

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Ühiskonnateaduste instituut
Ajakirjandus ja kommunikatsioon

Kristi Luha

**Tartu Ülikooli poolne ajakirjandustudengite toetamine
ajakirjanduspraktika ajal**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Signe Ivask, (MA)
Kaasjuhendaja: Brit Laak, (MA)

Tartu 2015

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Teoreetilised lähtekohad	6
1.1 Praktika	6
1.1.1 Praktikandi ja toimetuse vaheline kommunikatsioon	8
1.2 Toetamine	9
1.2.1 Supervisioonid ja juhendamine	10
1.3 Vaimsed stressorid	13
1.3.1 Ülekoormus tingitud ajast.....	15
1.4 Motivatsioon ja tagasiside	15
2. Metodoloogia ja uurimisküsimused	17
2.1 Uurimisküsimused	17
2.2 Analüüsiv väljatöötatud toetamise süsteem	17
2.3 Fookusgrupp	19
2.4 Semistruktureeritud intervjuu	19
2.5 Valim	20
2.6 Intervjuude strateegiline kava	23
2.7 Meetodi kriitika.....	25
3. Tulemused	27
3.1 Bakalaureusetudengid	27
3.1.1 Enne praktikale minekut	28
3.1.2 Raportid ja supervisioonid.....	31
3.2 Magistrandid	33
3.2.1 Õppejõudude erinev lähenemine	34
3.2.2 Eesmärgita (rühma)visioonid ja raportid	35
3.3 Ühised jooned mõlema tudengirühma puhul	37
3.3.1 Individuaalsem tagasiside.....	37
3.3.2 Koostöö toimetustega tugevam	38
3.3.3 Suurem valikuvõimalus	39
4. Järeldused ja diskussioon	40
4.1 Missugused on praktikantide ülikoolipoolse toetamise kogemused?	40

4.2	Milliseid tugesid tudengid ülikooli poolt tajuvad?	41
4.3	Millis(t)e ülikoolipoolse toetamise järele vajadust tuntakse?	43
4.4	Diskussioon.....	44
4.5	Edasised uurimisvõimalused.....	47
	Kokkuvõte	49
	Summary	51
	Kasutatud kirjandus:	53
5.	LISAD	55
	Lisa 1. Bakalaureusetudengite fookusgrupi transkriptsioon.....	55
	Lisa 2. Fookusgrupp magistrantidega.....	78
	Lisa 3. Kadri Uguri intervjuu transkriptsioon	94
	Lisa 4. Bakalaureusetudengite fookusgrupi kava	104
	Lisa 5. Magistrantide fookusgrupi kava	106

Sissejuhatus

Minu bakalaureuse töö teema on jätk 2014. aastal lõpetanud Merylyn Säde bakalaureuse tööle. Nimelt uuris Säde praktikanti toetavaid tugisüsteeme ja sellega seotud noore ajakirjaniku läbipõlemise ohtu. Oma töö edasiste uurimisvõimaluste peatükis kirjutas Säde, et võimalik oleks edasi uurida, missugust tugisüsteemi noored reporterid tegelikult vajavad (Säde, 2014: 57).

Kuna antud juhul on ajakirjanduspraktikantide toe vajalikkust tõestatud, siis püüan oma tööga kaardistada tudengite arusaamad toest ning välja selgitada, kuidas tunnetavad ülikoolipoolset toetamist ajakirjandustudengid praktikaprotsessi käigus. Minu bakalaureusetöö eesmärk on uurida, millist toetamist tudengid ülikooli poolt märkavad ja tunnetavad ning kuidas saavutada veel toimivam koostöö ajakirjandustudengite ja ülikoolipoolse toetusprotsessi vahel.

„Ülikoolipoolne praktika toetamine“ viitab minu töös praktika aine raames õppejõudude ja tudengite organiseeritud koostööle. Lisaks konkreetsele toetamisele praktika ajal, annab ülikool tudengile juba läbitud kohustuslike ainetega kaasa vajaminevad teadmised, mis aitavad neid reporteri- või toimetaja praktika ajal.

„Tudengirühm“ tähistab minu töös fookusgrupis osalenud tudengite rühm. Fookusgrupe viisin antud töö jaoks läbi kaks: ühe koos bakalaureuse tudengitega ja teise koos ajakirjandust õppivate magistrantidega. Selleks, et üht või teist fookusgrupi rühma puhul üldistada, kasutan terminit tudengirühm. Fookusgrupi intervjuudes tulemustes kajastub, millised olid nende emotsioonid ja tunded praktika eel ja ajal ning missugused olid kahe tudengirühma erinevused ja sarnasused seoses ülikoolipoolse praktika toetamisega. Lisaks tudengite tunnetustele ja arusaamadele ülikoolipoolsest toetusest, annavad nad ka ise ideid, kuidas antud süsteemi ülikoolis paremaks muuta. Nende arvamust kommenteerib ja avab ajakirjanduse õppetooli õppejõud Kadri Ugur, kes on Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudis toimiva toetusprotsessi ülestöötaja ning pikaajaline eestvedaja.

Oma seminaritöös „Tugisüsteemide uurimus ajakirjanduse praktikantide hulgas“ (Luha, 2015) uurisin bakalaureuse tudengite praktikal tunnetatud toetust laiemalt ja käsitlesin lisaks ülikoolipoolsele toetusprotsessile ka toimetuste osakaalu tudengi aitamisel praktika jooksul. Enda bakalaureusetöö puhul olen fookuseks jätnud vaid ülikoolipoolse toetamise ja kasutanud seminaritöö materjalidest informatsiooni, mis haakub minu fookusega.

Oma bakalaureusetöö teooria peatükis keskendun sellele, kuidas toimib praktika, mis on selle eesmärgid ja mida Tartu Ülikooli ajakirjandustudengid oma praktikatelt õppima peaksid. Lisaks sellele toon välja praktikandi ja tema toimetuse vahelise suhte, mis peaks olema toetav ja praktikanti abistav. Ajakirjandus on stressirohke ala ja sageli on selles valdkonnas iseseisvalt toime tulla raske. Seda enam, kui oled praktikant, kes tuge ei saa. Teoreetilise peatüki teises osas kirjeldan neid tegureid, mis võivad mõjutada praktiseerivat tudengit negatiivselt, kui ta erinevates situatsioonides tuge ei saa. Ka minu töö tulemuste osas tuleb mõlema tudengirühma puhul välja see, et teatud olukordades on need stressirohked situatsioonid täiesti olemas ja siis on toetuse saamine oluline osa praktikast.

1. Teoreetilised lähtekohad

Alljärgnevatel peatükkides on tuginetud nii eelnevatele uuringutele kui ka teoreetilisele materjalile, mis annab antud bakalaureusetööle teoreetilise konteksti. Olen lähtuvalt oma tööst välja toonud praktika olemuse ja seosed praktikaasutuse ja praktikandi või uue töötaja vahel. See on oluline, sest iga alustav ja õppiv tudeng vajab teoreetiliste teadmiste kõrvale praktilist kogemust. Praktikaga koos võiks käia õppeasutuse poolne toetamine suuremal või vähemal määral. Tartu Ülikooli ajakirjandustudengitele on toetamine loodud suurema süsteemina, mis aitab tudengit nii praktika ajal kui ka pärast seda.

Ajakirjanduspraktikandid sukelduvad oma praktika ajal tavaliselt väljaannetesse, kus aeg on limiteeritud ja sageli töö stressirohke. Seetõttu olen ka oma teoreetilise peatüki teises pooles välja toonud need tegurid, mis võivad tekitada stressi ja ebameeldivaid olukordi. Selle kõige juures on kindlasti vaja tudengil tuge ja toetust, olgu selleks siis keegi õppeasutuse poolt või saab tudeng selle toetuse toimetusest seest. Antud töös keskendun siiski õppeasutuse poolsele toetamisele.

1.1 Praktika

Tõhus tööalane praktika on paljude haridusprogrammide oluline osa – nii on see psühholoogias, sotsioloogias ja õigusteaduses ning peaaegu kõigis hoolekande valdkonna programmides (Simson, 1989, King ja Sweitzer, 2004: 19 kaudu). Paljudes programmides on mitu praktikaperioodi, kuid enamik läheb praktikale akadeemilise programmi lõpuosas. See annab võimaluse teha tööst ülevaade ja rakendada õpitut. Kui tudeng isegi on läbinud aineid, mille käigus ta õppis teatud oskusi, annab praktika võimaluse neid arendada, töökeskkonnas proovida ning neile lisaks uusi oskusi omandada. Praktika aitab üliõpilasel isiksusena areneda ja seeläbi saab selgemaks ka tulevane karjäär ja sellega seotud hariduslikud eesmärgid (King ja Sweitzer, 2004: 20).

Tartu ülikooli kodulehel (2015) on praktika kohta kirjutatud, et see pole vaid tööturule orienteeritud ettevõtmine. Õppimisvõimalused, mida pakub kvaliteetne praktika, võib kokku võtta nelja pealkirja alla: ainekursusega seotud oskused, võtmeoskused, personaalsed ja karjäärialased oskused. Peamiste eesmärkidena tuuakse välja reaalse töötamise kogemuse pakkumist, kus saab siduda teooriat ja praktikat; arendada võtmepädevusi; õpetada uusi tehnilisi (erialaseid oskusi) ja anda võimalus asuda ja identifitseeruda spetsialisti rolli.

Tartu Ülikooli Õppeinfosüsteemis on ajakirjanduse õppetooli reporteritöö praktika (2015) eesmärgiks sõnastatud järgnevad punktid:

- Arendada ajakirjandusliku loometöö oskusi mitmes žanris;
- tutvustada lähemalt toimetuse tööd ja anda ajakirjaniku ja toimetuse töö analüüsimise kogemusi,
- Praktika sooritanud üliõpilane on suuteline iseseisvalt koostama uudisteksti,
- suudab arutleda reporteri töös esile kerivate organisatoorsete ja eetiliste dilemmade üle,
- orienteerub ajakirjandusväljaande tööprotsessis,
- omab ülevaadet toimetuse tööruutiniist ning avaldatavale materjalile esitatavatest nõudmistest,
- suudab oma töö üle kriitiliselt reflekteerida,
- oskab end väljendada erinevates ajakirjanduslikes žanrites vastavalt väljaande spetsiifikale.

(Reporteritööpraktika õppeaine, 2015)

Kui tudeng jõuab Tartu Ülikooli ajakirjanduse õppetooli magistrantuuri, läbib ta toimetajapraktika. Selle praktika eesmärgiks on arendada reporteri- ja toimetajaoskuseid. Alljärgnevalt on sõnastatud magistrantuuris läbitava praktika väljundid:

- Töö allikatega, allikate kriitiline analüüs;
- produktsioonioskused,
- Toimetamisvilumus,
- supervisiooni ja oma töö analüüsimise kaudu areneb üliõpilase eneserefleksioonioskus,
- kujuneb adekvaatne professionaalne minapilt ja enesehinnang.

(Individuaalpraktika õppeaine, 2015)

Kogemuslik õpe põhineb eeldusel, et tõeliseks õppimiseks peavad üliõpilased olema õppeprotsessis pigem aktiivsed osalised kui õppejõu edastatava teabe passiivsed vastuvõtjad. Kui õppimine on passiivne protsess, on selle keskmes õppejõud, kes edastavad teavet, mida nende arvates tuleb teada. Kui aga õppimine on aktiivne protsess, on keskses rollis üliõpilased, kes õpivad. Õppejõu roll on õppimist juhtida või toetada, tundes huvi üliõpilase töö vastu ning suunates teda kogemuste kaudu (Garvin, 1991, King ja Sweitzer, 2004: 23 kaudu).

Praktikal olles kasutatakse töö läbi õppimise juures sageli praktika refleksiooni. See on vorm, kus läbi refleksiooni peegeldatakse kogetud tööalane saavutus ja teisendatakse tehtust õpitavaks ja koos sellega suurendatakse tulemuslikkust antud töökohal (Siebelt ja Walsh, 2012: 168). Tudengitele suunatud tööpõhised ehk praktilist oskust toetavad programmid on suunatud isikliku ja professionaalse arengu planeerimisele ja eneseanalüüsile eesmärgiga julgustada inimest mõtlema enda õppimise tulemuslikkuse, saavutuste üle. Lisaks ka suunavad sellised programmid õppurit planeerima oma arengut ja karjääri (Higher Education Academy, 2012, Siebelt ja Walsh, 2012: 168 kaudu).

1.1.1 Praktikandi ja toimetuse vaheline kommunikatsioon

Indiviidid lähevad uude kohta tööle selgete ootustega. Töötajad (seal hulgas ka praktikandid), kes tunnevad tugevat organisatsioonilist pühendumust, on nõus töötama stressirikastes tingimustes (pikad tööpäevad, läheneva tähtaja surve jms) kollektiivi eesmärkidele pühendumise nimel. Ent, kui töötajaid ei kohelda õiglaselt ja lugupidavalt, ei saa ühelegi firmale osaks ka nende emotsionaalne truudus. Mida kindlamalt tunnevad organisatsiooni töötajad tuge, seda suurem on nende usaldus, kiindumus ja lojaalsus ning seda tublimad organisatsiooni liikmed nad on (Goleman, 2001: 142). Siiski peaks iga asutus huvi tundma oma töötajate ülesannetest vastu ja neid jälgima. Sellest ei erine ka meediaorganisatsioon, kellel peaks olema suur mõjuvõim töötava ajakirjaniku üle. Organisatsioonis toimuvate protsesside iseloomustamiseks tuleks esile tuua kaks suhtlusviisi (Schermerhorn, Hunt ja Osborn, 1988: 414 Vadi 1995: 96 kaudu):

- 1) Ametlik suhtlemine;
- 2) Mitteametlik suhtlemine.

Ametlik ehk formaalne suhtlemine toimub vastavuses organisatsioonis kehtestatud hierarhia ja võimuga. Mitteametlik suhtlemine toimub vastavuses isiklike eelistuste, vajaduste ja tavadega. Mitteametlikus suhtluses ei jälgita täpselt organisatsioonisisest struktuuri, ametlikke õigusi ega volitusi. Nendes organisatsioonides, milles iga liige võib kõigi teistega piiranguteta kontakte luua, rõhutakse mitteametliku suhtlusviisi tähtsust (Vadi, 1995: 96-97).

Arusaamatuste vältimiseks on oluline koht korrektsel informatsioonil. Organisatsioonisisese (siinkohal ka praktikaasutuse) suhtlemise korral tuleks silmas pidada, et oleks tagatud nii vertikaalses kui horisontaalses suunas suhtlemine. Organisatsioonide tegevuses tekivad sageli probleemid just sellepärast, et puudub organisatsioonisisene teabelevikusüsteem, mis rahuldaks liikmete vajadusi. Organisatsioonisisese suhtlemise kujundamisel tuleks arvesse võtta seaduspärasusi, millest sõltub lõpptulemuse korrektsus, milleks on täpsete teadete edastamine, tagasiside ja kuulamine (Vadi, 1995: 120).

Ka Säde tõi oma bakalaureusetöös (2014: 56) välja, et noored ajakirjanikud vajavad tuge, eriti, kui meediatööstus on vähe toetav. Sellisel juhul peab noor ajakirjanik probleemide lahendamiseks ise hakkama saama, aga probleemiga ei pruugi ta ise toime tulla. Sellistes olukordades võivad pinged ja abituse viia noore ajakirjaniku kui ka praktikandi stressirohkesse situatsiooni.

1.2 Toetamine

Toetamise kui struktureeritud süsteemi olemasolu on asutuse töötajate jaoks tähtis, kuid sageli sellist süsteemi organisatsioonides ei eksisteeri.

Nagu ka Kossek, Lewis ja Hammer (2010: 4) väidavad, siis töökoha poliitika ja praktika on suunatud suurendama organisatsiooni struktuurilist ja suhtluslikku tuge tööalaselt, perekondlikult ning personali omavahelistes suhetes. Struktuurne töökoha tugi tähendabki näiteks töökohtade ümber kujundamist, et võimaldada paindlikku tööaega, kaugtööd, virtuaalseid lahendusi ja vähendada tööaegu. Seda selleks, et töötervishoid ja – ohutus hoiavad ära töö ja eraelu stressi. Kultuuriline töökoha tugi tähendab mitteformaalseid sotsiaalseid suhteid töökoha tasandil, näiteks kehtestatakse ülevaatajate ja kaastöötajatega

koos organisatsiooni kultuurinormid, mis suurendavad indiviidi arusaamu. Töökohas, kus töötajad on ühiselt seotud töö ja perega, väärtustab asutus neid erinevaid rolle.

Hoiakud, tajud, õppimine ja selle toimimine, isiksuse omadused, vajadused, tunded ja väärtused moodustavad psühholoogilised omadused. Individuaalsete omaduste tõttu annabki iga inimene organisatsioonis olles erinevatele situatsioonile oma tõlgenduse (Vadi, 1995: 36-37).

Ka koolipoolne toetamine on algavale ajakirjanikule või tudengile, kes praktikate käigus alles ametit proovib ja katsetab, oluline. Koolipoolne toetamine – sinna alla kuuluvad kindlasti ajakirjanduse õppejõud, kes on õpetatud demokraatlikke väärtusi kodanikuühiskonnas valvama, otsekoheselt kõigest rääkima ning eriarvamusi kajastama. Teised oskused, nagu kirjutamine, kirjastiil ja fotograafia on nähtavad ja vajalikud oskused, kuid ei kuulu siiski kvaliteedi ja iseloomuliku ajakirjandushariduse tunnuste alla (Dvorak ja Dilts, 1992: 3). Seega on Dvoraki ja Diltsi arvates kõige olulisem rääkimine ja kajastamine, käsitöölised oskused on teisejärgulised, mis pole kõige olulisemad ajakirjaniku ameti juures.

1.2.1 Supervisioonid ja juhendamine

Selleks, et tekiks usaldus kahe inimese vahel, tuleb esimese sammuna tekitada reaalne tunne, et kuulamisele ollakse avatud. Selle kompetentsuse kehastuseks on „avatud uste“ poliitikat viljelevad juhid, kellele pääseb ligi või kes teevad kõik, et teada saada, mis inimestel öelda on. Inimesed, kellega rääkimine tundub kerge, kuulevad ka rohkem. Tähelepanelik ja sügav kuulamine tähendab seda, et ei kuulata vaid ära, mis inimesel öelda on, vaid esitatakse ka küsimusi, sõnastatakse kuuldu oma sõnadega ümber, et olla kindel öeldust arusaamises. Märkuandeks selle kohta, et oled teist kuulanud, on asjakohased reaktsioonid (Goleman, 2001: 164).

Kaasates õpilasi eri tasanditel kasutama supervisiooni variatsioone (st kui olla juhendaja, juhendatav, konsultant või vaatleja), saavad õpilased kogeda ja õppida supervisiooni protsessist, mis muidu jääks neil märkamata. Kui õpilane õpib lihtsalt supervisiooni

didaktiliselt, ei pruugi ta selle protsessi tähtsust ja sisu mõista. Need peened protsessid, mis kehtestavad kriitilise ja analüütilise mõtlemise just supervisiooni aspektist võivad sisaldada ka mikrotasandil protsesse. Need kutsuvad esile juhendatava isiklikud võitlused, kohanemise konkreetses supervisiooni mudelis ja käitumise, mis aitab kaasa tugevamale supervisiooni toimimisele nende kahe vahel (Sharma, 2014: 1).

Eneserefleksioon on üks osa supervisiooni protsessist. Refleksioon on ühenduslülil praktiliste kogemuste ja teoreetiliste teadmiste vahel ning sageli on see ka üliõpilase arengu, õppimise ja isegi muutmise võti. Viljaka refleksiooniharjumuse arendamine nõuab kannatlikkust, harjutamist ja distsipliini. See tähendab, et jäetakse aega järelemõtlemiseks. Üks parimaid viise, kuidas mitte lasta praktikategevusel üle pea kasvada, on võtta aega peatumiseks ja mõtlemiseks (King ja Sweitzer, 2004: 25).

Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudi poolses praktikantide toetamises on oluline osa supervisioonidel ja juhendamisel. Terminil "supervisioon" on vähemalt kolm täiesti erinevat lähenemist ning rakendusviisi: ülemuse-alluva suhe, protsesside kontrollimine ja töötegija arengut toetav tegevus. Antud töö kontekstis on oluline viimane, kuid ka sel juhul pole tegemist nii öelda kivisse raiutud meetodiga – see on praktiline kogemus, mis antakse edasi inimeselt inimesele ning kujundatakse vajaduspõhiselt ja individuaalselt vastavalt juhtumile. Hingehoiust pärineva supervisioonimeetodi on ajakirjandusvaldkonnaga sidunud Tartu Ülikoolis Kadri Ugur (Laak, 2014: 18). Superviisori-superviseeritava suhted on ühtlasi ka kõige kauem kestnud probleeme töökultuuri psühholoogias: kuidas saavutada see, et superviisor või juhataja ei kohtleks oma juhendatavat nii, et töö lõpptulem suhtlusprobleemide tõttu ei kannataks (Hollway, 1991: 20).

Eesti konteksti sobitamisel on meetodi kohta kasutatud ka nimetust "tööjuhendamine", mis on otsetõlge soomekeelsest *työnohja*usest. Psühholoogidega koostööd tehes said juhendaja ja meetod vastavalt nimetused "superviisor" ja "supervisioon" (Ugur, 1996-1998: 1-2, Laak, 2014: 19 kaudu). Supervisiooniga seotud mõistetest toob Kadri Ugur (Laak, 2014 kaudu) Soome erialakirjanduse põhjal välja märksõnad, mis iseloomustavad tööjuhendamise eesmärgid ja funktsioone:

- õppimine;

- professionaalne ja personaalne kasvamine,
- areng,
- emotsionaalne toetus,
- emotsionaalse koormuse vähendamine,
- identiteedi kujunemine,
- oma individuaalse tööviisi leidmine,
- töökogemuse teoloogiline refleksioon,
- isiksuse integratsioon.

(Laak, 2014)

Kadri Ugur nägi 2004. aastal supervisioonimeetodis võimalust ka ajakirjandustudengitel enda professionaalseid oskusi paremini mõtestada ning seeläbi end arendada ja oma efektiivsust tõsta. Supervisioon loob turvalise keskkonna ka selliste kogemuste käsitlemiseks, mida seni on harjutud unustama ning arendab eneseväljendust. Nähakse ka paremini enda osa probleemides, tuntakse selgemat motivatsiooni oma töö tegemiseks ja võetakse isiklik vastutus oma professionaalse arengu eest (Ugur, 1996-1998: 12-13, Laak, 2014: 18-19 kaudu).

Eespool mainitud individuaalse superviseerimise kõrval saab kasutada ka rühmasupervisiooni. Tartu Ülikooli ajakirjandust õppivate magistrandid kolm rühmasupervisiooni oma toimetajapraktika ajal (Individuaalpraktika õppeaine, 2015). Kollektiivne superviseerimine annab raamistiku supervisiooni jaoks, aga samas pakub tudengitele süstemaatilise, progressiivse ja akadeemilise panuse nende kursusekaaslastele ja juhendajatele, mis kokkuvõttes peaks julgustama nende kirjutamisprotsessi. Teine oluline stiimul kollektiivse superviseerimise juures on ootused, et ülikoolipoolsete töötajate panus ja juhendamine inspireerib korraga rohkem kui üht tudengit. Ühised võrdlusalused kollektiivsel kokkusaamisel saab luua nii teoreetiliselt kui meetoodiliselt, kus selle sama kollektiivse supervisiooni ajal saavad ülikooli esindajad tudengeid hinnata, kritiseerida ja arendada (Nordentoft, Thomsen ja Wichmann-Hansen, 2012: 582).

1.3 Vaimsed stressorid

Praktikandi toimetuses oleku ajal võib ette tulla ka olukordi, mis tekitab stressi. Olgu selleks siis olukorrad, millega pole varem kokku puutunud, mille kohta pole teadmisi või on tegemist hoopis suhtlustasandil tekkinud konfliktiga. Praktikandi negatiivsete stressiolukordade juures peaks kursis olema ka nende tekitajatega.

Uue töö või ametikõrgenduse vastuvõtmine võib olla sama stressirohke kui äraütlemine.

Emotsionaalsed ja vaimsed stressorid töökohas hõlmavad ka:

- hirmu sanktsioonide ees;
- rõõmu ametikõrgendusest,
- viha ebaõigluse pärast,
- väljakutsest uuel kohal,
- šokki,
- võimuvõitlust kolleegidega,
- konflikte alluvate ja ülematega,
- ebavajalikke juhtnööre,
- negatiivseid mõtteid,
- aja survet,
- struktuurimuutuseid,
- ühesuguseid ja rutiinseid ülesanded,
- öiseid vahetusi ja ületundide tegemist.

(Von Onciul, 1996, Reinardy, 2011: 37 kaudu).

Tänapäeva töökeskkonna muutumine on sellesse protsessi kaasanud ka tasakaalu psühholoogilise ja mentaalse aktiivsuse vahel. Tehnoloogiline keskkond soodustab väga tugevat psühholoogilist tööd. Emotsionaalsete ja mentaalsete stressitekitajate all toob Julia von Onciul (1996: 745) välja järgnevad stressorid:

- hirm;
- viha,
- rõõm,
- proovilepanek,

- šokk,
- võistlus,
- konfliktid,
- negatiivsed mõtted,
- ajaline surve,
- struktuurilised muutused,
- monotoonsed ülesanded,
- öövahetused,
- ületöötamine,
- vastuolulised ülesanded.

Emotsionaalsed, mentaalsed ja füüsilised sümptomid, mis reedavad stressi ja töötaja probleeme, võivad alata seljavalust ja nutmisest kuni alkoholismini välja. Välised sümptomeid on palju ja igal inimesel võivad need stressi juures erinevalt välja lüüa (Onciul, 1996: 745-48).

Nii arvavad ka Maslach ja Leiter (2007: 11), kes samuti toovad välja, et inimesed võivad olla ebameeldivast olukorrast emotsionaalselt, füüsiliselt ja vaimselt kurnatud. Igapäevased pretensioonid tööl, kodus ning kõiges, mis nende kahe vahele jääb, kulutavad energiat ja vähendavad teotahet. Eduelamuste ja saavutusrõõmuni jõudmine on üha vaevalisem.

Kõige sagedamini kasutatakse pinge mõju kirjeldamiseks stressi mõistet. Stress on kestvate ja korduvate ärritajate toimel tekkiv pingeseisund (Vadi, 1995: 125) Stress on päris tihti seotud kas töö spetsiifika ja töökeskkonnaga või kolleegidega. Vahel on stress kombinatsioon mõlemast tunnusest. Konfliktid ülemuste, juhtkonna või kolleegidega võivad suurendada tööl olles pingeid ja survet (Onciul, 1996: 745-48). On olemas kahesugust stressi – head ja halba. Tööelu paradoks seisneb selles, et situatsioon, mida üks inimene peab ohuks, on teise jaoks virgutav väljakuse. Ähvardava ohuna stressi tekkimisel võib õigete emotsioonide olemasolul läheneda väljakutsele liiga energiliselt, entusiastlikult. On määrava tähtsusega, kas aju tegutseb „hea stressi“ seisundis – väljakutse, mis meid mobiliseerib ja motiveerib – või „halva stressi“ seisundis, mis meid enese alla matab, halvab või demoraliseerib (Goleman, 2001:

108-109). Stress kujuneb siis, kui inimene kohtab üle jõu käivad ülesandeid ning teeb korduva pingutusi raskuste ületamiseks (Vadi, 1995: 125).

1.3.1 Ülekoormus tingitud ajast

Pierre Bourdieu, kes rääkis oma kirjutises ajakirjandusest ja televisioonist kui meediumist, tõi välja, et sageli kalduvad nooremad ja vähem etableerunud ajakirjanikud vastandama „elukutse“ printsiipe ja väärtusi neile realistlikumatele või küünilisematele nõuetele, mida „vanad olijad“ nende ette seavad. Niisuguse välja spetsiifilise loogika puhul, mis on orienteeritud sedavõrd kergesti riknevale kaubale nagu uudised, kipub võistlus ostjaskonna pärast muutuma võistluseks ettejäudmise nimel. See tähendab võitlust kõige uuemate uudiste pärast (*scoop*) – ja võitlus on seda suurem, mida lähemal ollakse kaubanduslikule (kommertslikule) poolusele (Bourdieu, 62: 71).

Kergekäeline suhtumine toodetesse või inimestesse pöörab ettevõtte põhimõtted pea peale. Ettevõtted ei paku enam inimestele võimalust elatist teenida ja tähenduslikke kordaminekuid saavutada. Inimesed ohverdavad ettevõtte nimel oma teenistuse ja püüdlused. Tööst on saanud kohustus, mitte ressurss. Kuidas õnnestub ettevõttel kogu töö ära teha vähema hulga inimeste abil, kes on murelikud, närvilisemad ja teenivad vähem raha? Tootlikkuse tõstmiseks kasutatakse kaht peamist strateegiat: peent, kõrgetasemelist tehnoloogiat ning ranget personali haldamist ja kontrollimist. Liiga suur töökoormus on ehk kõige ilmsem märk inimese ja töö vahelisest ebakõlast. Me peame tegema liiga palju liiga lühikese aja jooksul nappide vahenditega. Suur kiirus kahjustab töö kvaliteeti, pingestab kolleegide vahelisi suhteid, hävitab innovatiivsuse – ja põhjustab läbipõlemist (Maslach ja Leiter, 2007: 12-19).

1.4 Motivatsioon ja tagasiside

Motiiv ja emotsioon jagavad sama ladina keelest pärinevat tüve, *motere*, „liikuma“. Emotsioonid on sõna otseses mõttes need, mis panevad meid liikuma, oma eesmärkide poole püüdlema; nad toidavad meie motivatsiooni ja motiivid juhivad omakorda meie mõtlemist ja vormivad tegevust. Hea töö algab hea tundega (Goleman, 2001: 127).

Töömotivatsiooni ehk tahet pingutada, panustada parema tulemuse nimel saab kujundada erinevate töökeskkonnas olevate tegurite kaudu, on Tallinna Tehnikaülikooli professor Milvi Tepp öelnud. Eelkõige mõjutab motivatsiooni töö, mida inimene teeb: kui huvitav ja keeruline see talle on, mil määral pakub oma mõtete ja ideede rakendamist, mil määral on võimalik näha oma töö tulemust, saada tagasisidet jne. Pühendumise juures on ülioluline, et inimene töötaks ettevõttes, mille väärtused, keskkond ja teised töötajad talle sobiksid. On väga raske, kui mitte peaaegu võimatu teha tõeliselt head tööd ebameeldivate inimestega (Malberg, 2005: 14-15).

Madala saavutusvajadusega inimesed on endale sihte seades loiud või ebarealistlikud, nad otsivad tööd, mis on kas liiga kerge või saavutamatu ambitsioonikas. Ülemused, kel puuduvad vajaminevad kogemused, võivad kujundada töökliima, kus eesmärgid jäävad häguseks ning inimesed on ebakindlad enda vastutuse, volituste ulatuse ja isegi tööalaste eesmärkide asjus. Töötajad ei saa tagasisidet, kuidas neil läheb või mida neist tahetakse. Need, kes on ajendatud vajadusest edu saavutada, otsivad võimalusi, kuidas saada tagasisidet oma edasimineku kohta (Goleman, 2001: 137-138)

Tagasiside andmine on üks tähtsamaid juhendaja oskusi. Kitsamalt defineerides tähendab see, et juhendaja taasesitab juhendatavale tema käitumisviisi mingis kindlas situatsioonis. Laiemalt defineerides hõlmab see ka juhendatava tegude mõju esiletoomist ning vestlust sellest, mida juhendatav võiks järgmisel korral paremini teha. Tagasisidet saab jagada kolmeks:

- 1) **Positiivne tagasiside** – tagasiside toimib situatsioonides, kus juhendatav tegi head tööd. Selleks võib olla lihtne kiitus, kuid veelgi mõjukam on tagasiside siis, kui juhendaja toob täpselt välja, miks või kuidas juhendatav hea töötulemuseni jõudis.
- 2) **Konstruktiivne tagasiside** – rõhutab, kuidas juhendatav saaks järgmisel korral tööülesandeid paremini täita. See tuleb edasi anda delikaatselt. Kasutatakse kas erinevaid mälu tehnikaid või kirjeldades juhendatava tegevust ja kindlaid fakte, mitte aga iseloomuvigasid.
- 3) **Negatiivne tagasiside** – millegi taasesitamine, mis ei läinud hästi. Destruktiivne käitumine ja kirjeldab küll negatiivset käitumist, aga ei paku mingeid lahendusi.

(Landsberg, 2003: 36)

2. Metodoloogia ja uurimisküsimused

Selles peatükis toon välja käesoleva uurimistöö eesmärgi ja uurimisküsimused. Lisaks selgitan oma uurimistöö meetodeid, mille abil kogusin vajamineva tulemuste materjali. Viimase peatükina olen antud töö puhul välja toodud meetodi kriitikat.

2.1 Uurimisküsimused

Antud töö eesmärgiks oli uurida, kuidas tunnetavad ülikoolipoolset tugisüsteemi Tartu Ülikooli 2014.-2015. õppeaasta bakalaureuse ja magistrantuuri ajakirjandustudengeid. Selle uurimuse eesmärk on tuua välja praegused toetamise kitsaskohad, kus ülikooli poolt pakutu ja tudengite vajadused veel ei ühti. Lisaks püüan antud uurimusega edasi anda tudengite soovid ja ideed, kuidas antud süsteemi tudengi jaoks veel kasulikumaks muuta saab. Minu uurimisküsimused on järgmised:

1. Missugused on praktikantide ülikoolipoolse toetamise kogemused?

- Millised on olnud kogemused enne kohustuslikku koolipraktikat ning missugused?
- Missugused olid eelteadmised koolipraktika eel?

2. Milliseid tugesid tudengid ülikooli poolt tajuvad?

3. Millis(t)e ülikoolipoolse toetamise järele vajadust tuntakse?

2.2 Analüüsitava väljatöötatud toetamise süsteem

Nii valimi kui tulemuste selguseks kirjeldan lahti Tartu Ülikooli ajakirjandustudengitele mõeldud toetusprotsessi.

Bakalaureusetudengite reporteripraktika jaoks peavad tudengid olema läbinud kõik reporteritöökursused ja omama teadmisi kõigi kolme meediumi (ajaleht, raadio ja televisioon) spetsiifikast. Bakalaureusetudengite reporteripraktika toimub nelja nädala jooksul ning seda

saab sooritada nii suvel kui talvel. Enne praktikale minekut toimuvad praktikaeelsed loengud, kus praktikat toetav õppejõud (antud töö kontekstis toetavad ajakirjanduspraktikante Tartu Ülikoolis Kadri Ugur, Signe Ivask ja Brit Laak) seletab lahti praktika eesmärgi ja selle, mida ülikool tudengilt ootab. Praktika jooksul on vaja tudengil pidada praktikapäevikut, kuhu ta kirjutab vabas vormis iga tööpäeva tööülesanded ja lisab nende täitmiseks kulunud aja.

Praktikapäeviku eesmärk ei ole tööpäeva kronometreerimine, vaid ligikaudse ülevaate saamine ajakulust (sh pingelisematest perioodidest) ning oma võimekusest ning arengust. Lisaks päevikule peab tudeng saatma õppejõule praktika käigus kolm A4 supervisiooniraportit, milles analüüsib lahti ühe probleemi, üllatuse või saavutuse. A4 raporti vorm on kõigile tudengitele ühine ja kättesaadav õppeinfosüsteemist. Sügisel kaitsevad kõik tudengid oma reporteritööpraktikat ühiskollokviumis ja enne seda esitavad kirjaliku praktika aruande, mis on analüütiline kokkuvõte praktika käigus õpitust. Teisel korral kohtuvad tudengid väiksemates rühmades ja analüüsivad õppejõu juuresolekul teine teise töid ja tudengi kui reporteri arengut (Reporteripraktika juhend, 2014). Praktikaeelsetel kohtumistel mainitakse, et praktika ajal võib ja saab toetava õppejõuga alati kontakti hoida ja tema poole vajadusel alati pöörduda.

Magistrantide individuaalpraktika ajakirjanduse õppetoolil on kuuenädalane, mille käigus on igal magistrandil individuaalne superviisor ehk toetav juhendaja, kellega igal nädalal oma arengust ja tööst räägitakse. Praktika algab teoreetilise ettevalmistusega, mille käigus antakse ülevaade supervisioonis kasutatavatest töövõtetest ja tööstiilist ning tutvustatakse praktika nõudeid, kus pannakse iga tudengiga individuaalselt paika tudengi eesmärgid, mida soovitakse praktika ajal saavutada. Samuti toimub kokkuvõtlik seminar toimetamise erinevatest kontseptsioonidest. Praktika toimub II semestri käigus (kuus nädalat organisatsioonis), samal ajal toimub individuaalne supervisioon ja kolmel korral sooritatakse ka rühmasupervisioon. Kõik praktikaga seotud detailid selgitatakse täiendavalt enne praktika algust. Praktika lõpeb tehtud tööde analüüsi, eneserefleksiooni ja hindamisega. Bakalaureusetudengitega võrreldes on toetamine intensiivsem ja individuaalsem ning selle õpiväljundiks on eneserefleksioonioskus ning tudengil peaks kujunema adekvaatne professionaalne minapilt ja enesehinnang (Individuaalpraktika õppeaine, 2015).

2.3 Fookusgrupp

Fookusgrupi eesmärk on uurida, kuidas tunnetasid praktikandid ülikoolis kohustusliku ajakirjandusliku praktika ajal ülikooli ja ka toimetusepoolset tuge. Teema on mõnevõrra tundlik, sest kogemused olid toimetustes erinevad ja võivad mõnele osapooltele olla ebameeldivad. Fookusgrupp on hea meetod, kus kogutakse eri rühmade seisukohti ja arvamusi ja hoiakuid mingi probleemiga seoses. Samal ajal on võimalik vaadelda ja registreerida rühmaliikmete vastastikust mõju ehk interaktsiooni ja kommunikatsioonimustrite iseärasusi. Vastastikune stimulatsioon toimib selleks, et jõuda teema tuumani (Õunapuu, 2014). See on ka minu töö puhul oluline, et koos jõutaks uute ideedeni ja fookusgrupi arutelu aitab sellele kaasa. Henrietta O'Connor ja Clare Madge (2003: 136) ütlevad, et grupiintervjuu viib osalejad spontaansete vastusteni, eeldab kõrget osalustaset ning grupisuhtlus stimuleerib ja julgustab vastajaid uurija poolt valitud teemal arutlema. Võimalik, et inimesed ei oskaks konkreetsetele nüanssidele tähelepanu pöörata, kui teised sellele ei viitaks. Oluline on ka see, mida ühes toimetuses polnud, aga mis oli teises toimetuses. Osalejatel tekib laiem pilt, niisamuti fookusgrupi läbiviijal.

2.4 Semistruktureeritud intervjuu

Teise meetodina kasutasin semistruktureeritud intervjuud. Semistruktureeritud intervjuu küsitluskavad on planeeritud teemade ja võtmeküsimuste kaupa, kuid küsimuste sõnastus ja järgnevus on vaba. Semistruktureeritud intervjuu on piisavalt paindlik ja võimaldab ka süstemaatilist analüüsi, kuna teemad-võtmeküsimused on samad. Samas ei pruugi olla võimalik erinevaid intervjuusid üks-üheselt võrrelda, kuna teemaarendused võivad eri respondentide puhul olla erinevad ning seega kõik respondendid pole olnud n.ö. võrdsetes tingimustes. Seda tüüpi intervjuuga kogutud teave sobib põhjuslike seoste leidmiseks, seletavaks uuringuks (Vihalemm, 2012).

2.5 Valim

Minu töö sihtgrupiks olid praktikandid, kes tegid oma praktika teineteisega umbes samal ajal, kuid erinevates toimetustes. Kasutasin Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudi 2014. aasta bakalaureuse ajakirjanduse praktikante, kes sooritasid oma praktika sama aasta suvel ning magistrantuuritudengeid, kes läbisid kuuenädalase toimetajapraktika 2015. aasta talvel.

Minu valimis osalenud bakalaureuse tudengid olid läbinud ajakirjanduspraktika kooli jaoks kohustuslikus vormis ja kaitsnud seda ühiskollokviumis. Antud tudengid olid läbinud praktika enam-vähem ühel ajal (2014. suvel) ning selle aja jooksul said praktiliselt olemasolevad tudengid ülikoolipoolset tuge, kui võtsid ühendust õppejõuga e-maili või telefoni teel ning edastasid kohustuslikud A4 raportid ja said sellele tagasiside.

Oluline oli minu jaoks valimis osalenute puhul see, et reflekteeritakse oma kogemust ja oma arvamust jagatakse erinevate tõstatatud küsimuste puhul. Lisaks sellele annavad erineva praktikakohaga praktikandid ühistele ideedele ja aruteludele rohkem oma kogemusest tulenevaid vaatenurki, mis lõppkokkuvõttes annaks ka mitmekesisema tulemuse.

Enne fookusgrupi algust seletasin üle oma uurimuse eesmärgid ning selle, kuidas toimub materjali ülesvõtmine ja kuidas töös intervjueritavatele viidatakse.

Tabel 1. Bakalaureusetudengid fookusgrupis

Nimi (kokkulepitud tähisena)	Sugu	Vanus	Meedium	Varasem kogemus
1. BM1	M	26	Päevaleht	Eelmisel suvel Televisioonis praktiliselt
2. BM2	M	21	Päevaleht	Eelmisel suvel samas väljaandes reporter, vabakutseline ajakirjanik kultuuriteemalises portaalis
3. BN1	N	22	Televisioon	Eelnev kogemus puudus
4. BN2	N	21	Televisioon	Eelmisel suvel maakonnalehe

				reporter ja ERRi sporditoimetuses (tele)
5. BN3	N	21	Päevaleht	Eelmisel suvel samas väljaandes arvamustoimetuses, kogemus meediaportaalis ja blogis
6. BM3	M	22	Päevaleht	Eelnev kogemus puudus
7. BN4	N	21	Nädalaleht	Eelmisel suvel maakonnalehe reporter
8. BN5	N	21	Päevaleht	Eelmisel suvel sama toimetuses, kuid rohkem <i>online</i> -uudiste toimetuses
9. BN6	N	21	Päevaleht	Eelnev kogemus puudus
10. BN7	N	21	Raadio	Vabakutseline ajakirjanik Tartu Ekspressis
11. BM4	M	35	Nädalaleht	Eelnev kogemus puudus

Oma bakalaureusetöö mitmekesisemate tulemuste saavutamiseks viisin fookusgrupi läbi lisaks bakalaureuse tudengitele ka magistrantidega, kes õpivad Tartu Ülikooli ühiskonnainstituudis ajakirjandust. Nende peamiseks sobivuseks minu uuringus oli läbitud toimetajapraktika sel talvel ning valitud tudengid läbisid nii individuaalsed kui ka rühma supervisioonid. Magistrantidega kohtusin pärast nende talvist praktikalt 2015. aasta märtsis. Nende toimetajapraktika kestis kuus nädalat ning kõik fookusgrupis osalenud magistrandid alustasid oma praktikat sama aasta jaanuaris või veebruaris.

Tabel 2. Magistrandid fookusgrupis

Nimi (kokkulepitud tähistena)	Sugu	Vanus	Meedium	Varasem kogemus
M1	M	24	Pärnu Postimees – reporter/toimetaja Ajaleht	Puudus

M2	M	22	ERRis sporditoimetused, Television	Tartu Ekspress
M3	M	23	ERRis uudistetoimetuses toimetaja, peamiselt hommikuudised, Television	ERR uudistetoimetused – AK uudised, ERR uudistetoimetused – raadiouudised, ERR Raadio2 – „Kuulderadius“
M4	M	24	Tartu Postimehes toimetaja/reporter Ajaleht	Sakala reporter, AS Tartu Näitused – pressiesindaja
M5	M	24	ERRi uudisteportaalis toimetaja Portaal	ERRi uudisteportaal, ERRi raadiouudised Tartus, ERRi raadiouudised Tallinnas, Postimehe suvareporter Tallinnas
N1	N	23	Eesti Päevalehes reporter/toimetaja. Ajaleht	Tartu Tudeng, Tartu Postimehe suvareporter, ERRi raadioreporter uudistetoimetuses
N2	N	23	Raadio 2-s „Päevakaja“ saatejuht ja toimetaja Raadio	ERRi raadiotoimetused, ERRis „Aktuaalses kaameras“, Kanal 2 „Reporter“ – reporter

Ühendust võtsin nendega e-maili teel, milles selgitasin oma bakalaureusetöö eesmärgi ja nende rolli minu bakalaureusetöö valmimisel. Samuti mainisin kohe esimeses kirjas ära, kuidas nende räägitud juttu kavatsen kasutada ning kuidas ekspluateerin nende andmeid. Pärast esimese kirja saatmist toimusid edasised täpsustused ja kuupäeva kokkuleppimine sotsiaalvõrgustikus Facebook. Eesmärgiks seadsin selles fookusgrupis osalejate arvuks 7-8 inimest. Esimesel pöördumisel ütles oma jah-sõna kolm inimest. Edasi pöördusin nende poole sotsiaalvõrgustikus personaalselt ja tagamõttega, et kutse saadan 9-le tudengile eeldusega, et

keegi viimasel hetkel kohtumisest loobub. Kokku osales magistrantidega läbiviidud fookusgrupis 7 tudengit. Kohtumine toimus 27. märtsil 2015.

Kohtumise eel selgitasin oma eesmärgi ja uurimisküsimusi ning sarnaselt bakalaureuse tudengitega läbiviidud fookusgrupis mainisin ka seda, kuidas salvestan nende fookusgrupi ja mismoodi esitan oma bakalaureusetöös nende personaalseid andmeid.

Minu fookusgruppides osales kokku bakalaureuse astmest 4 noormeest ja 7 neidu (vt tabel 1) ning magistrante grupiintervjuus oli kohal 5 noormeest ja 2 neidu (vt tabel 2). Nagu ka joonistel on näha, olen välja toonud iga fookusgrupis osalenu isikuandmetele ja nende toimetuse koha, kus nad praktika sooritasid ning nende eelneva kogemuse. Eelnev kogemus on oluline selleks, et fookusgrupi intervjuu tulemusi laiemalt analüüsida.

Lisaks fookusgruppidele viisin 2015. aasta maikuus läbi ekspertintervjuu ka Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudi õppejõu ja ajakirjanduse teaduri Kadri Uguriga. Tema on Tartu Ülikooli ajakirjandustudengite praktikate jaoks loonud superviseerimise süsteemi ning pannud aluse tudengite toetamisele nii ajakirjanduspraktika eel, ajal kui ka pärast seda.

2.6 Intervjuude strateegiline kava

Fookusgrupiintervjuu algas tervitusega, lühida selgitamisega, miks inimesed on kohale tulnud. Kuna inimesed olid kursuse- või koolikaaslased, siis nimesiltidel polnud mõtet. Seejärel tutvustasin ennast ja lühidalt seda, milleks saadud intervjuud kasutan. Kohe alguses leppisime kokku, kuidas materjalis osalejatele viitan.

Leian, et alati on hea kehtestada teatavad reeglid, kui tegemisel on grupiintervjuud või -arutelud. Seda selleks, et tagada kõigile õigused oma arvamust avaldada, kuid samas peetakse kinni moderaatori juhitud fookusgrupi teemadest ja küsimust. Minu reeglid grupiintervjuu puhul olid järgmised: igapähe lastakse laused lõpetada; igapähe võib arvamust avaldada ning õiged-valesid vastuseid ei ole olemas, sest kõigi kogemused ja praktikakohad olid erinevad; teineteise mõtteid võib jätkata ja kui tekib spontaanselt küsimus, võib selle ka esitada. Palusin

kohe intervjuu alguses, et järjest räägiksime ainult esimese teemaploki, edasi soovisin, et vastused tuleksid spontaanselt ja läbisegi.

Seejärel palusin igäühel ennast lühidalt tutvustada: mis on tema ajakirjanduslik taust, kus ta praktiliselt oli ja mille tõttu valis ta just selle koha. See oli just ennekõike minu jaoks oluline informatsioon, et vastuseid omavahel kokku viia. Mõnel juhul on praktikandil töökogemus ka mujalt toimetusest, mis tähendab, et praktika tehti küll eri toimetustes, kuid kellelgi võib olla mitme toimetuse kogemus. Kasutasin siin individuaalset lähenemist ehk lasin neil fookusgruppiintervjuu alguses konkreetse informatsiooni paberile kirja panna.

Intervjuu algas laiema mõtisklusega, et kaardistada nende meeleolu praktika suhtes ja saada ülevaade, kellel võis ülikoolipoolset toetamist vaja minna ja kellel mitte. Mida võeti praktikalt kaasa, mis jäeti toimetusse, kuidas nad praktikat enesearengu suhtes hindasid.

Järgnevad teemaploki läksid bakalaureuse ning magistrantide intervjuude seas lahku, kuna minu seminaritöö eesmärgiks oli laiema üldpildi saamine, siis küsisin teises teemaplokis bakalaureuse tudengite käest, millistena tunnetasid praktikandid toimetusepoolset toetamist ja missugused on nende ootused toele. Kolmandas teemaplokis rääkisime, missugused on nende ootused ülikoolipoolsele toetamisele ja veidi probleemidest ning neljandas teemaplokis käsitlesime bakalaureuse tudengitega toetamise ideaalvarianti. Nimelt, missugused toetamine oleks noortele praktikantidele vajalik, kui palju peaks selles olema ülikoolipoolset tuge ja kui palju toimetuse. Siin kasutasin loovamat lähenemist, palusin neil oma mõtted 2-3 kaupa grupis kirja panna: joonistada või mõistekaarti teha.

Magistrantide fookusgrupis keskendusin teises ploki ainult ülikoolipoolsele tugisüsteemile ja selle tunnetamisele. Sealt edasi liikusime sama teemaga aga hoopis ülikooli: missugused on nende ootused ülikoolipoolsele toetamisele, kuidas toimis olemasolev toetamise süsteem nende läbitud praktika ajal ning millised olid probleemsed kohad. Kolmandas teemaplokis arutasime magistrantidega, millised on peamised probleemid ülikoolipoolse toetamise juures ja kuidas selliseid probleeme lahendada saaks. Ka magistrantidega viisin läbi veidi loovama mõttekinnitamise, kus palusin neil 2-3-liikmelistes gruppides kirja panna, joonistada või

mõistekaardi abil selgeks teha, mis võiks olla magistrantuuris õppivate ajakirjanduspraktikantide jaoks ideaalne ülikoolipoolne toetamise süsteem.

Kadri Uguriga läbiviidud intervjuu oli samuti jaotatud kolme teemaplokki. Esimeses osas käsitlesin reporteritöö-ja toimetajapraktika eesmärke ja erinevusi. Lisaks palusin seletada toetamise süsteemis toimunud muudatusi seoses meediumite arenguga ning palusin rääkida sellest, kuidas kasutatakse praktikaaruannetest saadud informatsiooni. Teises teemaplokis arutlesime tudengite poolt välja käidud probleemide üle. Viimases plokis arutlesime toetamise tuleviku üle instituudis ning Kadri Uguri enda ideedest ja mõtetest seoses toetamise ja supervisioonidega.

2.7 Meetodi kriitika

Fookusgruupiintervjuud on keeruline läbi viia, kui liikmete arv on üle kaheksa. Minu bakalaureusetudengite fookusgrupis oli 11 liiget. Teema puhul, kus on iga inimese panus oluline ja kus igale inimesele peab andma sõna, on üle kümne inimesega fookusgrupp liiga suur. Nii suure fookusgrupi nõrgaks küljeks see, et tekivad n-ö arvamuslimidrid, kes hakkavad grupi arvamust kujundama ja ennast peale suruma. Vastupidises olukorras tekib neid, kes ei saa oma arvamust avaldada ja nende tähelepanu kaob. (Krueger, 1988: 67-68). Sellisel juhul võib fookusgruupiintervjuul moderaator kaotada kontrolli selle üle, millest fookusgruupiintervjuus täpsemalt räägitakse (O'Connor ja Madge, 2003: 136). Ka motivatsioon loeb sellisel juhul väga palju. Kui grupi liikmed oma tööst hoolivad ja on eesmärkidele pühendunud, üritavad nad rohkem ja saavutavad ka paremaid tulemusi. Kokkuvõttes määras rühma edukuse ära grupi sotsiaalne efektiivsus. Järeldus: grupid töötavad paremini, kui neis luuakse sisemine harmoonia. Sellised rühmad kasutavad maksimaalselt oma liikmete oskusi (Goleman, 2001: 135).

Minu bakalaureusetudengite fookusgrupis tekkis küll vahepeal olukord, kus mõni inimene soovis rohkem sõna saada, kuid siinkohal püüdsin viisakalt katkestada või anda järgmisena sõna neile, kes tundusid olevat tagasihoidlikumad või ei olnud ise agarad iga teema juures sõna võtma. Oma võimaluste piires andsin läbiviidud fookusgrupis kõigile sõna ja iga olulise

küsimuse juures püüdsin saada kõigi kogemuse ja arvamuse kirjeldust. Kuna minu valim ei pannud piire väljaannetele, siis seetõttu oli ka valimis osadest praktikakohtadest kohal rohkem kui üks inimene. Sellise fookusgrupi jaoks oleks aga piisanud igast väljaandest üks esindaja ja varuna veel kaks inimest. Magistrantidega läbi viidud 7-liikmeline fookusgrupp oli täpselt paras sellise teema aruteluks.

Teise meetodikriitika osana toon välja selle, et minu seminari- ja bakalaureusetöö fookused on mõnevõrra erinevad. Seminaritöös olid minu valimis vaid bakalaureusetudengid, kelle käest uurisin ka toimetusepoolse toetuse kohta. Bakalaureusetöö teemaks jäi aga ainult ülikoolipoolne toetus ja toimetusepoolset teemaplokki magistrantidega läbiviidud fookusgrupis ei olnud. Selles tulenevalt olid ka kahe fookusgrupi osa küsimusi erinevad. Parema analüüsi jaoks oleks võinud mõlema fookusgrupi intervjuude kavas olla samasugused küsimused.

Kuna tegemist oli mugavusvalimiga, siis olid kõik bakalaureuse ning magistrantuuri praktikandid minu koolikaaslased, bakalaureuse tudengitest osad ka minu enda kursusekaaslased. Tudengid võisid küll minu kui moderaatoriga end tunda vabamalt, kuid tulemusi minu roll mõjutada ei saanud. Tegemist oli siiski tudengite isikliku kogemuse jagamisega ja eesmärgiks oli saada tagasisidet just Tartu Ülikooli ajakirjanduspraktika kohta. Siinkohal on mugavusvalim õigustatud.

3. Tulemused

Esitan tulemusi vastavalt uurimisküsimustele ning jagan tulemused tudengirühmade kaupa, kellega fookusgrupi intervjuu läbi viisin. Nii bakalaureuse tudengite kui ka magistrandide seas läbi viidud intervjuudes selgus, et mõlemal tudengirühmal on üsna kindel arusaam, mis ja kes peaks neid praktika ajal toetama. Siiski, kui kõrvutada magistrandid ja bakalaureuse tudengid, siis nende probleemikolled ja vajadused on mõnevõrra erinevad. Samas leidub ka kahe tudengirühma vahel sarnasusi.

Antud uurimuse tulemustes toon välja olulisemad aspektid ja vaatenurgad. Tulemuste eristamiseks kasutan sõna „tudeng“, kui tulemustes kehtib nii bakalaureuse kui ka magistrantide fookusgrupi arutelu põhjal. Erinevustele viidates kasutan tudengile eestäiendit, mis viitab sellele, missuguses astmes tudeng õpib. Alapeatükkides näitab alapeatüki pealkiri, millise tudengirühma tulemusi käsitlen.

„Käsitöölise oskuste“ puhul pean tulemustes silmas eelkõige spetsiifilisemaid teadmisi, mis puudutab oskust uudist kirjutada, pealkirjastamisest kuni teadmiseni, kuidas erinevates toimetustes toimub uudise liikumine erinevate inimeste vahel.

Kui arutlesime tudengitega fookusgrupis, siis peamised toetuse üksused, mida nad ülikoolipoolse toe all välja töid, olid järgnevad: psühholoogiline tugi, käsitööoskused, praktikabaas, kaastudengid (viimase rolli käsitlen uurimuses põgusalt).

3.1 Bakalaureusetudengid

Bakalaureuse tudengite reporteritöö praktika toimus nelja nädala jooksul vabalt valitud toimetuses. Praktika kaitsmine toimus kollokviumis, kus arutati kogemused ja õpitu ühiselt koos õppejõududega läbi. Hinde sai iga tudeng vastavalt oma tööle ja sellele, kuidas ta õppejõudude silmis oli arenenud ja oma praktikaga hakkama saanud.

3.1.1 Enne praktikale minekut

Bakalaureusetudengite fookusgrupis tuli välja, et kokkusaamine, mis toimub enne praktikale asumist, on jätnud tudengitesse kahetised tunded.

Tudengid tunnistasid, et nende praktika eel tegeles nendega vaid Kadri Ugur, kes oli ka peamine märksõna, kui palusin tudengitel kokku võtta ülikoolipoolse toetamine. Kolm bakalaureuse tudengit tõid välja, et tegelikult võiks eelteadmisi saada rohkem, kui neile enne praktikale minemist jagatakse. Siin pidasid nad silmas spetsiifilisemaid eripärasid toimetustes, kirjastiili, toimetuse hierarhiat, tööaegu, mida nõutakse ja muud sellist. Allikatena võiks nende arvates kasutada praktikantide poolt saadetud aruandeid, vestlusi ja kaitsmiskollokviume. Näib, et eelteadmisi on neil vaja selleks, et tunda ennast toimetuses mugavalt ja mõnes mõttes ka turvalisemalt, sest mõnel juhul on tegu esimese kogemusega üleüldse selles valdkonnas.

BM4: *Aastate erinevate praktikantide põhjal võiks saada sellise üldistusi ja taustainfot anda, et selle peaks tegelikult juba enne ära rääkida, et kui ma selles olukorras olen, siis ma ei lähe närvi.*

Kadri Ugur tõi oma intervjuus välja, et tegelikult tekivadki kahetised tunded tudengitel enne praktikale minekut seetõttu, et praktikaeelsetes loengutes ei süveneta sellesse, mida konkreetne aine pakub ja tudengilt vastu nõuab. Tudengile püütakse tagada see, et ta mõtleks hästi selgelt oma eesmärgid seoses tulevase praktikakogemusega läbi. Kindlasti antakse eelteadmisi valitud toimetuste kohta, kuhu tudengid lähevad ja kes seda teatud põhjustel ei saa, võib neid alati Uguri sõnul kõige kohta juurde küsida. Tagasiside kohta tõdes Ugur, et tegelikult on võimatu personaalset aruannet järgnevatele praktikantidele lugeda anda, sest praktikaaruandes on kõigil kirjas väga erinevad emotsioonid ja sealt võivad tekkida valed eelteadmised toimetuste kohta.

Ugur: *„Siin on ka see asi, et iga inimene tunnetab seda toimetust väga erinevalt. Meil on olnud näiteks paar toimetust, kust inimesed saavad hästi vastandlikke kogemusi. Kas ülihea*

või ülihalb ja kui nüüd see järgmise aasta tudeng võtab ühe aruande ette, siis ta võib sealt saada suhteliselt vale informatsiooni.“

Seega ei saa instituut anda aruannete põhjal tagasisidet toimetuste kohta, sest kõik võib olla väga muutlik ja kindlasti on aruanded kogemuste poolest indiviidipõhised. Pigem annavad nii Kadri Ugur, Signe Ivask kui ka Brit Laak edasi seda teavet, mida tudengid jagavad oma praktikakaitsmise kollokviumis. Olgu selleks siis nii bakalaureuse tudengid kui magistrandid. Sealt välja tulevad ühised jooned toimetuste ja nende muutuste kohta antakse edasi kindlasti ka järgnevatele praktikantidele.

Kaks tudengit tõid välja, et kindlasti ei piirdu nende teadmised vaid praktikaelse loenguga. Teadmisi erinevatest ajakirjandusvaldkondadest ja teemadest omandatakse jooksvalt kahe ülikoolis veedetud aasta jooksul. Seda rõhutab ka kriteerium, et praktikale ei saa minna inimene, kes pole reporteritöö eeldusaineid läbinud.

Kadri Uguri arvates eksisteeribki ülikoolipoolse toetuse osana kindlasti esimesel kohal haridus ja eelteadmised, mida tudeng enne praktikat omandab.

Tudengite arutelust tuli välja, et praktikaelses kohtumisel mainis Kadri Ugur ootamatusi, mis võivad neid toimetustes ees oodata. Trükiajakirjanduses võib selleks olla ka teiste meediumite ühendamine trükiajakirjandusega nagu näiteks videote tegemine. Selline ootamatus kõlas aga tudengite arvates pisut isegi hirmutamisena. Siin tekib aga väikene vastuolu: nad soovivad teada, mis toimetuses tehakse ja milliste kogemustega on praktikandid tagasi tulnud. Kuid teisalt toovad nad välja, et kui Ugur kogemustest rääkis tundus see hirmsana. Siin tekibki küsimus, kui võrd saab tudengitele enne toimetuste kohta mingit informatsiooni jagada.

BN3: *Ma tõin enne välja selle, et ei tasu nagu...kuidagi hirmutada või inimesi, kes on julgend teha selle valiku, milles nad võib-olla isegi natuke kahtlevad, et kas ma julgen sinna suurde toimetusse minna.*

Tudengid tõid välja, et igal aastal kirjutatud praktikaaruannete põhjal peaks välja joonistuma, mida erinevad toimetused oma praktikantidel teha lasevad ning millised lisaoskusi –ja teadmisi ühe või teise toimetuse puhul tarvis läheb. See peaks aitama ka järgnevaid tudengeid paremini praktika jaoks ette valmistada ning aitama kaasa sellele, et hirmutamist oleks vähem. Siin kohal tuleks kindlasti kasuks ka toimetustega suurem koostöö, mis annaks iga praktika eel ülevaate, mida konkreetne toimeutus uutelt praktikantidelt ootab ja mis on need oskused, mida nad peaksid sellel toimetuses rakendama. See väldiks olukorda, kus hoiatused ja tegelikkus vastavuses ei ole. Kindlasti lisaks see tudengi sõnul ka suuremat kindlustunnet.

Kadri Ugur arvates pole selliseid muutuseid võimalik ette ennustada, sest kokkusaamised tudengite toimuvad vaid kaks korda aastas. See on aga juba piisav aeg, et toimetuses võivad toimuda muudatused. Kadri Ugur toob näiteks, et kunagi oli aeg, mil näiteks Päevaleht nõudis oma praktikantidelt videote tegemist. Ta rõhutas, et tema püüab tudengitele öelda, et on ka juhtunud nii. Praktikatega seotud õppejõud ei ennusta, kuidas järgnevatel praktikantidel läheb, kuid igaks juhuks peavad nad hoiatama. Praktikantidega seotud õppejõud ei ennusta, kuidas järgnevatel praktikantidel läheb, kuid igaks juhuks peavad nad hoiatama.

Mis puudutab tudengite tagasisidet ja oskusi ning tegelikku praktikal reporterina töötamist, siis siin tunnetasid tudengid vastuolu. Ühest küljest on neil olemas teadmised ja käsitööoskused, millega toimetustes toime tulla, kuid ainult selles tänapäeval enam ei piisa. Tehnika kasutamine ja erinevate meediumite sidumine toimub iga päev. Seega peaksid tudengid selleks valmis olema ning see, mida eelnev praktikant pool aastat tagasi koges ei pruugi juhtuda järgmise praktikandiga.

Minu fookusgrupis osalenud tudengite jutust tuli välja ka see, et ebakindlust tekitasid ka erinevus õpitu ja tegelikkuse vahel, silmas pidades konkreetseid õpitud oskusi. Tudengid olid harjunud ühesuguse uudiste kirjutamise stiiliga, kuid tegelikkuses tuli kohaneda vastavalt toimetusele väljaande eripäradega. Selline kohanemine teistmoodi reeglite ja süsteemiga tekitas paarile tudengile esimestel praktikapäevadel segadust.

BM4: *Ülikooli poolt võib-olla peaks seda ka ütlema, et enne praktikat vähemalt, et me oleme kõik jälginud ühte malli, aga tegelikkus on selline. Noh, et sa lähed ja hakkad seal*

rõõmsalt oma püramiidi taga ajama ja hinnanguteta, emotsioonideta ja objektiivset uudist kirjutama, siis pärast öeldakse sulle, et see on kuiv.

BM1: *Ma ei ütle, et sellel süsteemil midagi viga oleks, noh, ega siin...mida sa siin ikka teha saad, aga jah...minu jaoks oli see abirataste äravõtmine väga ootamatu.*

Üks tudeng väitis vastupidist ja ütles, et tegelikult ei õpigi nad ülikoolis kutset ja ei saa kutsetunnistust. Nad õpivad ajakirjandust, mitte ajakirjanikuks. Seepärast on ka erinevad reeglid pigem selleks, et nendega kohaneda. Tudengite sõnul saaks sellises olukorras kindlasti tudengeid rohkem teavitada sellest, et õpitu ei pruugi praktilal alati toimida ja õppejõud julgustaksid tudengeid katsetama ja proovima uusi stiile, mis neile esialgu võivad tunduda võõrad.

Ka Kadri Ugur peab oluliseks, et kuna bakalaureusetudengid saavad reporteritöös niivõrd põhjaliku tagasiside lugudele, siis jaoks on väga oluline, et pärast sellist perioodi saaks tudeng natukene iseseisvust. Tudeng saab suhteliselt piiratud oskuse, kuidas uudist kirjutada ja pärast reporteritöö kursust on tal seda iseseisvalt võimalik ilma, et ta peaks kogu aeg näiteks koolile tagasi raporteerima või saaks koolist pidevalt tagasisidet. Tudengite jaoks tundub see liialt ootamatu, samas ülikool soovib, et tudeng oleks iseseisev ja saaks oma piiratud oskustega iseseisvalt hakkama.

3.1.2 Raportid ja supervisioonid

Üks bakalaureusetudengite silmatorkavamaid probleeme oli seotud arusaamaga praktikapäeviku, raportite saatmise ja supervisioonide kohta. Päevikute ja raportite kirjutamise ülesandeleht anti enne praktikale minekut kõigile tudengitele, kuid täpsemaid seletusi, milleks on vaja pidada päevikut ja saata raporteid mõne probleemi kohta (kohustuslikult kolm tükki kogu praktika ajal) tudengite meelest ei jagatud. Tudengid tõid välja, et jah, võib-olla on päevikute pidamine vajalik, kuid konkreetset lõpp-eesmärki ei tunnetatud.

Ühel tudengil oli päeviku täitmisest kasu, neli tudengit pidas vastupidiselt tüütuks ja arusaamatuks kohustuseks. Oli ka tudengeid, kes vaidlesid neile vastu ja pidasid mingil määral kohustuslikke ülesandeid vajalikuks, kuid ka ise päris täpselt supervisioonide ja päeviku eesmärki ei mõistnud. Arutelu põhjal võib öelda, et kui bakalaureusetudengitele oleks seletatud, miks päevikut tuleb täita ja mida sõna „supervisioon“ üldse nende praktika vältel tähendab, oleks olnud neil suurem motivatsioon kohustuslikke ülesandeid täita.

Tegelikult oli Reporteripraktika juhendis selgesõnaliselt välja toodud eesmärgid, mille hulgas oli punkt, mis viitas üliõpilase reflekteerimisoskustele. Lisaks täpsetele viidetele praktikapäeviku ja supervisiooni kohta selgitati ka tudengitele praktikaeelsetes loengutes, miks on vaja saata A4 raporteid. Seal hulgas mainis Kadri Ugur, et tegemist ei pea olema probleemiga, vaid selleks võib olla ka tagasivaade või õnnestumine (Reporteripraktika juhend 2014).

Raportite koha pealt leidsid peaaegu kõik, et nende kirjutamine ning saatmine väga ranges ja ette näidatud vormis. See tähendab, et nende emotsioonid ei mahtunud A4 raportisse.

BN7: *Minu meelest on nagu nende Uguri poolt välja pakutud toe nõrkus see, et kõik need konfliktid, mis tekivad, on tegelikult ikkagi mingit sorti suhtluse errorid ja see...see ei ole enam see koht, kus oleks vaja professionaalset abi, et ee...noh. See tundub mõttetu esitada seda õppejõule siis.*

Bakalaureusetudengite arvates võiks raportite kirjutamine olla vabamas vormis ja nende arv ei tohiks olla rangelt ette määratud, vaid võiks läheneda individuaalsemalt. Teisest küljest jõudsid paljud tudengid oma mõttega fookusgrupis selleni, et tegelikult on neil kohapealsetes konfliktisituatsioonides rohkem kasu ikkagi toimetusepoolsest toest, sest sealsed inimesed on kohe võtta ja sealne situatsioon vajab ka kohe lahendamist. Nad tajusid, et neil on toetust ülikooli poolt olemas, kuid Uguri sõnul kasutatakse seda harva, paaril korral kogu praktikantide rühma peale. Siiski jäi tudengite jutust kõlama see, et tudengite-poolne lahendus oleks võimalus arutada õppejõuga ka praktika jooksul individuaalsete probleemide üle, seda juhul, kui tekib selleks vajadus. Kõigil seda kindlasti vaja ei lähe.

Kadri Uguri väitel polegi raportite eesmärk emotsioonide tagasisidestamine, vaid tehtu märkamine ja analüüsimine ette antud vormis. A4 raport on tegelikult lihtne ja kaval meetod, justnimelt selleks, et see emotsioon taltsutada niisugusele astmele, et saaks asjast rääkida asjana. Ugur ei väida, et emotsiooni pole vaja. Siiski vastutab oma emotsionaalse tasakaalu eest iga inimene teatud määral ise. Kui tudeng tuleb õppejõu käest nõu küsima, siis peab ta olema juba natukene läbi mõelnud, milles ta probleemi näeb.

Supervisioonist aru saamine võtabki aega ja ka Uguri sõnul pole selle õige eesmärk saavutatav nelja praktikanädala jooksul. Bakalaureusetudengite jaoks on see oluline toetus, kuid tegelikult toimub suurem ja individuaalsem superviseerimine magistriõppes. Probleemi lahendamisel võiks abi olla supervisiooni või eneserefleksiooniloengute näol, mis võiksid toimuda enne praktikale asumist ja annaksid sügavamalt aimu ka bakalaureusetudengitele. Samas leiab Ugur, et bakalaureuseastmes alles tunnetatakse, kas ajakirjaniku amet on üldse see, millega tulevikus soovitakse tegeleda. Tartu Ülikooli ajakirjandustudengite kõrval õpivad ka kommunikatsioonitudengid ja seetõttu leiab Ugur, et iseseisev proovimine annab aimu sellest, kes sellest tudengist tulevikus saab. Seega on toetus olemas, kuid selleks, et saada intensiivsemat toetust, peab tudeng jõudma magistrantuuri.

Ugur tõdes, et iga praktika eel ütleb ta mitu korda, et temaga võib ükskõik millisel ajahetkel ühendust võtta ja erinevatest probleemidest rääkida. Sellises situatsioonis võiks instituut mõelda sellele, et korra praktika jooksul oleks võimalus ja kohustus ülikoolipoolse juhendajaga rääkida. Sellisel juhul võiksid kõik saada piisavalt iseseisvust, kuid siin on neil võimalus ka oma tekkinud probleemidest rääkida ja neid analüüsida.

3.2 Magistrandid

Magistrantide toimetajapraktika erineb bakalaureuse reporteritöö praktikast seetõttu, et nende ülesanne oli praktiliselt tutvust teha ja õppida tundma toimetaja ülesandeid ja seda mitte nelja, vaid kuue nädala jooksul. Samuti oli igal magistrandil oma personaalne juhendaja, kes nendega igal nädalal möödunud seitset päeva kokku võttis ja tehtut analüüsis. Juhendaja nimetus on alljärgnevalt kasutatud sõnana superviisor. Superviisoritega (kelleks minu valimis

osalenud magistrantidel olid Signe Ivask, Brit Laak, Heino Nurk ja Kadri Ugur) koostöös panid magistrandid paika oma loodetavasti saavutatavad eesmärgid. Igal kohtumisel said magistrandid oma superviisoriga analüüsida neid aspekte, mis tudeng oli oma raportites eelneva nädala jooksul välja toonud. Samuti toimusid kolm rühmiti kokkusaamist ehk rühmasupervisiiooni, et ühiselt oma kogemusi ja tundeid jagada. Praktika kaitsmine toimus sarnaselt bakalaureuse tudengitele ühise kollokviumina.

3.2.1 Õppejõudude erinev lähenemine

Magistrantide fookusgrupis tuli välja, et erinevad juhendajad pöörasid tähelepanu erinevatele tudengi arenguprotsessidele. Omavahel vesteldes tuli välja, et nii mõnigi tudeng oleks tahtnud saada tähelepanu oma käsitööoskustele ja nende lihvimisele, samas rääkis sama magistrant oma juhendajaga vaid tema tunnetest ja emotsioonidest. Kardetakse, et ühe või teise superviisoriga ei saa rääkida neist asjust, mis on just tudengile tähtis. Näiteks kui on superviisor, kes keskendub peamiselt psühholoogilisele poolele, siis ta ei pruugi keskenduda käsitööoskustele. Tudengite hulgas levib arusaam, et superviisor peaks järgima tudengi soove. Kadri Uguri väitel räägitakse superviisoritega tegelikult siiski sellest, mida tudeng ise oma A4 raportisse kirjutab. Samamoodi, nagu ka bakalaureusetudengite puhul, räägitakse sellest, mis tudeng on kirja pannud. Kui raportiteemad on läbi käidud, on tudengil võimalik alati ise oma arutelu teemat suunata. Superviisorid ise ei pane kunagi paika, mida nad oma superviseeritavatega räägivad. Teemavalik on ainult tudengi määrata ja suunata. Ugur ei välistagi, et tudengid on üllatunud, et kohtumistel räägitakse väga erinevatest asjadest, aga Ugur rõhutab, et sageli läheb neil meelest ära, millest need teemad tulevad.

Antud probleemi lahenduseks pakkus üks tudeng välja, et kui superviisorite lähenemine on erinev, siis võiks tudengid kuue nädala jooksul rotatsiooni käigus superviisorite vahel liikuda ja igal nädalal erineva juhendaja juures oma nädalat kokku võtta. Sel juhul saaks ühe juhendajaga rääkida käsitööoskustest ja teisega arutleda vaimsel tasandil arengust.

Kadri Uguri väitel selline idee kindlasti ei toimiks, sest siis pole ka võimalik supervisiioone läbi viia. Kui tudeng teab oma järgmise nädala arutlusteemat, ei mõtle ta kogu oma nädalat

tööprotsessi läbi ja kaob enese reflekteerimine. Ta võtab ühe aspekti ja jätab teise sel hetkel kõrvale. Supervisiooni ja arutelude idee Kadri Uguri sõnul on vabadus ja värskus. Teema peab tulema spontaanselt ja sellest konkreetsest perioodist, siis on ka analüüsi mõttest kasu.

3.2.2 Eesmärgita (rühma)visioonid ja raportid

Raportite kirjutamine leidis magistrantide seas erinevat vastukaja. Osa oli pigem negatiivselt meelestatud nagu ka bakalaureusetudengite puhul, ent kahe tudengi arvates oli A4 raportite süsteem siiski vajalik tegevus. Nende idee aga jäi ühe magistrandi silmis veidi nõrgaks, sest näiteks esimese kahe nädala jooksul ei jõua neil mingisuguseid probleeme ja sündmusi tekkidagi, mida siis raportisse kirja panna. Sellisel juhul pannakse kirja midagigi või mõeldakse välja, et oleks millest rääkida. Esimestel nädalatel kohanevad kõik tudengid oma praktikakoha töö ja rütmiga ning magistrantide sõnul probleeme üldjuhul ei teki. Selline kohustuslik A4 raporti kirjutamine, mille sisu on magistrantidel vahel ka välja mõeldud, ei näe magistrandid mõtet. Seda enam, et õppejõud räägib konkreetsest situatsioonist ja tudengi kirjutatust terve kohustusliku kokkusaamise.

***M2:** Minu arust ka see supervisioon on okei asi, kui aeg-ajalt on, millest rääkida, aga enamasti kõik need raportid ja asjad, see kõik on kunstlikult tekitatud, et noh, reaalselt ei ole mingeid juhtumeid, kus me saaksime mingi õppetunni võtta ja on vaja nagu utsitada ja raportis täpselt need punktid ka, et mida sa õppisid sellest...ja siis see on kõik nii kunstlik pseudo...*

Kadri Uguri raporti väitest ja probleemi ideest oli juba eespool juttu, kuid magistrantide puhul on see A4 raport selleks, et mõelda kaugemale. Magistrandid saavad toimetajapraktika jooksul ka kohaneda toimetaja rolli ja ülesannetega ja sellises olukorras peavad nad lihtsa reporteri tasandilt kaugemale mõtlema ja analüüsima. Selleks on A4 raport kui vahepeatus oluline, et ta analüüsiks korraks samm-sammult oma tööprotsessi läbi. Uguri rõhutas oma intervjuus, et see protsess kujundatakse ikkagi absoluutselt iga praktikandi vajadustest ja eripäradest lähtuvalt, nii on ka raporti teemadega.

Kuna kõik tudengid pidid igal nädalal oma superviisori ehk õppejõuga kohtuma või vähemalt Skype'i teel vestlema, siis selle kuue korra jooksul räägiti läbi kõik suuremad ja väiksemad teemad. Kõik kirjutatud raportid ja teemad arutleti läbi, olgu nendeks siis reaalsete situatsioonide analüüs või siis kunstlikult tekitatud juhtum. Selle kuue nädala jooksul toimus ka kolm rühmasuperviseerimise ehk praktilise olevate magistrantide rühma kohtumine, kus kokkusaamise eesmärk oli oma kogemuste jagamine. Magistrandid ei leidnud rühma kohtumistel suurt mõtet, sest sarnased teemad olid juba individuaalsuperviseerimisel läbi arutatud.

N2: */.../Oma superviisoriga oled sa kõik asjad juba süvitsi läbi analüüsinud ja siis tuled siia ja siis umbes ütled, et mul läheb hästi.*

M5: *Neil ei olnud nagu mingit agendat või noh, ma ei tea, mida nad ootasid, et mida me tegema hakkame. Lihtsalt küsisid, et sina, räägi oma praktikast ja that's it.*

Kadri Uguri tõdeb siin, et tegelikult on selliste kokkusaamiste mõte sügavam kui taas oma probleeme teistega jagada. Kuna magistrantuuri tudengid sisenevad peagi või juba on tööturul, siis vajavad nad kogukonna tunnet. Seda peabki Kadri Ugur väga oluliseks, et selliste koosviibimiste kaudu seda kogukonda luuaksegi. Uguri väitel püüab selline süsteem luua ajakirjanduskultuuri nende ajakirjanike jaoks, kes on jõudnud või jõudmas ajakirjandusmaastikul üha kaugemale. Päris kindlasti on Eesti ajakirjanduses töökultuuri mõttes palju õppimist. Näiteks rühma superviseerimisele tulles kuulatakse, kuidas teistes väljaannetes läheb. Missugused on praktikad, kuidas tehakse otsused või ei tehta ning kuidas ressursse jaotatakse. Ühes toimetuses võib tekkida tunne, et see süsteem, mis seal toimib, ongi ainuõige. Sellised koosviibimised avardavad veidi seda arusaamist. Uguri arvates erinevus peabki rikastama ja sellest teadmisest oskab ka iga tudeng kindlasti edaspidiseks välja selgitada, millisele töökohale soovib ta tulevikus kandideerida või millist pakkumist vastu võtta. See on kindlasti üks suur toetuse osa magistrantide rühmasuperviseerimise protsessist.

Magistrantide tunnetasid samas, et oma kaastudengitega suheldakse vahel sotsiaalvõrgustikus, vahel lihtsalt kohtudes ja nad uurivad siis, kuidas kellelgi praktiliselt läheb. Selleks spetsiaalselt kokku saada pole magistrantide arvates vaja. Kadri Ugur tõdeb, et sügav rühmasuperviseerimise

tunnetamine ei saabugi tudengitele kohe, vaid sellised teadmised ja jagamine tuleb kasuks alles aastate pärast.

3.3 Ühised jooned mõlema tudengirühma puhul

Mõlema tudengirühmaga läbiviidud intervjuude puhul tulid välja mõned sarnasused, mille tulemus pole mõjutatud seoses erinevate õppetasemetega. Mõlemal tudengirühmal olid erinevad supervisiooni süsteemid, kuid probleemid olid sellest hoolimata samasugused.

3.3.1 Individuaalsem tagasiside

Bakalaureusetudengid leidsid oma fookusgrupis, et kuna nendele suunatud tagasiside praktilal tehtud tööle oli toimetuste poolt väga väike või mõnel juhul täiesti puudulik, siis selle koha võiks täita ülikoolipoolne toetussüsteem. Fookusgrupis olnud bakalaureusetudengid pidid küll teineteise tehtud töid lugema ja analüüsima, kuid seda kõike alles pärast praktika lõppu. Ühelt poolt võib kursusekaaslane anda väga konstruktiivset kriitikat, kuid samas võib heade sõprussuhete korral ka keegi oma kriitikast loobuda. Sellisel juhul oleks kindlasti hea, kui hindajate hulgas oleks ka ülikoolipoolne isik, kes hindab vastavalt nõuetele, reaalsele oskustele ja nende arendamisele ning hindaks seda kõike akadeemilisest seisukohast iga tudengi suhtes individuaalselt pärast praktika sooritamist. Nende arutelu põhjal võiks ka õppejõud vähemalt korra nende tehtud tööle praktika ajal tagasisidet anda.

BM2: *Kui toimetus ei anna tagasisidet, siis võiks ülikool anda tagasisidet.*

M5: *No kui öelda, et võiks nagu jälgida, siis see teeks asja nagu palju paremaks. Võinoh, tekib palju tugevam side selle nagu selle reaalse tööga.*

Esimene töökogemus on küll sügiseks saadud, kuid bakalaureusetudengite puhul on oluline see, kuidas nad arenevad ja mida nad edaspidi võiksid teisiti teha ja mida mitte.

Individuaalsem tagasiside, nagu magistrantide praktika puhul, tuleks kindlasti ka bakalaureusetudengitele kasuks. Seda kõike aitaks jälgida ja suunata ülikoolipoolne tugiisik. See nõuaks aga kindlasti suuremaarvulisemat õppejõudude osakaalu tudengitega tegelemisel nii enne kui ka pärast praktikat ja kindlasti praktika ajal. Samas nagu ka enne eelpool Kadri Uguri mainis, siis bakalaureusetudengite jaoks ongi praktika pigem iseseisev õpe ja alles pärast suvist praktikat võetakse ühises kollokviumis praktikakogemused ja tunded kokku.

Magistrantidest paar tükki tõid välja, et neile tundus, et superviisor ei jälginud nende tegemisi ja seetõttu võis ka analüüsi protsess olla pinnapealsem. Nende arvates tekiks tugevam sisu ja kasu sellest, kui juhendaja hoiaks oma superviseeritava praktikatöödega end kursis ja oskaks ka kohe millelgi ise viidata või raporti teksti ja reaalselt praktikatööd omavahel siduda. Samas leidsid tudengid, et tegelikult on kõigi puhul selle reaalse ajakirjandusliku töö tulemust raske näha, sest osade puhul pole toimetaja tööd kuidagi võimalik väliselt hinnata.

3.3.2 Koostöö toimetustega tugevam

Koostöö nii toimetuste kui ka ülikooli poolt võiks olla mõlema tudengirühma arvates tugevam. Toimetuste roll on tudengite arvates tähtis, sest nemad näevad praktiliselt olles tudengeid iga päev ja seetõttu saaksid anda ka konstruktiivset tagasisidet ülikoolile, kes seda omakorda enda tähelepanekutega ühildab.

MGrupp3: /.../ *Tihti peale ongi see, et me läheme kuhugi toimetusse ja tegelikult meil ei lasta olla seal toimetaja. aga äkki ülikool ja toimetus saaksid teha mingeid kokkuleppeid, et a la et sa saadki näiteks proovida ühe päeva olla päevatoimetaja, et keegi on kõrval või mingeid siukseid asju saaks kuidagi ikka äkki teha.*

Kadri Uguri sõnul on see olnud tema teadlik otsus, et ülikool ei arutle toimetustega väga praktikantide ülesannete ja arengu üle. See on Uguri arvates väga õrn tasakaalu koht, et jah, ühest küljest on noor inimene ülikooli tudeng ja praktikant, aga teisest küljest rahvale paistavad nad kõik välja nagu täieõiguslikud ajakirjanikud: oma nime ja näoga iga päev

avalikkuse ees. Sellises olukorras ei pea Ugur õigeks iga väiksema situatsiooni juures toimetuselst praktikantide tegemiste kohta tagasisidet paluda.

3.3.3 Suurem valikuvõimalus

Teine teema, mis magistrantide arvates nõuaks ka suuremat koostööd erinevate toimetuste vahel, on kindlasti veel suurem valikuvõimalus praktikakohtadeks. Magistrantide sõnul võiks ülikool leida uusi koostööpartnereid, kuhu oma tudengeid saata, olgu nendeks siis magistrandid või bakalaureuse astme tudengid.

M5: *Näiteks selle magistritöö praktika raames saaks hoopis välismaale või noh, kui sa pakud välja, siis nad hakkavad selles suunas töötama. Piisavalt vara pakud väljaet see oleks tugi. Sellest toest ma saan aru.*

M3: *Ma mõtlesin lihtsalt, et võib-olla oleks lahe, kui tehakse mingeid eriprojekte, kus siis Tartu Ülikooli ajakirjandusinstituudis saaks ka koht, kus nagu esimesena otsitakse nagu võib-olla võimalusi kedagi värvata mingeid kaastöid tegema. Tegelt päris palju kirju tuleb ka Lendokilt [Katrín Lendok – Tartu Ülikooli õppekorralduse spetsialist (ajakirjanduse ja kommunikatsiooni bakalaureusekava, raamatukogunduse ja infokeskkondade rakenduslik kava)], aga noh, ma mõtlen, et on ju siuksed laiendatud projektid nagu näiteks Laulupidu või mis iganes on ju.*

Üks grupp tõi välja, et võib-olla on instituut jäänud liiga ühele kohale pidama ja ei pole olnud piisavalt aktiivne, et leida uusi ja uuenduslikke võimalusi tudengite ajakirjandusoskuste arendamiseks.

Siinkohal vastas Kadri Ugur väite peale, et tegelikult saavad kõik noored ettepanekuid, kuid sageli pole tudengitel huvi või aega eriprojektidega tegeleda.

4. Järeldused ja diskussioon

Käesoleva töö eesmärgiks oli uurida, kuidas Tartu Ülikooli ajakirjandust õppivad tudengid nii bakalaureuseastmes kui ka magistrantuuris ülikoolipoolset toetamist kogesid, millist toetust nad praktika ajal tajuvad ja milliste ülikoolipoolse toe järele vajadust tudengid tunnevad. Oma järelduste peatüki olengi struktureerinud uurimisküsimuste kaupa.

4.1 Missugused on praktikantide ülikoolipoolse toetamise kogemused?

Ülikoolipoolse toetuse kogemused on mõlemal tudengirühmal läbiviidud intervjuude põhjal üsna erinevad. Kui bakalaureusetudengid said praktika ajal toetust vaid ise probleemi korral juhendajaga ühendust võttes ning hiljem ühises kollokviumis ja väiksemas rühmas tehtud töid analüüsid, siis nende tunnetus oli kokkuvõttes väiksem. Pigem rõhused bakalaureusetudengid eelteadmiste, mida nad said erinevate ülikoolis sooritatud ainete läbi.

Magistrantide tunnetatud toetuse kogemused on suuremad, kuna nende kuuenädalase praktika jooksul on ülikoolipoolne supervisioonimudel ja läbiviimine individuaalsem ja intensiivsem. Nendel toimusid iga nädal oma superviisoriga kohtumised, kus oma tegevusi ja kogemusi analüüsiti koos A4 raportite toel läbi. Magistrantide puhul tuli ka intervjuude käigus välja, et toe kogemus on olemas, kuid igal inimesel väga erinev. Toe kogemuste erinevust põhjendab ka tudengite erinev lähenemine toe ja abi küsimisele. Kes küsib, see ka tuge saab ja kes tuge ise ei otsi, sellel on ka toe kogemus puudulik. Bakalaureusetudengite puhul tuli välja, et üks tudeng, kes oli eetiliste küsimustega hädas, sai telefoni teel ülikoolipoolse toetaja Kadri Uguri käest abi. Rohkem otsest abi ja toetust ei küsitud. Kaudselt oleks tudengite arvates võinud tagasiside olla tugevam ja nende tehtud tööd analüüsida ka õppejõud. Kadri Ugur Tartu Ülikooli ajakirjandustudengite õppejõuna põhjendas seda bakalaureusetudengite iseseisvusele rõhudes.

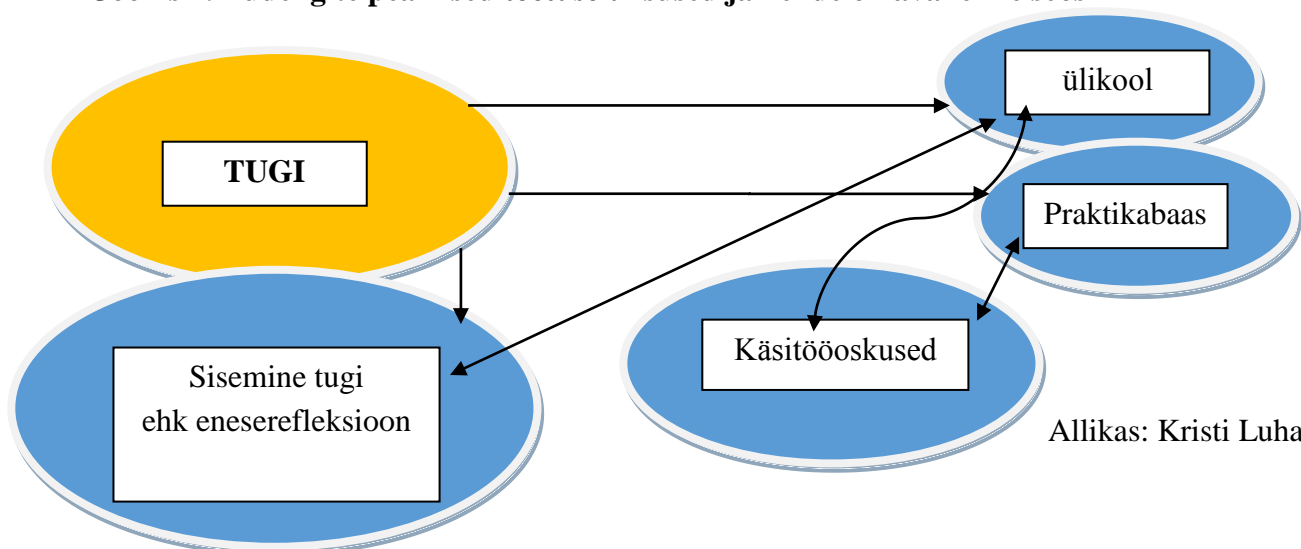
Need, kellel oli selgem arusaam, mida ülikoolipoolne tugi pakub, neil oli ka positiivsem tagasiside toetusele ja kogetule. Need, kes sellest toe põhimõttest aru ei saanud, ei mõistnud ka tuge laiemalt ja ei kogenud ülikoolipoolset toetust. Põhiliselt tuli intervjuude puhul välja, et arusaamatusi toe põhimõttes oli peamiselt magistrantide seas, sest bakalaureusetudengid pole intensiivse toetuse vormiga kokku puutunud. Kadri Ugur ütles intervjuus, et kellelegi supervisiooni peale ei suruta, kuid võimalus antakse kõigile. Tema sõnul sõltub igast ühest endast, kes abi soovib oma töö ja probleemide läbi mõtestamisel ning analüüsimisel. Ta lisas, et ajakirjanikuks kasvamisel ajakirjanduse maastikule läheb refleksioonioskusi väga vaja, samuti juhtimisoskusi ning siin tulebki olla toetusprotsessis intensiivne. Uguri sõnul polegi toe pakkumine kiirabi andmine, vaid pikaajalisem ajakirjanikuks kasvamise protsess.

4.2 Milliseid tugesid tudengid ülikooli poolt tajuvad?

Mõlema tudengirühma toe tajumisel oli nii ühised kui ka erinevaid jooni. Peamiselt sõltus see supervisiooni mudelist. Siiski tuli tudengite intervjuudest välja, et peamiselt saame eristada toetamise juures nelja erinevat üksust. Nendeks olid: ülikool, praktikabaas, eneserefleksioon ja käsitööoskused.

Kui ühendada suuremad toetuse üksused, mida mõlema tudengirühma esindajad silmas pidasid, siis saab nende arvamuste põhjal järgneva joonise:

Joonis 1. Tudengite peamised toetuse üksused ja nende omavaheline seos

Allikas: Kristi Luha

Joonisel 1 on näha, kuidas üks suur üldine mõiste „tugi“ on seotud erinevate teiste toetamisviisidega, mida tudengid fookusgruppides välja tõid. See, mis peaks muutma tudengi praktika ajal enesekindlaks, on ennekõike tema omandatud oskused. Nendeks on nii käsitööoskused kui ka eneserefleksioonioskus. Käsitööoskuste alla kuuluvad kõik omandatud võtted, kuidas meediatekste luua, üles ehitada, esitada. Kõik tehnilised oskused, mis kuuluvad ajakirjanikutöö juurde. Samamoodi kuuluvad käsitööoskuste alla toimetajatöö oskused erinevates toimetustes.

Eneserefleksiooni alla kuulub tudengi enda tunnetus, hakkama saamine, eesmärgid, saavutused ja muu, mis käib enese arengu ja analüüsi alla. Nii eneserefleksiooni kui ka käsitööoskusi peaks ennekõike toetama ülikool. Käsitööoskused arenevad ja kinnistuvad siiski peamiselt praktiliselt: olemasolevad oskused ja uued teadmised leiavad oma sümbioosi praktiliselt olles, ajakirjanikutööd tehes. Just selle tõid välja magistrandid, kelle sõnul on tegelikult ka käsitööoskuste areng praktiliselt ja selle analüüs ülikoolis individuaalsel tasandil sama oluline kui eneserefleksioon. Ei bakalaureusetudengid ega ka magistrandid täheldanud, et käsitööoskused oleksid läbi eneserefleksiooni arenenud. Eneserefleksioon aitas mõista paremini nende "kiikse" ja töövõtete omapära, kuid töövõtteid seeläbi ei arenda.

Tudengite arvates olid käsitöölised oskused praktiliselt väga vajalikud ja üldjuhul ka olemas. Osadel oli seda kogemuste põhjal rohkem, teistel vähem. Praktikabaasi tuge ma oma töös ei käsitle, kuid ka see oli tudengite intervjuude põhjal tuntav ja tudengite toe mõttes praktika ajal olulisel kohal. Ülikoolipoolsed eelteadmised ja haridus enne praktikale minekut oli tudengirühmade arvates samuti olemas ja tuntav, eriti juhendavate õppejõudude abiga. Eneserefleksioon, mis hõlmab suures osas kogu supervisiooni, oli mõlema rühma puhul erinevaid arvamusi kajastav. Osa tudengeid ei näe sellisel toel mõtet, kuid tegelikult peitub sellise lähenemise taga sügav eneseanalüüs, mida tudengid esialgu ise ei näe ja tunnetata. Ülikool pakub ja tudeng võtab selle vastu, aga ühispunkt, millest koos edasi minna jääb sageli saavutamata. Pean siin silmas seda, et tudeng suudab analüüsi tulemustest kaugemale mõelda. Nagu ka Hollway välja tõi (1991), siis superviisori ja superviseeritava vaheline koostöö on olnud üks pikaajalisemaid probleeme. Tulemustele toetudes võib põhjuse leida toe tajumise protsessis. Tudeng näeb toe vajadust siis, kui tal on seda vaja, aga sageli tekivad probleemid selle toeni mittejäudmisest. Ta teab, et peaks saama abi, aga kui ta seda ise ei küsi, siis

ülikoolipoolne tugiisik seda pakkuda ei saa. Erinev toe tajumine toob kaasa kommunikatsiooniprobleemid, mille tagajärjel võibki tudeng probleemses situatsioonis üksi jääda. Kadri Uguri sõnul peaks ideaalis saama tudeng superviseerimist kogu oma magistriõpingute jooksul, alles siis võiks märgata ka reaalseid tulemusi eneserefleksioonis ja kasvamises laiemalt.

4.3 Millis(t)e ülikoolipoolse toetamise järele vajadust tuntakse?

Tartu Ülikooli ajakirjandustudengite praktika jooksul, nii bakalaureuse – kui magistriastme õppes, tundsid mingisuguste toeüksuste puudusi mõlemad tudengirühmad.

Bakalaureuseastme tudengite jaoks oli nende intervjuu jooksul kõlanud tagasiside suurim puudus, mida tudengite välja tõid ja mida nende arvates võiks olla rohkem. Seda nii enne kui pärast praktikat. Praktikaeelsetes loengutes tunti puudust eelmiste aastate praktikantide kogemusest. Seda just seetõttu, et kõik praktikandid kirjutavad küll praktikaaruandeid, kuid sellest tulenevaid õpetussõnu või vajaminevat informatsiooni jõuab tulevasteni väga vähe. Samuti tundsid bakalaureusetudengid, et suvise praktika analüüs väikestes gruppides on küll ülevaatlik, kuid mõnigi tudeng leidis, et ta sooviks saada sisulisemat tagasisidet oma tehtud töödele. Mõni teine tudeng tõi aga selle välja, et tagantjärele tööde niivõrd tihe läbikäimine ei muuda enam midagi ja kasutegur on tagasisidel sellisel juhul väike. Teise puudusena tõid bakalaureusetudengid välja vähese koostöö toimetuse ja ülikooli vahel. Suurem koostöö hoiaks ära segadused praktikandi tööeesmärkide suhtes ja annab kindlasti suuremat eelist ka praktikantide ettevalmistusel. Kolmandaks soovisid bakalaureusetudengid saada rohkem eelteavet toimetuste kohta. Informatsioon on tudengite sõnul olemas eelnevates praktikaaruannetes ja seda võiks ka praktikale minejatega jagada.

Magistrandid tunnistasid, et juhendajatega koos iganädalastel kohtumistel võivad teemad minna eesmärgist ja raportist kaugele. Nende jaoks on oluline, et puudutaks neid teemasid, mida tudeng ise tähtsamaks ja vajalikumaks peab. Lisaks erinevale juhendajate lähenemisele oli magistrantide soov rohkem tuge saada ülikooli ja toimetuse omavahelisest koostööst. See puudutas nii praktikandi eesmärki ja tööd toimetuses kui ka laiemat koostööd, mis annaks

rohkem praktikakoha võimalusi, kaasamist ja kindlasti tagasisidet praktikandi tehtud tööle. Kui on teada ülikooli soov, mida tudeng võiks ja peaks saama praktilal teha, siis see soov peaks jõudma ka toimetuseni. Magistrandid leidsid, et kommunikatsioon võiks olla otsene, mitte läbi tudengi.

Mõlema tudengirühma puhul oli selgelt tunda, et ülikool superviseerimise mudel on hea, kuid selle eesmärgid on tudengite jaoks ebaselged. Nii tunnevadki neist paljud, et praktika käigus toimuv analüüs ja võimalused, mis enesearenguks ülikool pakub, on nende jaoks suurema kasuta.

4.4 Diskussioon

Kõige olulisem oli käesoleva töö puhul välja selgitada, millised on ülikoolipoolse toetamise arusaamad ja millised on selle toetamise negatiivsed küljed, mida võib-olla saaks parandada. Mõlema tudengirühma tulemustele toetudes leian, et kõige suuremaks probleemiks on supervisiooni kui mudeli mõistmatud tudengitele. Kogu superviseerimine on meetodina toimiv ja kasulik mudel, kuid kui tudeng seda ei mõista, jääb tudengile supervisioonist mulje kui akadeemilisest kohustusest. Õppejõud on tudengi jaoks suunaja ja toetaja (King ja Sweitzer, 2004) ning õppejõu puhul on oluline, et tudengi vastu tuntaks huvi.

Tartu Ülikooli ajakirjanduse õppetooli õppejõud on võtnud sihiks, et bakalaureusetudeng saavutab oma esimesel reporteritööpraktilal iseseisvuse. Bakalaureusetudengitega vesteldes kõlas, et kuna eelnevad kogemused on nii erinevad, on ka praktika sooritus sellevõrra mõjutatud. Need, kes on varem ajakirjandusega kokku puutunud, ei vaja nii palju tagasisidestamist ja analüüsi, kui need, kellel puudus varasem kogemus. Nead tunnistasid, et oleks seda teatud määral soovinud. Kui tudeng ühelt poolt püüab kogeda, õppida ja areneda ning teiselt poolt peab ülikool oluliseks iseseisvust tagada, siis suhtluse-ning eesmärgi tasandil on tuntav teatud nihe.

Tudeng võib olla oma õpitavas ajakirjanikurollis iseseisev ja praktika annab talle vaid kogemuste osas hoogu juurde, kuid superviseerimise seisukohast on oluline ka tehtu

individuaalne analüüs. Supervisioon võiks täita mõlemat rolli: aidata kaasa eneseanalüüsile ja toetada iseseisvust. Noor, kes soovib saada ajakirjanikuks, saab sellest tõelise aimu bakalaureuseastme praktika raames. Kui aga selles situatsioonis kinnistab ta vaid kahe aasta õpitu, siis arengut ei pruugi olla. Bakalaureuse astmes on Tartu Ülikoolis ajakirjanikele suunatud minimaalne superviseerimine, aga selleks, et panna neid juba varakult oma soorituste üle mõtlema ning analüüsima, võiks supervisioonimudel toimida ka bakalaureuse astmes. See ei tähenda, et reporteripraktika ajal peaks igal tudengil olema oma superviisor, aga huvi tudengi soorituste ja tööde kohta tema suvisel praktikal annaks kogemuseta tudengitele suurema enesekindluse. See omakorda aitaks tõelise sooviga tudengit ajakirjanikuametit edasi õppima ja iseend eri valdkondades arendama. Kindlasti ei puuduks sellest sellisel juhul ka enese sisemine refleksioon.

Minu arvates aitaks siin suurem teadvustamine kas eraldiseisva lühikursuse või sissejuhatavate loengute abil. Kui Sharma (2014) tõi välja, et supervisioon ei saa toimida vaid didaktiliselt seda õppides, siis Tartu Ülikoolis seda tahku tegelikult minu vaadeldud tudengite puhul ei eksisteerinudki. Oli vaid praktiline superviseerimise pool, kuid meetodi õppimise osa jäi mudelist välja. Teooria ja praktika peaksid ka superviseerimise mudeli puhul tasakaalus olema. Seda kindlasti ka tudengite endi poolt. Supervisiooni mudelit tutvustavad loengud võivad aidata supervisiooni mõistmisele kaasa. Kui tudeng saab supervisiooni pikaajalisest eesmärgist rohkem aru, suudab ta ka omaks võtta selle ideid ja allüksusi (näiteks A4 raporteid). Kahepoolse kommunikatsiooni ja toetamise juures on oluline, et eesmärkidest saaksid aru mõlemad osapooled. Minu tulemuste põhjal lähevad siin arusaamad lahku. On tekkinud toe tajumise konflikt ja nii ei saanudki tudengid supervisiooni kontseptsioonist aru. Tõsi, kasutegur võib tudengiteni jõuda alles aastate pärast nagu ütles ka Kadri Ugur, aga teadvustamine võib probleeme ennetada ja tudengite passiivsust eneserefleksiooni osas kahandada.

Koostöö toimetuse ja ülikooli vahel on minu tulemuste põhjal suurim probleem. Seda seepärast, et ühelt poolt on ülikool ja õppejõud võtnud vastu otsuse, et liigne koostöö toimetusega ei tuleks praktikandi iseseisvusele kasuks. Teisel pool on toimetuse, kes võib tudengitelt nõuda midagi, mis tegelikult ülikoolipraktika eesmärkide alla ei kuulu. Kaks organisatsiooni, mille vahel on tudeng. Mõlemad tudengirühmad lähevad minu tulemuste

põhjal hea meelega praktikale, kuid ebameeldivused võivad tekkida siis, kui praktikandi olemus ja eesmärk on mõlemal organisatsioonil erinev. Ülikool saadab enda organisatsiooni alt tudengi teise organisatsiooni, kes peab seal omandama vajaminevaid kogemusi. Sageli võib aga juhtuda, et toimetus nõuab rutiinset töötegemist, kuid ülikool sooviks oma tudengit näha erinevates rollides ja situatsioonides, milles tal oleks võimalik end arendada. Nagu ka Eveliis Eek oma magistritöös (2013: 95) välja tõi, siis toimetajad nõuavad praktikandilt peamiselt kiirust ja produktiivsust, mis pole aga oskused, need on pigem inimese omadused. Selleks, et olla oma töös kiire ja produktiivne, peavad käsitööoskused olema väga hästi käes, selleks peab olema omakorda kogemust. Kui alustavalt ajakirjanikult nõutakse aga kiirust ja produktiivsust, siis siin ongi konflikt. Eeki töö aluseks oli veebiajakirjandus ja selle toimetused, kuid paralleele saab siit tuua ka minu uurimistööga. Tudengid leidsid, et praktikal teevad nad etteantud kohustused parimal viisil ära, kuid puudub suurem analüüs ning tagasiside endale ja tehtud tööle. Mingil määral saavad magistrandid tagasisidet läbi individuaalse supervisiooni, aga bakalaureusetudengid jäävad selles suuremas osas ilma. Siiski on mõlema astme tudengite jaoks oluline intensiivsem tagasiside. Siin ongi oluline suhtlus. Kolm objekti peaksid omavahel informatsiooni jagama, et kõigil oleks terviklik pilt tudengi eesmärkidest ja arenguplaanidest praktika ajal olemas. Seda enam, et suhtlus oleks läbiv kõigi kolme osapoole vahel: ülikool-toimetus-tudeng. Tudeng teeb reaalselt tööd ning panustab praktikakohta, kuid iseenda arengu jaoks ei saa ta praktikakohast sageli vajalikku tagasisidet. Tudengirühmad leidsid, et tagasiside eesmärgil võiks koostöö kahe üksuse vahel olla suurem. Seda seepärast, et toimetus teaks, mis on ülikooli eesmärk tudengi praktika jooksul ja ülikool teaks, mida tudengi väljavalitud toimetuses temalt kui praktikandilt nõutakse. Suurem koostöö ülikooli ja toimetuse vahel annaks panuse iga tudengi kasvamisele paremaks ajakirjanikuks, sest analüüs, tagasiside ja üksteise mõistmine kahe organisatsiooni ning tudengi kui objekti vahel annab võimaluse tehtud vigu analüüsida ja neist õppida.

Selleks, et vigadest ja kogemustest õppida, ei pea jääma ainult õppejõud-praktikant tasandile. Leian, et eelnevaid praktikante võiks minu arvates järgmises praktikaeeses protsessis ära kasutada. Tõsi, praktika läbinute kogemused on väga individuaalsed ja erinevad, aga nende jutt oleks toetav ja julgustav. Tudengite kogemuste jagamine ka järgmiste praktikale minejatega aitaks tekitada turvatunnet, et keegi eelnev on seal toimetuses käinud. Kogemused on väga individuaalsed ja selle rõhutamine annab märku ka uutele praktikale minejatele, et

nendega ei pruugi täpselt samamoodi minna. Siiski saavad nad toimetusesiseste reeglite ja hierarhiaga rohkem tuttavaks. Oma eakaaslaste ja koolikaaslaste ausad ja siirad kogemuste kirjeldused on võib-olla abiks ja toeks neile, kellel on kohustuslik koolipraktika esimeseks kokkupuuteks ajakirjandusega. Ka see on mingil määral ajakirjanduskultuuri kasvatamine ja kogemuste jagamine. Õppejõudude poolt edastatav informatsioon on neutraalsem ja üldisem, praktikantide räägitu on isiklikum ja vahetum. Sellisel juhul ei tõuseks ka küsimus, miks ei kasutata eelmiste aastate praktikaaruandeid. Kogemused on individuaalsed ja seda kindlasti rõhutatakse, kuid usun, et osad koolipraktika läbinud oleks nõus kogemusi ka järgmiste praktikantidega jagada.

4.5 Edasised uurimisvõimalused

Erinevate toetuse üksuste edasisteks süvendatud uurimiseks võiks uurimisobjektina ette võtta toimetusepoolse toetamise. Merylyn Säde küll puudutas seda teemat oma bakalaureusetöös (2014), kuid käesoleva bakalaureusetöö tulemuste najal saaks kindlasti siit tudengite vajadusi teades edasi minna ja toimetuste pakutavaid toetamise võimalusi ja arvamusi selle kohta põhjalikumalt uurida. Võimalus on teha süvaintervjuusid toimetuste liikmete ja toimetajatega, et mõista toimetuse toetust tudengi jaoks laiemalt ja kitsamalt. Miks on tagasiside sageli minimaalne ja mida Tartu Ülikooli ajakirjanduspraktikantidelt nõutakse. Kindlasti võiks leida ka vastust sellele, kuidas toimetused ise näevad praktikanti – kas ja kuidas peaks teda toimetuse toetama ja mis ressursid toimetustes selle jaoks olemas on.

Teise uurimisvõimalusena saab kõrvutada toimetused ning ülikooli. Siin saaks uurida, miks praegune koostöö tagasiside andmisel ja üldisemas toetusprotsessis toimib minimaalselt ja kuidas saaks seda paremaks muuta. Kas siin on praegu ainult kommunikatsiooniprobleemid või on minimaalse suhtluse taga suuremad põhimõtted, millele tuginetakse? Ka käesoleva töö fookusgruppides olnud tudengid leidsid, et koostöö võiks olla suurem kui praegu. Missugused on kahe poole (ülikool ja toimetuse) ootused ja tulevikunägemus.

Sama uurimuse uus läbiviimine annaks võimaluse tulemuste kõrvutamiseks. Kuna Tartu Ülikooli ajakirjanike superviseerimisel on tulnud abijõudu kahe õppejõu näol, on kindlasti ka

bakalaureusetudengite kogemused erinevad käesoleva töö tulemustest. Võrdlusmoment näiteks viie aasta pärast kinnistaks või lükkaks ümber minu bakalaureusetöö tulemused ja võimaldaks teha tugevamaid järeldusi. Meetodi juures võiks edasises uurimuses kasutada kahte tasandit: individuaalintervjuud ja fookusgruppi. Seda selleks, et saaks kätte personaalsemad probleemid ja fookusgrupis anda võimalus ühiseks aruteluks ja järelduste tegemiseks.

Kokkuvõte

Käesoleva töö eesmärgiks oli uurida, kuidas Tartu Ülikooli ajakirjandustudengid tunnetavad nende toetamist ülikooli poolt ajakirjanduspraktika ajal. Millised on need üksused, mida nad toe all eristavad ja milliseid hetkel puuduvad tugesid nad ülikooli poolt praktika ajal ootaksid. Minu bakalaureusetöö valimiks olid Tartu Ülikooli bakalaureusetudengid ja magistrandid, kes läbisid oma reporteri-ja toimetaja praktika 2014. aasta suvel ja 2015. talvel. Lisaks üliõpilastele aitas ülikoolipoolseid otsuseid ja õpiprotsessi lahti seletada Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudi ajakirjanduse teadur Kadri Ugur, kes on ka ajakirjanduspraktika ajal toimiva superviseerimismudeli eestvedaja.

Läbiviidud fookusgruppides selgus, et tudengi tunnetavad toe all nelja erinevat üksust: ülikooli, toimetust, käsitöölisi oskusi ja eneserefleksiooni. Nendest osade puhul tajuvad nad teatud probleeme ja sooviksid ühe või teise puhul toimida veidi teistmoodi. Suurimaks probleemiks oli toetamisest ja supervisioonide mudelist aru saamine ja selle mudeliga töötamine. Enese areng läbi mudeli tundus tudengite jaoks mõistmatu ja keeruline. Põhjus selles peitub tegelikult tudengite- ja ülikoolivahelises kommunikatsioonis. Kuna tegu on kahepoolse suhtlusega, siis peavad mõlemad pooled ühisest eesmärgist samamoodi aru saama. Tartu Ülikooli ja ajakirjandustudengite vahel pole see minu tulemuste põhjal päris hästi toimunud. Tudengid pole mõistnud ideed ja ülikool pole suutnud seda tudengitele piisaval määral selgitada.

Teise probleemina kajastus minu bakalaureusetöös ülikooli ja toimetuste omavaheline vähene suhtlus, mille tagajärjel kannatavad eelkõige tudengid. Tudengite silmis oleks nende praktika eesmärke lihtsam teostada, kui mõlemad üksused teaksid, miks praktikant just sinna toimetusse läheb ja mis on tema ülesanded mõlema üksuse poolt. Nende kahe vahel peaks olulisel kohal olema ka arenguvõimalus ja eneseanalüüs. Seda teadlikkust oli tudengite silmis vähe ja selle tõstmiseks aitaks kahe üksuse aktiivsem ja eesmärgipõhisem suhtlus.

Ajakirjandustudengid vajavad ühelt poolt tuge ja teiselt poolt iseseisvust. Ülikool võiks ideaalis pakkuda mõlemat. Selle kõige juures peaks aga supervisioon aitama kasvatada nii bakalaureusetudengeid kui ka magistrante ajakirjanikeks, kelleks nad ise soovivad saada.

Praktika on koht, kus saavad teadmised ja oskused ühendatud. Selleks, et praktiline kogemus oleks positiivne, peab ülikool olema aktiivne teadmiste pakkuja ja tudeng nende aktiivne vastuvõtja. Vastasel juhul pole praktikal mõtet ja ka selle jooksul kestev superviseerimine ei annaks lisaväärtust kogetule.

Antud töö kaardistas tudengite olemasolevad toetamise pidepunktid ja püüdis leida puudevatele punktidele omapoolse selgituse ja lahenduse.

Summary

The purpose of this paper was to investigate how the journalism students of University of Tartu (UT) perceive the support by university during their internship. The sample consisted of UT journalism bachelor's and master's students, who completed their reporter and editor internship during the summer of 2014 and winter of 2015. On top of that, Kadri Ugur, the researcher of the institute of Social Studies and the head of the supervising model of journalism internships, helped with explaining the decisions and learning process of UT.

From focus group interviews it appeared, that students perceive four different units of support: the university, the newsroom, manual labor skills and self-reflection. In case of some of these they distinguish certain problems and would like to act differently in one or the other case. The biggest problem was to understand and work with the model of supporting and supervision, which made self developing through this model too incomprehensive and difficult. However, it was caused by the lack of communication between the students and the university, so for better mutual interaction, both parties should understand the collective aim. Based on the results of this thesis, the communication between UT and journalism students has not worked out sufficiently well: students have not understood the idea and university has not been able to sufficiently explain it to students.

The second problem that was discussed in this thesis, was the lack of communication between the University and the newsrooms, which above all affects the students. According to the students, it would be a lot easier to accomplish the goals of their practice if both sides knew, why the student chose a particular newsroom and what are the specific tasks given by both parties. Moreover, it is important to have room for improvement and self analyzing, which could be achieved by more active and purposeful communication between both parties.

On the one hand journalism students need support and on the other hand they need independence. Ideally, university should provide both. Taking all that in to account, supervision should help bachelor's and master's students develop to be the kind of journalists that they desire to be. Internship is for combining knowledge and skills. In order to have internship as a positive experience, university should be active in providing knowledge and

student should be active in receiving that knowledge. Otherwise internship has no meaning and as well the supervision during that would not provide extra value to the experience.

This thesis mapped the students' existing indications of support and tried to provide explanations and solutions to missing points.

Kasutatud kirjandus:

1. Bourdieu, P. (1999). Televisioonist. *Loomingu Raamatukogu. Tallinna Perioodika AS.*
2. Dilts, J. P., Dvorak, J. (1992). Academic Freedom vs. Administrative Authority. *Journalism Educator. 47 (3), 3-12.*
3. Eek, E. (2013). *Ülikoolis omandatavate veebiajakirjandustööks vajaminevate pädevuste vastavus tööandjate ootustega.* Magistritöö. Tartu Ülikool.
4. Goleman, D. (2001). *Töö emotsionaalse intelligentsusega. Emotsionaalse intelligentsi kasutamine.* Väike Vanker.
5. Hollway, W. (1991). *Work Psychology and Organizational Behaviour. Managing the Individual at Work.* SAGE Publications. London. Newbury. Park. New Delhi.
6. *Individuaalpraktika õppeaine* (2015). Tartu Ülikooli õppeinfosüsteem. Kasutatud mai 2015.
7. King, M., A., Sweitzer H., F. (2004). *Edukas praktika. Õppimine kogemuse kaudu.* Tartu Ülikooli kirjastus
8. Kossek, E. E., Lewis, S., Hammer, L. (2010). Work–life initiatives and organizational change: Overcoming mixed messages to move from the margin to the mainstream. *Human relations 63(1), 3–19.*
9. Krueger, R. A. (1988). *Focus Groups: A Practical Guide for Applied Research.* Sage Publications.
10. Laak, B. (2014). *Supervisiooni kui tugisüsteemi tõhusus noore ajakirjaniku tööstressi leevendajana.* Magistritöö. Tartu Ülikool, ühiskonnateaduste instituut.
11. Landsberg, M. (2003). *Juhendamise kunst. Suurenda oma töö efektiivsust inspireerides ja arendades end ümbritsevaid inimesi.* Varrak.
12. Luha, K. (2015). *Tugisüsteemide uurimus ajakirjanduse praktikantide hulgas.* Seminaritöö.
13. Madge, C., O'Connor, H., (2003). Focus groups in cyberspace: using the Internet for qualitative research. *Qualitative Market Research: An International Journal, 6 (2), 133 – 143.*
14. Malberg, K. (2005). *Tahte tekitajad. Kuidas luua motiveerivat töökeskkonda?* Äripäeva kirjastus.

15. Maslach, M., Leiter, P. (2007). *Läbipõlemine – mida saavad organisatsioonid ja töötajad teha läbipõlemise vältimiseks*. Väike vanker. Tallinn.
16. Nordentoft, H., M., Thomsen, R., Wichmann-Hansen, G. (2012). Collective academic supervision: a model for participation and learning in higher education. *Springer Science+Business Media*.
17. Onciul, v. J. (1996). Stress at work. *BMJ* 313, 745-748.
18. Reinardy, S. (2011). Newspaper journalism in crisis: Burnout on the rise, eroding young journalists' career commitment. *Journalism*. 12(1), 33–50.
19. Reporteripraktika juhend (2014). *Reporteritöö praktika õppeaine*. Paberandjal loengumaterjal.
20. *Reporteritööpraktika õppeaine* (2015). Tartu Ülikooli õppeinfosüsteem. Kasutatud mai 2015.
21. Sharma, R., N. (2014). Experiential Exposure to the Supervision Competency in Graduate Education. *Training and Education in Professional Psychology*. Advance online publication.
22. Siebelt, S., Walsh, A. (2012). Reflection in work-based learning: self-regulation or self-liberation? *Teaching in Higher Education* 18(2)
23. Säde, M. (2014). *Noore ajakirjaniku tugisüsteemid ja nende vajalikkus toimetuses*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ühiskonnateaduste instituut.
24. Tartu Ülikooli kodulehekülg (2015). *Praktikast lähemalt*. Kasutatud mai 2015.
25. Vadi, M. (1995). *Organisatsioonikäitumine*. Tartu Ülikooli Kirjastus.
26. Vihalemm, T. (2012). *Süvaintervjuu*. Meedia ja kommunikatsiooni uurimismeetodid. Virtuaalne loengumaterjal. Kasutatud mai 2015.
http://sylvester.ut.ee/ajakirjandus/nro_marju/NRO_artiklid/Intervjuu_Tutvustus.pdf
27. Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool võrguteavik. Kasutatud mai 2015.
http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf?sequence=1

5. LISAD

Lisa 1. Bakalaureusetudengite fookusgrupi transkriptsioon

Moderator: Tere, mina olen Kristi Luha ja koos teiega tahaksin ma teha fookusgruppi, mille baasil valmib minu seminaritöö. Eee...selle fookuseks on teie suvepraktika ja kuna me „Praktika analüüsis“ tegime sellise üldise osa juba ära, nii-öelda meie kohustuslik osa siis, mina kitsendan seda ja püüan siis teie käest saada võimalikult palju tugisüsteemide kohta. Nii selle kohta, mis puudutab ülikoolipoolset tuge, kui toimetusepoolset tuge ja teie enda arvamusi. Siis ma arvan, et me teeme niimoodi, et alguses ma küsin teid nagu järjest, aga vabalt võib vahele segada, ma nagu tahaksingi, et see oleks arutelu ja õigeid-valesid vastuseid ei ole. Ja kui midagi jääb segaseks, siis täpsustage. Nii, mul on jaotatud see fookusgrupp kolme osasse. Esimene teema on siis selline individuaalne osa, teie enda kogemused. Teine teema puudutab toimetusepoolest tugisüsteemi ja kolmas teema puudutab nii-öelda ülikoolipoolset süsteemi, tugisüsteemi ja lõpus ma tahan teha ka ühe väikse harjutuse ka teiega. Nii, aga nüüd ma arvan, et me võime alustada. Ja alustame siitpoolt (*viipan ühele poole laua otsa*). Kui ma ütlen, kui ma palun teil lõpetada lause: „Minu suvepraktika oli..., siis kuidas sa selle lõpetaksid?

BM1: Igav.

Moderator: Miks?

BM1: Tartu Postimees on ää...väike ja tagasihoidlik toimetus, kus mina näiteks ää...toimetusepoolset tuge ei saanud kui ka teemate-vihjete nagu etteandmist ei ää...ei näinud. Nii-öelda ei kogenud. Seega ma sain teha seda, mida tahtsin ja mida ma oskasin leida ja...paratamatult see jäi kesiseks.

Moderator: Mis tunnetega sa sinna praktikale läksid ja mis tunnetega sa sealt tulid?

BM1: Ää...ma ei ole väga tundeline inimene. No ma läksin sinna niimoodi, et ma tahtsin praktika ära teha ja ma tulin ära ja oligi tehtud. (*Naerukihin*)

Moderator: Ee...kas sa võtsid mingisuguseid oskusi kaasa ka?

BM1: Sinna minnes või?

Moderator: Jah.

BM1: Tsh..no nii palju, kui koolist on antud kaasa jah.

Moderator: Ja kas sa said midagi juurde ehk siis kas sa võtsid midagi sealt kaasa ka?

BM1: Sealt kaasa...noh, *mõttepaus*. Ega vist mitte jah. Praegu ei tule küll midagi pähe jah, mida ma oleks kindlasti õppinud, mida ma poleks nagu enne ...näiteks kasvõi selle Reporteritöö kursuse jooksul õppinud. Või-või...eelneva praktika juures. Ei olnud midagi sellist uut.

Moderator: Selge. Nii..M.

BM2: Lõpetan lause...

Moderator: Minu praktika oli...

BM2: Minu praktika oli ph...vaba.

Moderator: Nii...

BM2: Sellepärast, et kuna ma töötasin seal teist aastat järjest, siis mulle ei õpetatud enam mitte midagi ja seetõttu saadeti mind enda tuppa tegema ja siis ma tegin. *Naerab.* Aga mul sellega probleeme ka ei tekkinud.

Moderator: Mis tunnetega sina praktikale läksid-tulid?

BM2: Oeh...No kuna ma olin seal juba käinud, siis ma teadsin, mida oodata. Mis tunnetega...No ma tahtsin kinnistada seda, mida mõtlesin. Ma lootsin tunda seda, mida me ise õppinud oleme. Tahtsin nagu ennast tundma õppida selle ajal. Ja kui ma sealt ära tulin, siis ma tundsin ennast kindlalt jah.

Moderator: Mis oskustega sa siit (*viitan/autor viitab ülikoolile, sest fookusgrupp on ülikoolis läbi viidud*) läksid praktikale?

BM2: Sama, mis O ütles, et selle, mis meile siin õpetati. Et ää...Reporteritöö oli vast ise selles osas kõige kasulikum. Ja no, kui ma eelmine aasta töötasin seal, siis ma oskasin vaadata ka toimetuse enda tööd. Midagi üllatusena mulle ei tulnud.

Moderator: Kas said midagi juurde ka?

BM2: Kinnitasin endale lihtsalt neid oskusi, mida ma oskasin. Ei ütleks, et ma midagi juurde õppisin, aga kindlustunnet juurde ikka sain. Natukene.

Moderator: Nii, lähme edasi.

BN1: Minu praktika oli...emotsionaalne.

Moderator: Nii...miks?

BN1: Ee... eelkõige sellepärast, et ma sain seal teha selliseid asju, mida poleks oodanudki, et praktikant, et...praktikandil lubatakse selliseid asju teha. Ma sain väga palju huvitavaid kogemusi, ent samas ää...minnes, rutates natuke edasi, siis ma läksin sinna selliste ootustega, et ma teadvustan endale enda vigu, ma saan mingisuguse kogemuse ja ma oskan paremini siis äää...teha lugusid, kuid samas ma õppisin vaid sellistest vigadest, mida ma suutsin endale ise teadvustada. Selles mõttes, et näiteks hääle kontrollimine. Aga et kellegi poolt oleks mingisugust kriitilisemat tagasisidet saanud, seda ei olnud, sellest nagu jäi vajaka.

Moderator: Missuguste oskustega sina läksid-tulid?

BN1: Need oskused olid kõik need, mida me siin varasemalt olime Reporteritöö kursustel omandanud, aga...

Moderator: Aga midagi juurde?

BN1: Aga juurde võib-olla sain sellist julgust ja mõnes mõttes ka teatud teemade apaatsust. Aga ma oleks oodanud rohkem mingisugust tagasisidet ja oskusi.

Moderator: Kui ma tohin täpsustada, kas ee...mis olid need ülesanded, mida sa ei oodanud, et sa pead tegema?

BN1: No näiteks mida saadeti nädalavahetuseks tegema reportaaži, minuga oli kaasas vaid operaator, keda ma ei tundnudki ja lihtsalt mulle usaldati see ülesanne, et mine ja-ja pane kokku selline pikem lugu. Tegelikult reportaaži ma varem polnud teind. Et see on selline...ma tõesti ei oskanud oodata seda.

Moderator: Selge, lähme edasi.

BN2: Ee... minu praktika oli ennekõike lõbus.

Moderator: Nii, miks just lõbus?

BN2: Sest ma olin seal varem töötanud ja kogemus oli olemas. Seega midagi väga uut sealt leida ei olnud ja midagi ei olnud ka nagu hirmutavat, sest ma teadsin, mis mind ees ootab ja kuna seal olid vanad tuttavad näod ees, siis see õhkkond ja kõik on sellised sõbrad ja noh ei ole nii pingeline, või... sa julged midagi öelda ja suudad nalja visata ja. Seega oli selline lõbus.

Moderator: Kuidas sinu oskustega oli?

BN2: Eks mul need oskused olid juba olemas võib öelda, kas ma selle praktika käigus just midagi väga uudset teada sain, pigem see, et ma sain selle asja paremini käppa ja siis nagu kinnisused need vanad teadmised.

Moderator: Selge, lähme edasi.

BN3: Mm...minu praktika oli mitmekülgne ehk et ma ei pidanud näiteks istuma päevad läbi kohtus või käima ainult pressikatel, ma tegin kogu aeg erinevat tüüpi lugu, erinevate inimestega, erineva pikkusega...tegin vahepeal videolugu, tegin intervjuuga koos, sain teha hästi erinevaid asju.

Moderator: Ee...mis meeleoludega sina läksid ja tulid?

BN3: Ma läksin paanilise hirmuga, ma ei tahtnud üldse minna sest, et ma arvasin, et see on hullult igav ja see on nagu igav, kus ma ei saa nagu hakkama, et mult oodatakse väga suurt asja ja hästi palju eelteadmisi. Aga ma nagu tulin väga rahulikult sealt ära, sellepärast et ma sain aru, et ma saan hakkama sellise asjaga.

Moderator: Ee.. oskustega, kuidas sul lood olid? Mis sa siit kaasa võtsid, mis sa juurde said?

BN3: Mm..ma võtsin kaasa selle Pulleritsu õpetatud eeltöö tegemise oskuse, aga ma sain seda sealt veel täiega juurde ka ja ma võtsin...no selline *basic* asjad: kuidas intervjuud üles ehitada ja ma ei tea...kuidas suhelda ja ...ja eetika pooled ja kõik...noh põhimõtteliselt sain ma kasutada, ma arvan kõiki asju sellest, mida me oleme õppinud. Aga ma võtsin sealt kaasa veel omakorda selle, kuidas teha...noh kuidas mõelda intervjuu ajal jooksvalt küsimusi juurde, kuidas teha ülikiirelt eeltööd, kui sul on megavähe aega seda just allikatelt seda saada võib...mm kuidas mingis ootamatus olukorras reageerida ehk siis kõik sellised asjad, mida me seni olime õppinud, aga kuidas sellises kiires ja pingelises olukorras kasutada.

Moderator: Selge, lähme edasi.

BM3: Ee...minu praktika oli vajalik. Et ee...läksin lihtlabaselt artikleid kirjutama ja seda ma seal teha sain, eelnev kogemus puudus.

Moderator: Ehk siis sinu enda jaoks oli see vajalik?

BM3: Jah, enda jaoks oli vajalik.

Moderator: Mis emotsioonidega sa läksid?

BM3: Mingeid erilisi emotsioone ei olnud. Ja tagasi tulles ka mitte. Ei oskagi midagi rohkem välja tuua.

Moderator: Aga oskuste poole pealt?

BM3: Huuuh...ei ole midagi...noh need samad, Reporteritöös saadud ja nende oskuste põhjal nagu läksingi tegema. Need kinnistused.

Moderator: ...aga juurde?

BM3: Juurde...ee...ei.

Moderator: Selge, lähme edasi.

BN4: Minu praktika oli põnev, sest ma olin Ekspressis ja Ekspressis ongi põnev. Teemad on suured ja mahlased. Ja läksin oskustega, mis kõik teised on juba maininud Reporteritöö kursustelt. Ma arvan, et tegelikult rohkem kasutasin ma neid oskusi, mis ma sain oma eelmiselt praktikalt, mitte koolist.

Moderator: Oskad sa täpsustada ka?

BN4: Noh...kuidas kirjutada ja... rääkida inimetega ja teha telefonikõnesid ja niimoodi. Eetika; ei ütlemine – kõik need praktilised oskused.

Moderator: Said sa midagi juurde ka oskuste poole pealt?

BN4: Jjaahh...ma arvan, et ma sain julgust juurde nii nagu ma ise kirjutaks, sest kirjutades klassikalisi uudised...ee...seda me üldse harjutama. Kirjutades Ekspressi lugusid, peab ee...peab õppima julgema luua oma narratiivi ja seda ma õppisin.

Moderator: Kuidas emotsioonidega oli?

BN4: Ma läksin sinna emotsiooniga, et kui mulle seal ei meeldi, siis ilmselt ei meeldi mulle üldse mitte miski ajakirjanduses või maailmas (*naerukihin*), aga õnneks mulle meeldis, nii et läks hästi.

Moderator: Selge, lähme edasi.

BN5: Minu praktika oli õpetlik.

Moderator: Miks?

BN5: Sellepärast, et sain ka teha igasuguseid erinevaid asju nagu B enne mainis ja...ee, no see õpetas kõike. Kuidas toimetuses, suures toimetuses hakkama saada, kuidas lugusid teha, kõike-kõike.

Moderator: Kuidas su oskustega oli minnes ja tulles?

BN5: Ma olin varem olnud seal samas, aga siis ma tegin paberlehte oluliselt vähem lugusid, seekord olin ma nagu paberis põhi aja. Ja ee...paberlugude kirjutamist, pikemate lugude kirjutamist ma nii palju ei olnud teinud varem. Seda sain kindlasti juurde.

Moderator: On veel mingisuguseid oskusi, mida sa juurde said? Just tänu nendele pikkadele lugudele...

BN5: Ph...ee...Ma rääkisin sellest päris emotsionaalselt seal praktika arutelul ka. Et igasuguseid asju...kuidas suhelda toimetustes inimestega. Elulised õppetunnid, et inimesed on väga erinevad, et kuidas nendega ja üldse toimetuse seda hierarhiat mõista ja kõike selliseid asju.

Moderator: Kuidas sinu emotsioonidega oli?

BN5: Ee...ma alguses kartsin, kuigi ma olin varem olnud, siis ma ikkagi kartsin väga-väga, kui ma läksin, sellepärast, et just paberleht on selline prestiižsem ja siis ma mõtlesin, et seal ei saa niimoodi, et pärast login sisse ja parandan ära need asjad onju, et ee...selles mõttes kartsin natuke küll. Aga tulin ära...mm...Ma jäin mõnes asjas, mõnes inimeses natuke pettunud, aga üldiselt olen ma rahul, et ma käisin ja-ja see oli väga õpetlik. Häid sõnu on ka väga palju.

Moderator: Aitäh, lähme edasi.

BN6: Minu praktika oli siis üsna meeldejääv. Nagu selles mõttes, et ee...et rohkem pidi nagu isetegevust tegema. Nagu toimetajatelt sealt abi ei saanud, mitte midagi sellist, aga meeldejääv oli just sellepärast, et ma sain just allikate, allikatega kokku, et nad olid sellised hästi sõbralikud ja see oli suht *fun*...et linna peal tulevad vastu ja ütlevad: „tšau!“ ja päris...ma saan aru ka, et ma ei teinud päris konfliktseid lugusid.

Moderator: Mis oskustega sina läksid?

BN6: Aa, ma tahaksingi seda öelda, et ää...kui seda Reporteritöö teksti osa poleks olnud, siis ma poleks kindlasti saanud Tartu Postimehesse praktikale, sest seal oli kohe see, et ää...praktika saamiseks pidi artikli tegema, kui mul poleks see teksti osa läbitud koolis, ma ei oleks osanud seda. Mul ei olnud mingeid eelnevaid kogemusi.

Moderator: See oli siis päris vajalik asi, jah?

BN6: Jah...

Moderator: Mis sa juurde said oskuste poole pealt?

BN6: Mm...no pigem, mida ei saanud, oli see, et... heh (*hakkab vaikselt naerma*), et ma ei teadnud siiamaani, kas ma tegin seda hästi või halvasti...nagu selles mõttes seda ma ei saanud. Aga ma sain juurde jah, nii-öelda sõpru, allikate näol.

Moderator: Kuidas su emotsioonidega oli minnes ja tulles?

BN6: Ee...ma nagu ootas inimeste jube palju, aga just nagu...ma ei oska öelda nagu just toetust või midagi sellist. Et just alguses nagu ree peale saada, sest jube raske on, kui sa mingisse võõrasse kohta satud ja siis ei oska kuidagi ära olla...mm...nagu sisse elamiseks nagu ei

antudki aega...aga noh, sain hakkama. Nüüd küll mõtlen, et raha teenimise mõttes võis küll minna.

Moderator: Aga tulles emotsioonid, kui see kõik läbi sai?

BN6: Viimasel päeval ma mõtlesin küll, et võiks veel jääda. Magistri ajal mõtleks, et käiks seal, aga põhitöökohta ei...lihtsalt...

Moderator: Selge, me jõuame sinna pärast, miks ei...Nii jätkame.

BN7: Kõik peavad erineva sõna ütleva? Heeh...ma tahtsin öelda ka õpetlik, aga no ma võin öelda kiire.

Moderator: Nii kiire, miks kiire?

BN7: Ee...selles mõttes, et ää...kui meil varasemalt oli koolis olnud nädal aega kirjutada ühe loo jaoks, siis eem, raadios oli niimoodi, et oli ka olukordi, kus näiteks juba lõunaks pidi lugu valmis olema või kella kolmeks või mis iganes, et siis sa hakkasid seda rütmi tajuma, et kuidas tegelikult asjad käivad.

Moderator: Kuidas sul oskustega oli?

BN7: Eee...oskuste poole pealt jah, kõik see jah elementaarne, mis siin on nende reporteritööde käigus tulnud, aga ma ei teagi...rohkem nagu ei oskagi välja tuua.

Moderator: Emotsioonid?

BN7: Läksin ärevuses, tulin meelerahus (*kihin*).

Moderator: Miks just ärevuses?

Õ: Sest et ega mulgi ei olnud kogemust varasemat, et ää...nii palju, kui ma ei tea, Tartu Ekspressile varem lugusid saata või mida iganes. See oli nagu ainus toimetaja, toimetusega kokkupuude. Mitte midagi muud.

Moderator: Raadioga ei olnud sa varem üldse kokku puutunud?

BN7: Ei olnud.

Moderator: Selge. Nii...üks on veel jäänud.

BM4: Mis need küsimused üldse olid seal?

Moderator: Ee...lõpeta palun lause: Minu praktika oli...

BM4: Hariv.

Moderator: Miks hariv?

BM4:...õpetlikule kõigele muule vahelduseks need vist on ju sünonüümid... (*naer*) No hariv, eks ikka eesmärgiga praktilist külge, teooriat oli ju räägitud küll ja ideaalide lattu oli tõstetud siia (*viipab käega kõrgele*), siis nagu...ega ma nii naiivselt ei läinud, et ongi niimoodi, aga see lattu oli ikka päris mitu pügalat allapoole. Kui subjektiivselt seal seda ajakirjandus tehakse ja...ja selles suhtes hariv.

Moderator: Missuguste oskustega sa sinna praktikale läksid?

BM4: Uudise sotsioloogia oskustega. Sessuhtes, et muud...võib-olla mõningane kirjatööoskus, aga pigem passiivne on see tegevus olnud, et võtan kätte, otsin allikad ja kirjutatan mingi teksti valmis...ja mingit proovitööd mul ka ei olnud. Mind ka täitsa üllatab, et siit (*viipab eelmisele rääkijale*) selline asi tuli. Visati lihtsalt ette, et nüüd tuleb jaanipäev, kõik teevad oma loo mingist sellest värgist ja hakka tegutsema. Otsisin mingi lambi välismaa ??...käisin hästi hoolsalt kohal ja tegin intervjuu ja pilti ja...siis tuli välja, et sellest tuleb ainult mingi nupuke ainult, et ää...2 kuud hiljem ma selle jaoks võtsin telefoni ja helistasin, rääkisin jutu ära, ütlesin, et saada mulle pilt.

Moderator: Nii, siit edasi...missuguste oskustega sa sealt ära tulid?

BM4: No nagu kirjeldatud, telefonioskustega. Ei no, eks muid asju oli ka, kas või...kuda ma ütlen, väga paljude probleemide taga, mis üldse ühiskonnas või inimeste vahel toimub, näen ma ainult kommunikatsiooniprobleeme ja toimetuses ei ole olukord teine. Lihtsalt kõik see tuleb väga puust ja punaseks ette rääkida, et hiljem ei tekiks mingeid arusaamatusi ja faktivigu

ja kummalisi artikleid imelike pealkirjadega ja muude selliste asjadega. Eeldasin, et süsteem on süsteemsem, aga tegelikult on see kaootiline. Lihtsalt tulebki kõik kogeda.

Moderator: Kuidas emotsioonidega oli, minnes ja tulles?

BM4: Minnes...ütleme, bilanss oli sama. Lihtsalt mõned näitajad muutusid, et peatoimetaja jättis tegelikult positiivsema mulje kui tulles (*naer*), aga leht ise ja seal töötavad inimesed olid tegelikult toredad, et lõppkokkuvõttes on arvamus ikkagi üsna sama. Mõlemad emotsioonid on positiivsed.

Moderator: Selge, see oli siis selline esimene tore ja sissejuhatav osa. Nüüd ma ei taha enam niimoodi järjest edasi minna, et nüüd te võite läbisegi rääkida, aga enam-vähem kõik võiksid sõna võtta. Lähme selle teema juurde: toimetusepoolne tugisüsteem. Missugused märksõnad teil peas tekivad, kui ma ütlen tugisüsteem toimetuses. Õelge julgelt ja läbisegi.

BN5: Ma arvan, et see peaks olema nagu midagi süsteemset, aga ma ei usu, et mitte üheski toimetuses selline on nagu olemas reaalselt. See on, ma arvan, selline...noh, kui keegi toetab sind, siis ta toetab sind nii, nagu ta parasjagu toetab, mitte nii, nagu talle on kusagil ette nähtud või mõeldud. Vähemalt mulle tekitab tugisüsteem sellise tunde, et see peaks olema selline...

BM2: planeeritud..

BM1: Tartu Postimehes öeldi otse, et neil lihtsalt pole võimlust. Ei ole kellegi sellist lisaiega või lisainimest.

BM4: Vist ainult kahes oligi, sul oli seal raadios vist (*viitab Õ poole*) ...

BN7: Jah, mul...

BM4: ...ja vist Ekspressis oli ka.

BN4: no süsteemi selles küll ei olnud.

BN7: süsteemi ei olnud ja...

BM4: No süsteemi ja ei olnud, aga... no võtame selle süsteemi ära, seda süsteemi ei olnud kuskil, aga tugi kui selline noh...oli olemas.

BN7: Tunnetatav tugi võiks selle asja nimi olla pigem.

BN4: Tegelikult on tugi juba väga kõva sõna tegelikult.

BM4 ja BN7: jah-ja...

BN1: Mina ütlesin ükskõikne, sest et ...

Moderator: Siin sa põhined oma kogemusel, jah?

BN1: Selles mõttes, et jah...alati, kui ma midagi küsima läksin, oli vastus, et jaa-jaa, kõik on okei ja selles mõttes mitte midagi ei kontrollitud. Üle vaadati alles siis, kui lugu oli juba valmis ja tehtud juba koos monteerijatega ja kõik...et ma ei tea. Peatoimetaja vähemalt suhtus küll, et ma ei tea, ma olen siuke tuisupea või selline... Umbes kõik küsisid minu käest, et noh...tootsid jälle nisu kusagil jah (*naerukihin*). Tekkis ka üks konflikt minu ja ühe operaatori vahel, siis ma nagu korraks mainisin seda peatoimetajale, aga ta ei teinud sellest väljagi.

BN3: Minu meelest parim tugisüsteem on see, et selles mõttes tuge pole. Ma mõtlen seda, et mina kartsin täiega seda, et seal toimetuses keegi kogu aeg jälgib, mida ma teen ja minus tekitab see paanikat, et kui keegi kogu aeg küsib, et kuidas sul läheb, kuhu sa jõudnud oled ja ma pean talle umbes ütlema, et mitte kuskile. Seega minul...no see kõlab natuke imelikult, aga mind toetas see, et ma sain iseseisvalt teha oma asju. Et keegi ei käinud mulle ütlemas, et umbes tee, tähtaeg kukub. Vaid, et see oli täiesti mu enda vastutada, et see lugu saaks tehtud. Minul oligi see tugisüsteem.

BN3: Jah, ja see andis nagu selle, et ma ei sattunud paanikasse, sain oma asjad tehtud. Aga see klassikaline tugisüsteem, selles mõttes oli olemas, et nooremad kolleegid aitasid ja tegelikult, kui sa küsisid abi, siis said abi...aga mingit ühtset süsteemi või planeeritust, et

keegi peaks olema see, kes sinu eest vastutab ja sinu küsimustele vastab, seda nagu ei olnud. Lihtsalt, sealt kus juhtus, sealt said abi küll.

BN2: Selle praktika põhjal ma ei oska öelda, sest ma läksin sinna juba kogemustega, aga siis, kui ma esimest korda sinna toimetusse läksin, siis mind suhteliselt visati nagu vette...et vaata ise, kuidas hakkama saad... ja see võib-olla aitaski kõige kiiremini areneda. Ma ise selle võrra rohkem proovisin rohkem, et mulle toimetuse poolt ei öeldud ette, kuidas ma midagi tegema pean, pidin sellega ise hakkama saama. Ja noh...selles mõttes, toimetuses olid alati kõik inimesed alati olemas, kelle käest ma sain abi ja muidugi nad alati küsisid, et kas on abi vaja või kus maal sa oled, et kas jõuab ikka õhtustesse uudistesse valmis. Selles suhtes, et inimesed, kellele toetuda sai, olid alati olemas, aga nad ei olnud nagu pealetükkivad. Nii-öelda.

Moderator: Ehk siis sina võtad märksõnana kokku ...

BN2: Iseseisvus vist ka...samamoodi.

Moderator: Selge, siit keskelt poolt (*viipan*)...mis märksõnu teil tuleb, kui ma ütlen tugisüsteem toimetuses.

BN4: Mind toetati, aga see oli nagu umbes...kes parasjagu lähemal oli, kes parasjagu läks teemasse minu teemaga või midagi sellist, et ei saa öelda, et keegi oleks ära jaganud, et sina nüüd tegeled selle suverepoteriga, vastuta tema eest või midagi sellist.

BN5: Minu meelset see oleks isegi alandav, kui keegi seda isegi teeks.

BN4: Jah, see oleks umbes nagu sa oleksid probleem, mitte nagu...

BN5: Jah...

BN4: Mitte nagu abijõud töö...

Moderator: Mis mõttes alandav?

BN5: No, et keegi pannakse, et vaata, et ta mingit kätt kokku ei keeraks või midagi sellist on ju, aga... Ma pean ka ütleva, et olenevalt inimestest, ma sain toimetustes abi, kui ma tahtsin, kui ma seda kellegi käest küsisin...Aga ma saan aru, ma ei ole ju mingi idiot, et ma saan, et sellises suures toimetuses kellelgi ei ole aega sinuga seal nämmutada ja see ongi tegelikult okei, sellepärast, et kui sa lähed päriselt tööle, siis mitte keegi ei hakka sinuga seal nämmutama tee niimoodi või tee naamoodi. See ongi nagu päris kogemus, päris asi, kui sa seal niimoodi oled...

BM2: Minu meelset võiks tugisüsteem olla enesekindluse tagamine, mitte see, et sa õpetad kedagi mingit igat asja tegema. Õppida võiks ise, aga see tagasiside, see võiks olla tugisüsteemi osa.

Moderator: Tagasiside siis ühesõnaga märksõna, mhm. Kas siit poolt tuleb veel midagi (*viipab poole, kus pole veel sõna võetud*)

BN7: Ma tahtsin ka just öelda, et just see tagasiside osa...noh, kas just seda õlale patsutust, jah, et hästi sai või et nagu siis öelda, mis koht valesi läks, et kõige parem ongi ju kogemuste najalt õppida, aga kuna...mina sain oma toimetusest tagasisidet, aga see jäi ikkagi alati liiga pinnapealseks ja pidin seda ise otsima minema, et...kas see siis võiks olla selles mõttes süsteemne, et kas või kui järgmine nagu hommikune arutelu on, et mis teemal sa hakkad kirjutama, siis sellele eelneks see, et noh...vaata seda, teist või noh, midagi sellist.

BM4: Ma nagu ise ka ei oska öelda seda. Nagu siin juba paar korda kõlas, siis ongi nii, et kes otsib, see leiab. Et kui ma küsin, siis ma saan seda tuge. Nii see ka Maalehes oli, aga seda ei olnud, et istume nüüd maha ja räägime, kuidas asjad käivad. Kuigi puhtalt tagasiside peale on see tobe, sellepärast et...ee...teiste töö ei ole ju tegelikult kasvatada seda, kui ma teen vigu, mis tegelikult on ju välditavad. Sellega teeb toimetuses ise oma elu raskemaks. Igal väljaandel on ju oma stiil ja oma reeglid, kuidas nad juba puht vormistuslikult...kas või kuhu lähevad jutumärgid ja millised nad on ja palju on väljatõsteid... ja kui lihtsalt sellist elementaarset

instruksioone ei anta, siis toimetused teeb ise oma töö raskemaks ja toimetajate töö raskemaks. Vähemalt see võiks olla, aga seda ei olnud. Lihtsalt kui ma läksin lõpuks küsima, et kuule, kuidas meil need jutumärgid käivad, siis öeldi, et aa, istume nüüd maha ja räägime, kuidas meil need asjad siin käivad...ja me ei tee kaste ja me ei tee intervjuusid ja reportaaže. Ajad, millest mulle mitte keegi enne mitte midagi ei rääkinud. Kokkuvõte – kui küsid, siis saad, aga süsteemi kui sellist ei ole.

Moderator: Me võime siit nüüd sujuvalt edasi minna. Nagu siin tuli jutuks ka, siis kus teie kogemuste põhjal on toimetuses kõige rohkem abi vaja...nagu kus on seda vaja ja kes peaks seda pakkuma? Kui te võtate nüüd oma kogetu põhjal.

BM4: toimetaja...

BN7: Praktika juhendaja...kelle juures sa oled.

BM4: Kelle on aega sinuga tegeleda võiks kohe öelda, et ole hea, tule siia, kogenud inimene...

Moderator: Kas te osakate mulle öelda konkreetsemaid näiteid öelda ka...kus teil toimetuses oli abi vaja ja kelle juurde te siis läksite, kui üldse läksite.

BM4: Sessuhtes, et kui ma läksin küsima, siis oli vanemtoimetaja. Sulev Oll oli selline abivalmis ja nii selle koha pealt, kuidas midagi kirjutada, kui ka see, kui mul allikatega probleeme oli. Kui ma alguses olin ikka päris närvis, et appi-appi, ma pean PTA peadirektoriga rääkima, et kui ta mu pikalt saadab, et mis siis saab. Ta sessuhtes, hästi rahustas ja selle koha pealt mitte tingimata minu vahetuse toimetaja, vaid hoopis vanemtoimetaja.

BN1: No minul näiteks oli õnneks selline päevatoimetaja Mihkel Lendok, kellega ma sain kahjuks koos töötada ainult paar päeva, kuna ta oli puhkusel ja tema näiteks aitas küll. Näiteks läksin tema juurde sellise küsimusega, kui ma tundsin, et ma ei suuda seda lauset kuidagi siia normaalselt panna-öelda ja ma olen täiesti ummikusse jooksnud, ole hea suuna mind, siis selles mõttes ta aitas küll. Kohe oli nõus ja vaatas ka muud asjad üle. Selles mõttes, et tegelikult päevatoimetaja ju vastutab selle eest, mida me seal korda saadame, kui me oleme praktiliselt. Aga üldjuhul juhtus ikka küll montaaži ajal küsisin monteerijate käest, kuna nad olid siuksed kõige...noh...kõige laadnamad onju, et kuule, kuidas sulle see tundub? Saad sa aru sellest, mida ma sellega öelda tahan? Rohkem tuli tagasisidet nagu sealtpoolt.

BM2: Väikses toimetuses oli mul privileeg peatoimetajaga kõiki asju arutada. Ma ei tea, kas suuremates toimetustes on nii, aga igatahes ma sain nagu mingi...ajakirjanduslik probleem, mitte lihtsalt minu õppimise probleem, vaid üldse, siis sain nagu tema arvamust küsida. Noh...nagu, ma ei tea, kas on võimalik nagu mujal kui ainult väikses toimetuses.

Moderator: Kuidas teistel oli?

BN4: Noh, näiteks küsisin mina ühe toimetaja käest, et ää...palun aita mind, ma ei oska kirjutada *teaser*'t, mis diisiks, sest ma ei olnud harjunud, et minu lood on selle *treewalli* taga, ma pean kuidagi...noh, ma ei osanudki lugejat kiusata niimoodi. Ja siis rääkisin mõnda aega toimetajaga ja siis põhimõtteliselt, noh ta andis mulle natuke juhtnööre, aga peamiselt andis ta mulle teada, et tegelikult ikkagi OSKAN. Paned sinna midagi, mis sa oleksid tahtnud sinna lopsti panna, aga mingi kild, mis ei sobinud kuidagi kuskile. Ja lõpuks kuidagi ma oskasin. Et eem...kus juures, see oli kena, et tl oli seda kannatust, mitte lihtsalt öelda, et noh, et ...pane lihtsalt juhtõik ja siis kaks lauset veel!...Vaid, et filosoofiliselt rääkida minuga seal, see oli väga kena.

Moderator: Nii, kas keegi tahab veel öelda, kus toimetuses teil...nii-öelda kes ja kus abi vajab ja kes seda pakkus.

BN3: Mul oli näiteks noh, just sellistel kriitilistel-pingelistel hetkedel, kui kell oli seitse õhtul ja põhiallikas ei ole ikka veel vastanud, siis eem...juba see, kui ma vihastasin oma enda laua

taga, kuna lauad on koos, siis keegi ikka kuulis. Ma saingi mitu korda niimoodi, mu vastas ütleb inimene okei, kui mul on see materjal, siis ma ei tea Kärt Anvelt ütlebki, et ta ongi siuke, et ta umbes...kohe ei vasta, aga ta on hästi sõbralik, kui ta vastab, et...ma ei pidanud otse minema küsima. Siukse suure probleemi puhul, kui ma nagu juba väljendasin, et ma olen...et noh, kui oli juba näha minu enda käitumist, ma olen nagu paanikas, siis kõik aitasid kõiki. Kõik ilmselt teavad seal, mis on see viimase hetkel allika vastuse ootamine. Et siukse puhul ma näiteks suhteliselt kiirelt abi. Või kui oligi mingi tähemärgipuudus, siis keegi andis mingi oma vana taustainfo näiteks, mis ta oli kunagi kogunud, aga polnud kasutada saanud. Et...keegi ei ignoreerinud seda, kui probleem oli, aga võib-olla sa ei mõelnud, et ahh...ma iga asjaga ei läinudki küsima, vaid alles siis, kui ma olin tõesti paanikas, siis näitasin alles välja, et mul oleks abi vaja.

BM2: Kogenematu ajakirjaniku puhul olekski vaja seda teha, et need kogenumad inimesed on nende inimestega, ka suures ajalehes, et näost näkku suhelda. Et nad saavad öelda talle, milline ta on, kuidas temaga suhelda ja kuidas ta kätte saada. Et selles osas saavad ainult teised ajakirjanikud mina arvan kõige paremat nõu anda.

Moderator: U ja P?

BM3: Mul üks positiivne kogemus oli selles osas, et mulle anti ette ühe allika CV põhimõtteliselt. Millest oskab rääkida...ja noh...spetsialist oli. See oli nagu hea. Et ää...et just allikate osas, nagu ka B mainis, et allikate osas seda eelinfot.

BN5: Seda pean mina ka mainima. Töönali. Kui Kärt Anvelt oma telefoni välja võttis, siis see oli nagu taevakingitus. Ta vaatas: ...jaa-jaa, see on see... selle number on see ja... see oli päris korralik tugi. Aga noh, ma pean ütleva seda, et meil oli tegelikult juhendaja väga tore-tark-kena mees, AGA...tal on lihtsalt nii palju tööd, et ta lihtsalt ei jõua meiega tegeleda ja kuna meid on seal nii palju, siis noh...tal lihtsalt ei jõua enam. Ma käisin talt koguaeg küsimas ka ja siis ma läksin ta laua juurde juba siis ta ütles, et mul ei ole praegu aega sinuga tegeleda *sorry*. Ma saan aru sellest, et noh...Peaasi, et.

Moderator: Teie toimetuses oli nagu konkreetne juhendaja määratud, kes peaks praktikantidega tegelema?

BN5: Põhiiimõtteliselt (*venitatult*) oli küll jah, aga ma ei saa aru, mis see tema oli, sest et tal...no tegelikult ei ole kedagi teist väga panna...

BN3: No tegelikult ei olnud panna lihtsalt..

BN5: Tal lihtsalt ei ole aega, sest ta on nii palju tegemist seal igasuguste asjadega ja noh...pigem on ikka see, et leht ilmuks ja kõik oleks veebis korras kui see, et kogu aeg käia käe kõrval ja vaadata, mis see praktikant teeb ja kuidas tal läheb, selles mõttes ma mõistan seda.

BN2: Minu arvates tuleb ise see tugi leida endale, et noh, nende jaoks tundub see kõik nii elementaarne ja lihtne, et ei nad isegi ei tule selle peale, et sulle võiks sellist asja seletada. Ehk et siis sa toimetuses leiadki inimese, kellega sul tekib selline kõige parem side ja kontakt ja siis saad igal hetkel kõige küsida, et kui tema ei oska sulle sellist asja seletada või noh ei tule pähe, et sa ei oska sellist asja, siis...

BN7: Samas oleks...

BN2: ..õpetada.

BN7: Aa, ei, lõpeta ära...(*Õ viipab, et ei ole midagi*) Samas võib-olla oleks lihtsam variant see, et ee...lihtsalt enne, kui see konkreetne praktikant sellest konkreetsest toimetusest ära läheb, siis ta paneb lihtsalt paar nõuannet kirja sellele järgmisele...et siis on see nagu omalt omale ja siis see raamat püsiks seal toimetuses. Et kui noh kui teha asja nende asjadega, millega on neid üldse võimalik teha, et näha on, et see ...ja ega mul usku ka ei ole, et see toimetuse tugisüsteem nüüd nii kardinaalselt muutuma hakkaks kui siukseid uurimustöid teha

või mida iganes (*korralik naer*). Einoh...asi on ressursside põhine ikkagi. Et noh... see et, meie tudeng, et meie ...iga tudeng paneks konkreetselt oma mõtted kirja, see oleks nagu mingi tõesti mõeldav asi.

BN3: Mina soovitaks...

Moderator: Siit edasi minnes olekski tegelikult minu järgmine küsimus see, et võtame üldiselt, et jätame oma selle praktika kõrvale, et üleüldiselt praktikandid...et mis on need kohad, mida nagu praktikant...kus võiks nagu praktikant tuge vaja, et rääkisime kirjastiilist, rääkisime allikatest, et ee...mis on need kohad ja kes võiks seda pakkuda?

BN3: Konkreetse toimetuse eripärad on need kohad. Täpselt ongi see, igal ma ei tea, isegi väljavõtet nimetatakse toimetustes erinevate sõnadega. No meil on vist mingi *pull out* enam-vähem on ju, aga kusagil on väljavõtted ja ...

BM4: Meil oli väljatõste...

BN3: Väljatõste...jah, et mis üldse käib loo juurde. Siuke *basic* mingisugune...ma saan aru, et neid kujunduste raamatuid ei ole ammu enam toimetustel, aga see on kõige beisikum kuidas seda tehakse, et kuhu käivad *teaserid*, mitu seda mingisugust...ee...sissejuhatavat umbes lauset on suure loo juures, kes organiseerib pildid, kust sa saad...siuke nagu väike *manual* nagu alustavale inimesele, et muidu see selgub nagu töö käigus ja korduvate selliste toimetaja poolsete märkustega. Kas sa ei teadnud, et selle pidi nii tegema ja selle pidi kahes osas tegema. Nagu sellist tüli ja solvumist oleks nagu vähem, kui siuke asi oleks olemas.

BM2: Naljakas üldse, et sellist asja ei ole kusagil...

BM1: No Tartu Postimehes oli, aga...aga seda nagu ei järgita niimoodi...

BN6: No see oli ju 2004. aasta oma...

BN3: No ja kõik muutub nii kiirelt, et sul ei saagi tegelikult siukest asja olla, aga siis peaks alguses olema, ma ei tea, pool tundi kiirkoolitust kas või...kus need asjad ära teha, siis on need...asi on pärast palju kergem nagu.

Moderator: Nii, võtame allikad. Kuidas sealtpoolt võiks ja peaks tuge pakkuma?

BN5: Ei peaks, aga võiksid kolleegid. Heast südamest.

Moderator: ...sest et praktikantidel on vist tavaliselt, vähemalt suuremal määral probleeme.

BN5: Kindlasti jah, sest et noh...Allikad tulevad mingi pikema töö jooksul ja mingi pghh...issand jumal, ma ei tea veel mitte kedagi. Näiteks mingi politseist või kuskilt. Huuh...ei noh!

BM4: Lihtsalt, vaata, siin on see pluss, et kui sa lähed värskest tegema, kõik ju kasutavad samu allikaid, aga äkki sa tood uue allika, kui sa ise otsid...mingi juhusliku

BN5: Ee...

BM4: Mul näiteks oli, visati mingi valveallikas kohe selle esimese loo juures ja ma läksin temaga räägelt raksu ka veel, aga jällegi, mingi üks ja sama kuradi folklorist-teadur, oma valdkonna jumal, kes on ju nii pilves omadega seal, et appi-appi, mingi nolk tuleb mind intervjuuerima, muhvigi ei tea ja siis sõimab läbi, et see selleks. See ei puutu nüüd asjasse, lihtsalt see, et sa toodki omad allikad sinna.

BN5: Einoh, kindlasti on jah...

BM4: See on jällegi omamoodi pluss...

BN5: Aga noh, väga paljud kolleegid, näiteks kes Päevalehes olid, ei paku valveallikad, sest nad teavad, et need on valveallikad ja neid oleks inetu nii palju kasutada on ju ja siis pakuvad mingeid muid, vähemalt minul oli selline kogemus. Mulle öeldigi, et noh, ära sa jumala pärast talle küll helista, ma annan sulle teise numbri.

BM4: Siin võiks tegelikult see olla hoopis, mitte ei käida sulle allikaid välja, vaid hoiatataksegi mingite allikate eest, kellega mitte tegemist teha. Ühte lugu tegin, siis kolleeg ütles, et ah, see on see suur tegija jah, ära sellega ühendust võta, see hakkab sulle pärast

ütlemas, et talle ei meeldinud, mis kirjutati, nõuab uut artikli tegemist ja helistab sulle veel kaks kuud hiljem ja hakkab mingeid ideid hullult välja pakkuma ja nii edasi, et noh...mingi selline kiiksuga vend. Seda võiks küll olla, et kui sa mingi allika valid välja, siis keegi võib sulle öelda, mis kogemused tal temaga on ja kuidas talle läheneda ja nii edasi.

BN5: No mul näiteks oli sea ka, sest kui ma tegin kooseluseaduse artikleid praktika alguses, kui ma paberis tegin neid, siis ee...pärast seda, kui Gräzin oli seal veits märatsenud, mulle öeldi, ma teadsin, et ma teda ei vali niikuinii, aga mind hoiatati, et K, ükskõik kes, aga mitte Gräzin ja mitte Võsa, sest nad hakkavad seal märatsema...et selliseid soovitusi oli küll ja. See on väga tervitatav ja ma arvan, et see ongi kolleegide ülesanne. Mitte ülesanne, aga ...see ei peaks olema, aga see võiks olla.

BN3: Kui ajakirjanik võtab juba konkurendina seda esimese aasta praktiliselt olevat inimest ja ei jaga talle allikaid, siis minu meelest see näitab nagu selle noh...tavatöötaja või kogenud ajakirjaniku enda nagu sellist ebakindlust. Ma ei tea, mis ma teen, jätan telefoninumbri meelde, ma ei saa sellest ju kohutavalt kasu. Ma saaksin selle ju kuskilt ikka. Kuskilt ikka ma saaksin info. See, et sa jagad, see näitab just seda, et tead, et sa oled nii palju parem, et sa ei pea millegipärast muretsemagi. Mina ei kujutaks ettegi, et ma ei saaks seda infot, et keegi varjaks seda minu eest.

Moderator: Okei, me saime kätte allikad, *Manual*'i teema...Kas on veel midagi, mida praktikant vajaks praktiliselt olles ja kes seda peaks pakkuma?

BN5: Ma ei tea, mingi vaimne tugi või midagi sellist, kui vahepeal läheb midagi ikka väga kehvasti. Minu arvates on siis just kõige paremad inimesed, kes seda saavad sulle pakkuda, on teised praktikandid, kes mõistavad kõige paremini seda, mida siis...

BM4: Facebookis vastastikku jagamised...

BN5: Näiteks nagu me V-ga Facebookis jagasime...(naer). Jagasime, et oi, täna läks nii halvasti. See annab tuge ja ...või siis B-ga seal rääkisime juttu, kui kuidagi läks väga kehvasti kellelgi. Või noh...meist.

BN3: Minu meelest kõik ei peaks tulema toimetusest, selles mõttes sealt kusagilt ülevaltpoolt. Et kõike ei peagi jagama. Sa kunagi ei teagi...sellepärast noh ongi hea usaldada neid, kes on minuga nagu samal tasemel.

BN1: Minu meelest võiks üldse toimeetus olla selline...et kui sa sinna lähed, siis ikka...ma ei tea, kas või päev sisse elamiseks minu kogemuse põhjal. Mina sain näiteks alles pärast teist nädalat teada, et meil on selline kohvinurk ka üldse (*naerukihin*), kus me saame kohvi umbes juua ja sealt juua võtta jaa...Ja lisaks on veel see, et ma avastasin ee...alles reedesel päeval, et meil on tahvli peal mingisugune graafik, et kes nädalavahetusel töö on. Ilmselgelt oleks vist nädalavahetusel tööle läinud ja siis toimetaja: Aa, jaa...meil on niimoodi, et laupäeval ja pühapäeval ei pea kümneks tulema, et ise leppime siin kokku, et kellega ja millal. Ma avastasin selliseid asju, mis peaks tegelikult olema iseenesestmõistetav, et toimetaja mulle räägib. Sellised võiksid olla selged.

Moderator: Selge, kas keegi tahab veel midagi välja tuua või ma võin järgmise küsimuse juurde minna?

BM4: Ma lihtsalt mõtlen, et siin oli korduvalt küsimus, et kes seda tegema peaks, et...see sõltubki täiesti väljaandest, et kui sa teed seda väikses maakonnalehes on sul seal põhimõtteliselt üks peatoimetaja ja kogu lugu. Suures väljaandes on peatoimetajad, vanemtoimetajad ja mingid sellised...et seal võib peatoimetaja ...ei pruugi nagu selle praktilise poole üldse kursis olla, et seal ei saagi sul mingit juhendajat olla. Pigem siis mingi üks inimene või...

Moderator: Lähme siit nüüd edasi järjest. Võtame teie praktika ja võtame ühe situatsiooni, kus teil oli tuge vaja. Kuidas see lahenes...

BM4: Kindlasti on ka mõni parem näide, aga mulle tuleb praegu vähemalt meelde see kõige suurem lugu, mida ma tegin ja millega ma kõige rohkem vaeva nägin...siis oli lihtsalt see, et ma pidin seal mingite vallavanematega ja igasuguste konfliktsete tegelastega tegemist tegema. Ma ikka muretsesin, et kuidas ma nendega jutule saan. Siin oli jälle, et kui ma küsisin, mida teha, siis ma vanemtoimetajalt sain nõu, mida teha jaja...mitte liiga põdeda, et ongi. Algajal puudub see võrdlussüsteem, et kuivõrd on mõni situatsioon räige ja milline situatsioon on normaalne. Siis sul ongi vaja, et keegi kogenud ütleb, et ongi normaalne ja mina ei ole hullult äpu, vaid lihtsalt tema ei oska suhelda. Seal ma seda tuge sain ja see mulle praegu meelde tuli.

Moderator: Aga kas üldse kogu praktika jooksul oligi sinul see, et küsimuse peale: kas sa said tuge, oli sinu see, et kui sa küsisid ...

BM4: ...siis ma sain. Mul oli ka see, et siin Tartu toimetuses oli üks, kes ütles ka, et kui tema alustas...eee...Tema oli tegelikult õppinud kommuniaktsiooni, tükk aega selle peal töötanud, siis sealt läks kuidagi üle ajakirjanduse peale, et siis ta hästi tundis puudust mentorist või juhendajast, kes talle räägiks. Siis ta väheke nagu võttiski oma ülesandeks mulle neid asju näidata ja seletada. Lihtsalt nagu suvega ikka, kõik on puhkusel.

BN1: Minul on näide olukorrast, kus ma tegelikult ootasin nagu tuge töötajalt, see võib tunduda kuidagi selline hästi imelik, aga ma läksin ühe operaatoriga niimoodi tülili. Operaator oli siis selline vanem mees, kogenud, aga täiesti ennast täis. Talle meeldis lihtsalt küsimustele mitte vastata. Aga kui sa midagi valesti teed, siis ta vastas, et ega ma sul mingi toimetaja ei ole siin, ma olen ainult operaator. Ma mainisin seda, kui me siis võttelt tagasi tulime ka peatoimetajale, kes noh oli siis ka päevatoimetaja ja ta ei teinud sellest välja. Ja siis ma nagu ütlesin ka, et ma olen nagu selle looga hädas on ju, mul oli nagu täiesti selline õghhhh olukord. Aga ta lasi selle ühest kõrvast sisse...ta isegi ei küsinud, et mis probleem või kas juhtus midagi ja siis mul lihtsalt tekkiski selline olukord, kus ma hakkasin ise vältima neid olukordi, kus ma pean selle operaatoriga välja minema. Ma hakkasin ise vaatama niimoodi teadlikult neid kellaage tahvli peal, millal läheb see operaator kellegagi välja, et ma saaksin samal ajal panna endale allikaga kohtumise niimoodi, et ma saaksin mingi teise operaatoriga minna. Selles mõttes, see oli täiesti nagu nõme olukord, sest et kannatas minu töö selle all.

Moderator: Kuidas see lahenes?

BN1: Noo...see laheneski niimoodi, et ma ise teadlikult hakkasingi ise sättima oma allikatega aegu ja lisaks veel see, et ma läksin selle operaatori juurde ja ma ei rääkinud temaga sõnagi. Ütlesin lihtsalt, et tahan seda plaani ja seda ja ma teen sellega intervjuu ja nagu kõik. Lihtsalt ma ei rääkinud.

Moderator: Kellegi kõrgemalt või kõrvalt ei rääkinud või ei kurtanud?

BN1: Ei, ma kurtsin seda ainult sellele teisele operaatorile, kellega me olime siis pikemalt nädalavahetusel koos ja siis ta ütles, et aa...ta ongi selline, ära pane tähele. Okei, selles mõttes oleks võinud nagu peatoimetaja ka midagi mulle öelda või kuidas käituda sellise operaatoriga. Nendel peaks see kogemus olemas olema. Aga üldjuhul oli kogu see õhkkond seal selline, et kõik tegelesid oma asjadega ja noh, ma õppisin juba esimesel nädalal seda, et ma probleemide ja asjadega tegelen ise, et ma pean nagu ise välja ujuma kõigest, mis mulle ette sattus.

Moderator: Seega, küsimuse peale, kas sina said oma praktika jooksul tuge...?

BN1: Ei.

Moderator: Selge. O?

BM1: Mul võrdlemisi üks lugu ongi sellisest näitest, et ee...Ise mõtlesin, et järsku tuleb nüüd...et noh...kuna allikas oli väga osav...väga osav nagu...kõnemees, siis mulle tundus, et sellest võib tulla nagu liiga ühekülgne ja pehmemaiguline lugu. Läksin selle probleemiga siis

vanemtoimetaja juurde ja ta arvas, et sellest ei ole hullu midagi, et ei pea rusikaga näkku lööma, et... võib ka head artiklit kirjutada.

Moderator: ...ja küsimuse peale, kas sina said tuge...?

BM1: Noh, selles olukorras, konkreetsetes võib-öelda küll jah.

Moderator: ...aga üleüldiselt?

BM1: No...ega ma seda igakord ei otsinud tõesti. Vahel olid mingid mõtted lood, mis oli tuli lihtsalt vaja ära kirjutada. Seal ei olnudki mingit tuge. Ma otseselt ei otsinud ja ei olnud vaja ka, et ee...Kui selles mõttes konteksti panna, siis...kas kui ma küsin, kas ma sain? Jah, ma sain.

Moderator: BM2...? Üks situatsioon...

BM2: Tuge...ma ei tea. Sisuliselt ma ei küsinud väga nagu midagi. Lihtsalt, kui oli vaja...näiteks üks allikas oli vaja kätte saada ja keegi oli varem teinud temaga lugu, ma peatoimetaja käest küsisin, kas keegi on teinud? Siis ta juhatas mind kellegi teise juurde. Ta otsis ta telefoniraamatust välja ja oli olemas. Aga noh, kas see on mingi praktikandi tugi või lihtsalt ajakirjanduslik koostöö...et sellist eraldi praktika tuge ma ei saanud või noh, ega ma ei küsinud ka sesmõttes, ma ei tea. Ma ei oska nagu...kas ma vajasin üldse...või noh, ma pean meenutama seda, kui ma olin esimest korda seal, siis ma sain tõesti tuge. Siis ma töötasin sporditoimetuses ja seal oli küll siuke mees, kes tahtis, et tehtaks täpselt nii, nagu seal on omane ja siis ma sain tuge liigagi palju... (*väike naer rääkija poolt*)

Moderator: BN2, on sul mõni situatsioon, kus sa vajasid tuge ja kuidas see lahenes?

BN2: Otseselt nagu mingit tuge ma ei küsinud ja võib-olla ei ole vaja ka olnud. Nagu L ütles, siis nende operaatoritega on igasuguseid toredaid lugusid. Nad on nii...kohati siuksed elust kibestunud, siis sa kuidagi proovid nendega hakkama saada. No üks juhtum oli selline, kus ma operaatoriga olin ka suhteliselt vaenujamal omavahel, aga siis toimetusesiseselt rääkides, siis ta...nagu mulle öeldi, et ongi siuke...et noh, sa pead lihtsalt leppima sellega või siis talle vastu hakkama. Talle selline käitumine realselt meeldib, et kui temaga samamoodi vastu käitud. Nagu käitud samamoodi nagu tema sinuga. Siis järgmine kord, kui võttele läksin, siis saajatasin talle samamoodi vastu ja siis nagu oli nagu täitsa normaalne mees (*naer*).

BM4: Masohhist...

Moderator: Aga kas sina said tuge?

BN2: Noh, selles suhtes, et noh, ma sain...nõu, mulle anti, selles suhtes, probleem ju tegelikult lahenes. Jah, põhimõtteliselt sain küll jah.

Moderator: BN3, räägi sina mulle oma situatsioonist.

BN3: Ee... kui ma mõtlen selle suve peale, siis ma natuke juba rääkisin nendest asjadest, mille puhul ma sain abi. Üks olukord, kus keegi polekski saanud mind aidata, oli siis, kui ma olin telefoniruumis ja ma sain räigelt sõimata ja minuga käitus nagu allikas suhteliselt kehvasti ja...aga mul oli täiega vaja seda vastust tema käest ikkagi, vaatamata sellele. Ehk siis ma pidin nagu pärast seda ikkagi edasi küsima, aga ma olin juba nagu...ma nii kartsin midagi lolliga küsida, aga noh, siis pidingi ise hakkama saama, sest ma ei saanud ju kutsuda sealt ukse vahelt, umbes et, Holger, tule nüüd siia, mul on siin probleem telefoni otsas. See on selline olukord, kus pean ise hakkama saama, aga eelmisel suvel oli üks siuke olukord, kus ma nutsingi telefoniruumis, sellepärast et...ee...ma olin teinud loo, kus mul oli allikaks psühholoog ja nad on vist nagunii väga rasked allikad, sellepärast et kõike annab nii palju tõlgendada ja ei saa üldistada inimestele ja lisaks oli tegu minu ema tuttavaga, kuigi ma ei saanud seda kontakti ema kaudu, siis...kui ta luges seda lugu ja nägi neid üldistusi, mida olin teinud, kuigi ta oli ise lubanud teha, siis ta kirjutas minu emale (*väike muhelemine*). Et umbes, kindlasti ma ei taha, et seda lugu ei avaldataks ja ma olin täiesti juba sellest šokis, et mind koheldakse täiesti nagu mingit last ja pluss siis ma ei saanud seda lugu avaldada, sest et ta

ütles, et tahab seda lugu, et ta kirjutab selle loo umbes ise ümber, mis on nagu täiesti välistatud või siis umbes ei pane tema nime alla, mis on ka välistatud, sest siis mul pole ju allikat nagu. Ja ma olin nagu täiesti...ma ei osanud mitte midagi teha ja tookord, ma mäletan, et ee...arvamustoimetuse juht, kes siis oli nii-öelda juhendaja tegelikult aitas mind sellega täiega palju, et ütles, et noh...need allikad ongi sellised. Ma ei peaks seda võtma nagu isiklikult, vaid siukest sorti, antud juhul siis psühholoogid ongi nagu rasked allikad. Rääkis mulle sinna juurde enda mingitest sarnastest olukordadest ja tuli sellega vastu, et ...mitte, et umbes otsi uus allikas või tee see olukord korda, vaid ta oli täiega mõistev ja pakkus mulle omapoolse variandi. Soovitas mulle mingeid raamatuallikaid ja siukseid, kust ma saaksin nagu sarast infot ära kasutada. Vot. Ja see oli kuidagi inimlik tugi või abi, umbes et nad on küll lollakad ja noh...sellest oli täiega kasu, sest ma tundsin, et ma ei ole idioot. Minu meelest umbes selline abi on nagu kõige parem, et sa nagu toetad ja siis juhata edasi, mitte ei käse üksi hakkama saada.

BM4: Siin ongi see, et kogenud ajakirjanikul on see baas olemas, tas saab seda olukorda võrrelda, aga praktikant ongi selles mõttes erinevas olukorras, et ta läheb sinna ja ta ei tea, kuidas allikad võivad käituda.

BN3: Ma mõtlesingi, et sellist olukorda pole kellegi raudselt juhtunud.

BM4: Sa eeldad kõrgharitud professionaalidelt mõistlikku käitumist, aga sealt ei tule seda. Praktikandil ongi see üllatus ja siis ongi hea, kui keegi kogenu ütleb, et see ongi normaalne.

Moderator: BM3, räägi sina mulle oma situatsioonist.

BM3: Võib-olla kõige lähema olukord siis, kui toimetaja oli minu jaoks arusaamatult parandanud...noh, enne lehte minekut. Siis läksin uurima, et mis teema sellega oli. Siis ta natuke seletas, aga siis ma ikka surusin enda tahtmise peale. Ma sain nagu teada, et noh, mis oli nagu tema arvates, aga ma arvasin, et see on ikka teistmoodi.

Moderator: Aga kui sa poleks läinud küsima?

BM3: Siis ta oleks läinud nii lehte, nagu ta oli.

Moderator: Seega teil oli samamoodi. Kui küsid, siis saad abi.

BM3: Midagi taolist jah.

Moderator: D?

BN4: Ma sain hästi palju toetust. Mul oli seda vaja ka. Tegelikult hämmastav oli selle kõige juures oli see, et nad selle toetuse juures ei kohelnud mind kui hädavarest, et ikkagi usaldasid suurel määral minu otsuseid ja-ja seda, kuidas mina tahtsin asju teha, aga ühe näite ma toetusest juba tõin...põhimõtteliselt, võib-olla see toetus oligi Ekspressis rohkem nagu selline kirjaniku toetus, mitte ajakirjaniku toetus, et ma olin juba õppinud toime tulema allikatega, kes on rasked ja nii edasi, aga nad andsid mulle kirjanduslikku abi.

Moderator: Aga, kui Ekspressi läheks praktikant, kellel ei ole varasemat kogemust?

BN4: No ma arvan, et siis oleks lihtsalt raskem, et ta peaks võib-olla kõike korraga...

Moderator: Aga seda tuge pakutakse ka?

BN4: Ma usun küll, sellepärast, et see on selline toimetuse, kus inimestel on aega ja on tahtmist. Noh, isegi kui keegi juba sulle oma vaatenurga on pakkunud ja erinevaid viise sind aidata, siis veel soovitab näiteks, et milline on tema lemmiktoimetaja, kelle juurde minna sellistest asjadest rääkima. Oh, räägi temaga ka ja võta nagu noh teine vaatenurk. Ma ei kujuta ette, kus mujal oleks üldse võimalik esimenegi vaatenurk mingile teemale, mis mul lihtsalt oleks pähe tulnud. Selles mõttes nagu selline alternatiivne reaalsus natuke.

BN5: Konkreetne juhtum oli ee...jälle siis, kui ma pidin Gräziniga rääkima allikakaitseadust tookord ja siis ta, noh, ta sain aru, et ma olen praktikant, sest ma arvan, et ta teab päris hästi, kes seal toimetuses töötavad ja kuna ma ütlesin, et Mu nimi on K, siis noh ta ei tea sellist inimest, ta sa sellest päris täpselt aru ja siis ta...midagi ta küsis mu käest ka, et

kas te olete esimest aastat tööl või midagi sellist ja ta üritas seda ära kasutada minu vastu ja noh, põhimõtteliselt...ee...kõne lõpus ta selgitas mulle, et ma sain kõigest valesti aru ta käskis mul KORRATA oma sõnu täpselt, seda, mis ta ütles mulle...noh (*koputab sõrmega meele kohale*) ja siis ma pärast läksin kahe kolleegi juurde, täpsemalt ühe, aga ta rääkis teisega samal ajal juttu. Ma küsisin ta käest, et ma sain ju õigesti aru, ta ju valetas mulle põhimõtteliselt näkku. Siis nad ütlesid, et alguses...siis ta nagu küsis kellegi käest, kellel on nagu sellist...ee.. kes tunneb seadusandlust natuke paremini. Siis ta ütles, et ja, sul oli õigus, et mis asja nagu, et...ee...mida ta üldse nagu räägib ja siis ma ütlesin, et jaa, ma arvan, et ta arvas, et ma olen täielik idiot, kuna ma olen praktikant ja siis mulle patsutati õlale ja öeldi, et Gräzin arvab, et kõik on idioodid peale tema. See oli täpselt, nii tore inimlik moment. Selline, ahh, et kõigil juhtub. See pole sellepärast, et sa oled praktikant või sellepärast, et sul pole kogemust. Ta lihtsalt ongi selline. Selles mõttes...

Moderator: See oli positiivne näide, jah?

BN5: see oli positiivne näide jah. Negatiivset ma ei tea, kas mul nagu meelde jäänud...toe mõttes. Mulle pandi väga palju pinget peale igasuguste ülesannetega, aga samas, kuna ma nüüd olen...noh, ma olen hästi emotsionaalne inimene ja kuna ma praegu olen juba natuke maha rahunenud, siis ma arvan, et see oli hea kogemus mulle igal juhul...et...mõnes mõttes toimetus usaldas mulle sellised ülesanded ja nii edasi.

Moderator: BN6, kuidas sinu situatsiooniga oli, kus sa tuge vajasid?

BN6: Öghh...kohe nagu esimene lugu. Tartu Postimehel olid nagu sellised traditsioonilised lood ka, et nagu iga aasta nagu Tartumaa kaunimad kodud, kolm tükki. Ja siis öeldi, et mina pean need tegema. 6000 tähemärki ja tee ära. Esimene lugu. Mul kõige pealt jooksis juhe nii kokku. Ma vaatasin neid vanu, eelmiste aastate artikleid, kus ma avastasin, et mitte keegi ei ole kolme kodu põhjal mitte kunagi. Ee...siis ma mõtlesingi, et küsin kolleegilt, kes sellega varasemalt on tegeleenud, kust nagu üldse alustada, just nende küsimuste mõttes, et kust ma saan selle mahu kätte. Kuidas läheneda, detailid ja nii edasi. Ja siis ma sain abi nagu selles mõttes. Andis mulle paar mõtet ja sellega läks hirm üle. Nüüd ma mõtlen tagantjärele, et tegelikult oli nii lihtne. Üldises mõttes nagu pärast...nii lihtsad teemad, pehmed teemad olid, et sul ei lähe seal mingit tuge vaja.

Moderator: Aga kas sa said seda, kui sa vajasid?

BN6: Jah, kui ma küsisin, siis ma sain, aga nagu vaja ei läinud.

Moderator: Selge, BN7?

BN7: Oot, kas me teeme ainult positiivseid näiteid?

Moderator: Eeei, sa võid negatiivseid ka tuua? Kui sa ise tundsid, et sul oli tuge vaja, aga sa seda ei saanud, siis ...

BN7: Aa, okei. Ilmselt siis, nagu negatiivne näide oli see, et kui ma küsisin kommentaari selle kohta, kas mu sisse lugemine oli okei? Kuidas oli? Siis ma sain vastuseks „okei“. Et nagu noh...ma tegin seda nagu ikkagi esimest korda ja ma arvan, et seal oli kindlasti väga palju norimist oleks olnud võimalik teha. Üleüldse seal ei saanud väga palju treeninud. Aga mis oli, oli see, et ma teadsin, et ee...kui mul mingi jama on või küsimus tekib, siis ma sain alati oma juhendajale helistada, et ee...sõltumata kellaajast ja hetkest. Ja...pfff...konkreetne näide oli näiteks see, kus ma üritasin...tahtsin Tartu väikeasjade???? Tartu osakonna juhatajaga rääkida ja see sattus olema selline tore päev, kus nende suhtekorraldaja oli mingit sorti suveüritusel ja siis tema telefoni võttis vastu kogemata keegi, kes tema kontoris viibis hetkeks. Ee...ütles, et ma saadaks meili talle ja saatsingi meile, millele sain vastuse...jaa...igal juhul, see asi ketras edasi kuni lõpuks selleni, et õhtul viimaks siis see suhtekorraldaja vastas mulle nagu selle konkreetse isiku, kellega ma soovisin vestelda, aga seda saab alles siis homme teha, aga see vahepealne periood. Ma olin alustanud seda nii-öelda pommitamist kella mingi ühest päeval

ja lõpetasin kuue ajal, siis nagu selle vahepealse perioodi ajal ma sain kogu aeg oma juhendajalt nõu küsida, et mida ma nüüd peaks tegema ja lõppude lõpuks siis kuskil juhendaja ütles juba tegelikult kella viie ajal, et mine koju ära, et mis sa nagu...et ära üle ka nagu tee. Jah...

Moderator: Selge. Kas keegi tahab veel midagi toimetusepoolse tugisüsteemi kohta lisada või me liigume peaaegu viimase teemani? Okei, ülikoolipoolne tugisüsteem. Ee...see sama küsimus. Mis on need märksõnad, kui ma ütlen teile ülikoolipoolne tugisüsteem?

BN5: Kadri Ugur. Heh...Meie need raportid talle.

BM1: Kui palju keegi saatis neid talle?

BN1: Kaks.

BN7?: Kaks.

BN5: Ma saatsin kolm. Ma sain aru, et pidi kolm saatma, aga ma saatsin need juba siis, kui mul oli praktika juba läbi.

BM4: See oli päris, kui kaks. Mõttele, kui oleks pidanud kolm või üle selle saatma...

BM1: Mul on hästi häbi, ma ei saanud ühegi õgin on ju ja siis nägin hiljem Ugurit Kapriisi välikohvikus.

BM4: Ta kogu aeg hängib seal...

BM1: Noh jah ja siis ma piinlik oli küll, et ma polnud saanud, aga samas noh tõesti...ei olnud otseselt põhjust et nagu...Tegelikult, hästi vahva, see on väga vajalik, et on ju, sa saad...sul on nagu keegi toimetuseväline isik ka, kellega sa saad nagu arutada, aga noh...ma ei tea.

BN5: See on tore küll, et on jah selline inimene, AGA...kui sa oled samal ajal seal tööl ja noh, minul olid päris pikad tööpäevad ka, siis tundub nagu lihtsalt selline...nagu mingi tüütu kohustus, et sa pead need saatma kindlasti ja sa pead mõtlema ekstra mingi...

BN7: Mhm

BM1: Ja eriti..

BN7: Ja kõik see lahti mõtestamine...selle jaoks, selle esmase emotsiooni saab su see lähim sõber, kes sul seal on.

BM1: ...kirjutamine on ju äraütlemata tüütu tegevus ju ka. (*kõik naeravad*)

BN6: Minu jaoks oli just see päeviku täitmine...sest ma üritasin iga õhtu seda täita ja mul oli jube kopp ees sellest.

Moderator: Nii, teile tuli meelde Kadri Ugur, siis see päevik, raportid tulid meelde...kas see on kõik, mis on ülikoolipoolne tugisüsteem või? (*pool naljatledes...*)

BM4: Ei, selles mõttes, et...ee...kui jällegi ühe sõnaga, siis siin võib isegi öelda, et olemas, et ee...eelnevalt, enne praktikat seda nii palju kordi rõhutati, öeldi, et võib helistada, võib kirjutada, võib mida iganes, et...seda nii tugevalt rõhutati. Tõesti, et see on olemas, kui mul seda vaja läheb, aga tegelikult ega mul sellist olukorda ei tekkinud, kus ma oleks tundnud, et ma olen nii ummikus endaga, et ma ülikooli poolt kellelki midagi küsin, aga praktika vältel...nüüd muidugi on see vahe ka, et kes oli Päevalehes, kes oli raadios, kes oli nädalalehes, nii et... Nädalalehes tempo on lihtsalt aeglasem ja mul on ka aega sageli küsida, kui mul seda vajadust on ja praktika päevik ei olnud ka selles mõttes probleem, et tõesti, mul oli aega seda täita. Mul oli see fail oli kusagil all servas ja kui mõte jooksis korra peast läbi, siis võtsin faili lahti, kirjutasin selle lahti ja viskasin selle faili sinna serva. Tegelikult see päevik oli päris hea hiljem ka selle aruande koostamisel...jaa-ja vaadata, mis mõtted mul alguses olid ja hoopis kogenuma pilguga neid mõtteid tagantjärele vaadata. Mina selle päeviku poolt olen küll. Raporti teema on nüüd küll...kas seda nüüd kohustuseks panna, et kolm tükki peab olema...

BM1: Mina ütlen ausalt, et kui oleks olnud variant vähemalt valik võib kirjutada, aga võib ka helistada reaalselt õhtul kell 5-6, siis ma ilmselt oleksin kokku helistanud juba 10 korda.

BM4: Aga ta ju ütles...

BM1: Päriselt...

BM4: ...et võib helistada.

BN2: Minu arust keegi meist ka helistas talle, kas B sina äkki?

BN3: Mina helistasin ja...

BN1: Mina olen ka üks selline, kes peab tunnistama, et ei saanud ühtegi raportit. Ma tegelikult alustasin pärast seda operaatori asja seda kirjutamist talle kohe kirjana, aga poole pealt ma nagu loobusin ja mõtlesin, et noh, okei...see on nagu hea teada, et sul on keegi olemas, kellele sa võid nii-öelda oma muresid kurta, aga samas ma hakkasin mõtlema, et noh...miks keegi peab tegelema minu probleemidega, et mis on toimetusesiseselt. Järsku nagu leidsin, et ma ei näe sellel mingit mõtet, et see on minu enda probleem, kui ma nagu mingisugused jamad nagu tekivad. Kui ma kuhugi tööle lähen, siis ma pean ka ise enda asjadega hakkama saama, et ma ei saa kellelegi joosta ja kurta, et ma ei taha siin enam praktilial olla, kas te ei saa teha niimoodi, et ma ei pea tegema seda...et noh, ma ei tea, aga jaa...tore oli teada, et tegelikult võisime me seda teha.

BN7: Minu meelest on nagu nende Uguri poolt välja pakutud toe nõrkus see, et ee...Kõik need konfliktid, mis tekivad, on tegelikult ikkagi mingit sorti suhtluse *errorid* ja see...see ei ole enam see koht, kus oleks vaja professionaalset abi, et ee...noh. See tundub mõttetu esitada seda õppejõule siis.

BN5: Noja, aga samas, kui ta on nii kaua sellega tegelenud ja kui sellised asjad korduvad, siis...ma arvan, et aastat aastasse, siis ma arvan, et...

BN7: No tema jaoks on see mõistetav, aga minu jaoks see nagu jällegi ei ole nagu noh, ma ei tea. Isegi, kui oleks võinud õhtuti helistada, siis ma arvan, et ma ei oleks talle helistanud.

BN5: Ma pean tunnistama, et kui ma esimese raporti ära saatsin, siis ma sain päris nunnu tagasiside ja siis ma küll mõtlesin, et oh kui tore, et selline asi on, aga jah. Pärast need kaks järgmist muutusid nagu kohustuseks juba.

BN1: Mul tuli veel see meelde, et kui ma seda raportit kirjutasin, siis, kuna mul oli nii suur emotsioon selline sees, siis hakkasin lihtsalt kirjutamagi alates otsast peale, kuna see tegelikult seda...et rääkida seda üldse, mis juhtus ja mis toimus, ma pean nagu alustama nii-öelda varasemast sellest, kuidas see kõik üldse alguse sai ja siis ma hakkasin kirjutama ja siis hakkasin lugema, et aa...okei, üks A4 raport on ju, märksõnadega ja siis.. ma olin... nagu MISASJA, ma ei saa mingi märksõnadega seda seletada seda probleemi ja siis ma loobusin. See oli nagu *what ???*

BM4: Ja, see raport võiks olla vabas vormis, mitte kuidagi kammitsetud või ette nähtud kategooriad ja asjad, et ... Kui mul tuleb üks mõte, mida ma tahan öelda ja siis ma vaatan seda kuidagi hoopis teises sõnastuses küsitud ja mul kuidagi nnoh, on selle sõnastusega vastu, siis...

BN1: Jah, umbes ainult märksõnad...

BM4: See nagu kammitstes. Tegelikult võiks olla vabas vormis. Kirjeldada juhtumit ja võib olla analüüsi ja kogu lugu ja siis pane A4 ja läheb...

BN1: Mis sa sinna märksõnadesse kirjutad? Mina, operaator, tüli? Palun, saatsin.

Moderator: Kus üldse ülikoolipoolset tuge praktilial võiks vaja minna?

BM4: Enne minekut. No siin mõte tuli, et nagu räägiti. Et noh jah, tore oli teada, et on ju, aga tegelikult vaja ei läinud, et samamoodi tuli siin välja see, et kolleegidelt saadi nagu teada, et selline olukord on normaalne. Kui ülikool kogu aeg saab neid praktikaaruanded, siis nad tegelikult üsna hästi peaks teadma, mis praktilial toimub ja võib-olla ette öelda, et teil tuleb

allikatega probleeme ja nad võivad teil näo täis sõimata ja la-la-la, et tegelikult ärge muretsege selle pärast. See kõik on normaalne ja võimalik lahendus on selline ja selline. Aastate erinevate praktikantide põhjal võiks saada sellise üldistusi ja taustainfot anda, et ee...selle peaks tegelikult juba enne ära rääkida, et kui ma selles olukorras olen, siis ma ei lähe närvi. Mul tegelikult...kui mul tekkis see teaduriga seal sõdimine, siis mul tuli meelde Uudise sotsioloogiast meelde, kus Pullerits mingit sarnast olukorda kirjeldas. See natikese rahustas mind ja noh, lisa sain siis toimetuse poolt, kus öeldi, et ah, ära põe. Et noh...seda võiks siis selle näite põhjal. Kindlasti on veel selliseid, kus ülikool võiks seda enne rääkida.

BN5: Ma tahtsin ka just öelda, et see tugisüsteem ei hakka sellest reporteritöö sellest ee...praktika loengust, mida Kadri Ugur meile annab on ju, vaid ma arvan, et see hakkab juba palju varasemalt reporteritööst, kui me kõik teeme päriselt neid uudiseid ja me arutame neid läbi ja siis on kellelgi mingid probleemid ja need inimesed reaalselt tegelevad meiega, kes on teinud samasugust tööd. Ja nad saavad toetada ja soovitada midagi. Minu arust algab see juba sealt.

BN1: Jah, ma olen täiesti nõus. Näiteks juba Reporteritöö kursus, kus sa tegelikult juba suhtled allikatega. Kindlasti on sul mingi probleem juba selle jooksul tekkinud, et ää...kuna need Reporteritöö kursus on väiksematest gruppides ja sa saad nagu kohe otse rääkida enda õppejõuga, siis võiks juba sealt hakata see pihta.

BN3: Minu meelest on see nagu...jah, sellest mõttes on kool nagu, kui ta meid juba ette valmistab, ta on meie poolt. Ta ütleb kohe ära, et suured toimetused ongi õudsad kohad ja niimoodi. Et kui peaks näiteks juhtuma olukord, kus sa lähed konflikti toimetusega niimoodi, et sa lähed ikka täiega seal tülli, ma kujutan...noh, ma tean, et kommunikatsiooninimestel meie ajal juhtus seda, et...noh...mindigi nagu tülli. Ja siukses olukorras, kus sul on võib-olla vaja kedagi, kes aitaks öelda, mida teha, siis sa tead, et sul olemas see võimalus kooli näol, sest kool on sinu poolt ja sul on see olemas, kas siin see Kadri Ugur on ju näiteks siis, kes seda teeb. Aga nagu...üldiselt sa tahad ikka nagu ise saada oma muredega hakkama ja iga asjaga nagu ei pöördu, et see ongi nagu mina arvan selliste ekstra kriisolutukordadeks.

Moderator: Tahab keegi veel midagi lisada?

BN5: Mul mingi mõte oli, aga mul läks meelest ära...

Moderator: Ei ole hullu...Kui võrrelda nüüd toimetuse- ja ülikoolipoolseid tugisüsteeme, siis mis vahe neil on?

BM1: Minu arust ongi põhiline see, et praktilisel kursusel (Reporteritöö kursus) me harjusime ära selle ülihea süsteemiga, et sa saad pärast igat oma artiklit saad personaalset tagasisidet, väga üksikasjaliku ja siis sa järsku...*plaks kätega* noh nüüd on niimoodi, et kirjuta ja tulu pole sittägi. See oli see erinevus, millesse oli raske...*pikk paus* üle kanda ennast.

Moderator: Kuidas sa enda jaoks selle lahendasid? Tuli sul see kiirelt?

BM1: Ei tulnud. No ongi, eks sa ikka küsid tuttavatelt-sõpradelt, et kuule, kuidas see oli, said sa aru ka või? Jah...

BM4: Ülikooli poolt võib-olla peaks seda ka ütleva, et enne praktikat vähemalt, et me oleme kõik jälginud ühte malli, aga tegelikkus on selline. Noh, et sa lähed ja hakkad seal rõõmsalt oma püramiidi taga ajama ja hinnanguteta, emotsioonideta ja objektiivset uudist kirjutama, siis pärast öeldakse sulle, et see on kuiv. Ja siis sul ongi, et nii...kuidas ma selle emotsiooni sinna panen, kui mind on kaks aastat või vähem siin koolitatud, et ma peangi tegema sellist. Noh, vähemalt enne praktikat võiks nagu seda rääkida või kas või võtta siis, et kõik ütlevad, kuhu nad praktikale lähevad ja siis võtavad selle lehe ette ja vaatavad, mis see mall siin on. Natukene selles suhtes ettevalmistust. See ei olnud nüüd nii keeruline üleminek, et sellest

väga probleemi oleks olnud, aga lihtsalt, et...tean küll, et see siin on teooria ja see seal väljas on praktika, aga seda võiks meelde tuletada.

BM1: Ma ei ütle, et sellel süsteemil midagi viga oleks, noh, ega siin...mida sa siin ikka teha saad, aga jah...minu jaoks oli see abirataste äravõtmine väga ootamatu ...1:13:40

Moderator: M, tugisüsteem toimetuses ja tugisüsteem ülikoolis, mis vahe neil on?

BM2: *Pikk paus.* No nad võiks mitte kattuda, esiteks eksole. Kui toimeetus ei anna tagasisidet, siis võiks ülikool anda tagasisidet.

Moderator: Või vastupidi, jah?

BM2: Jah. Rohkem ei oska midagi öelda.

BM4: Ei, aga midagi sellist ju ongi. Praktika vastutajad vaatavad need praktikatööd üle ja siis see tulebki.

BN1: Mina näen nii ka, et ülikool ju tegelikult tahabki nii-öelda õpetada ja-ja sellepärast ta annabki tagasisidet, et me muutuksime aina paremaks. Samas, kui sa lähed praktikale, siis tegelikult, noh, olgem ausad, seal on olenevalt kohast muidugi kiire ja alati nad tõesti ei saa igat sinu tööd vaatama ja ajada näpuga järge, et siin on viga ja see ei ole nii hea. Nende eesmärk on ikkagi see, et lugu jõuaks õigeaks ajaks kas siis lehte, eetrisse või kuhugi, et äää...seal on see prioriteet natuke teistmoodi.

Moderator: BN2, kui sa võrdled neid kahte tugisüsteemi?

BN2: Suhtelised sama, mis L, ehk et televisioonis ka, et ee...sa pead päevaga selle loo valmis saama, et kokkuvõttes, vahet ei ole, millise kvaliteediga ta on. Pärast saad selle eest riielda umbes, kui sa oled midagi valesti teinud, aga koolis on sul siin nädal aega ühte videolugu, isegi rohkem teha, sa saad seda detailideni lihvida ja sa saad kogu aeg nõu, kui sa seda teed, aga ikkagi jah. Praktikal seda ei ole.

BN3: Kui ma mõtlen nende tugisüsteemide peale, siis tegelikult kasu on ikkagi kokkuvõttes sellest, mis on sul tööl, sellepärast, et kui enne, kui me läksime praktikale, meile mõnes mõttes...meid hirmutati ära eelmiste kogemuste põhjal, umbes et sa pead kindlasti videot tegema, sest et kõik on pidanud tegema ja esimest suve ei tasu ikka minna suurde toimeetusse ja sellised asjad, et ma usun, et nad kindlasti on vastanud tõele mingil hetkel ja mingite inimeste puhul, aga need ei käi nagu kaasas, nagu tegelikult ütles Kadri Ugur ise pärast seda meie praktikat, et kõik on täiesti vastupidi jälle võrreldes sellega, mis eelmine aasta oli. Seega see...nn...kool nagu ei peaks meid nii nagu ettevaatlikuks meid tegema, et sellepärast, seda ei pruugi alati olla, teadagi nagu täpseid olukordi ja seega minu meelest on rohkem kasu sellest, mis seal koha peal on, see on nagu...ta ongi nagu aktuaalne. Sellest ongi nagu rohkem kasu olnud, kui vähe või kui palju seal seda on, aga ta tuleb nagu rohkem kasuks, see on rohkem nagu päris. Kool on ikkagi siuke natuke teoreetiline see tugisüsteemi sisu.

BM1: Lisaksin BM4 mõttele selle, et kui pommitatakse, et kuidas teha seda onh, nii-öelda õiget on ju, mis toimeetusest öeldakse, et on kuiv, sa pead nagu sellist pikka vahtu ja emotsiooni juurde panema, siis minul oli nagu siis praktika tagasiside lõpparutluses, see mis meil oli. Siis ee...mis selle õppejõu nimi oli, ma ei tea, tema oli kirjas, tema ütles mulle, et tõi paar kohta välja, kus ma nagu üldse või kogemata, aga olin artiklisse sisse pannud natukenegi seda mittekuivust ehk siis mingisugusegi noh, tegelikult see ei olnud otseselt hinnang, vaid natuke värvikam sõnakasutus kui võib-olla kooli õppisime. Ta tõi need välja ütles, miks sa nii tegid? Et noh...*naer*...Selles mõttes tobe juba. See oli selles mõttes tobe, et millele me tagantjärele küsime-vaidleme? Muidugi ma tegin seda sellepärast, et seda oleks lihtsam lugeda ja aru saada ja see on täiesti mõistlik et noh. Mis siin ikka tagantjärele enam nokkida või küsida on. *Kõik naeravad.* No mida kuradit noh. Oleks ma kusagil Delfis või noh Päevalehes töötanud, kus tõesti on noh väga õige sõnakasutus, eksole. Ongi mõnus ka, sest seda on hea lugeda, tõesti. Aga Tartu Postimees, mida võtavad eksole 60-aastased pensionärid

on ju *kihini*. Nende jaoks oli see ka, ma usun, väga pehme. Siis tullakse veel küsima, et miks sa seda sõna „kosmiline“ ikkagi kasutasid? Mine kukele! *Naer*.

Moderator: BM3?

BM3: No nagu juba eelnevalt mainitud, et neil tunduvad olevat erinevad eesmärgid. Ülikoolis on eesmärk areneda ja tööl on eesmärk on, et teeksid nagu enam-vähem korralikult ära. Peasi, et saaksid hakkama.

BN4: Ma ei tea, mul nagu pole midagi väga palju lisada.

BN5: No see ongi minu arust okei, nagu teised ka ütlesid, et nad on erinevad. Ja see ongi okei, et meile õpetatakse püramiidi koolis ja see on teoreetiline ja et see, et meile ei õpetata seda mahlasust nii palju, kui toimetuses peaks olema, sest me õpime ajakirjaNDUST, mitte AJAKIRJANIKUKS ja ma arvan, et see ajakirjanikuks olemine tulebki mõnes mõttes praktikalt praktikast, mitte niivõrd seda, mis siin koolis õpime.

Moderator: *viipab käega*. Kuidas teil siin nendega tugisüsteemidega... ja nende vahe?

BN6: No...seda ei saa nii üldistada. See on ju kõik nii spetsiifiline, kõik oleneb ju toimetustest, inimestest. Kes vajab seda tuge, kes ei vaja.

BN7: Ma arvan see, mis on üks vahe, on kindel see, et toimetuses saad sa seda küsimuse peale ja koolis sa saad seda nagunii.

BM4: Koolis pead ju ka küsima!?

BN6 ja BN7: *õõgh rahulolematu häälotsus...*

BN7: Jah, aga tuleb lihtsamini kätte nii-öelda.

BN5: Hinde järgi saab ikka aru ju.

BN7: Täpselt!

BM4: Mulle selle jutu peale lihtsalt turgatas selline üldistus, et koolisüsteem eeldab sinult vähe ja töö pool eeldab rohkem. Seal see kogu vahe ongi. Lihtsalt lähed...

BN6: Ma ei tea, Tartu Postimehes oli mul küll vastupidi.

BN1: Mina ütleks ka, et kuidagi vastupidi. Lähed sinna ja võtad asja palju lihtsamalt.

BN6: Jah..

BN1: Võtad BNSi ja vaatad, mis siis päevakorras on nagu, aga siin peab hullult otsima ja pingutama. Kuigi, see ei ole hea mõnes mõttes.

BM4: Ei noh, ta eeldab võib-olla töö mõttes jah rohkem, aga ma mõtlen nagu kooli suhtumine ja siis töökoha suhtumine sinusse, et sinu...arengutasemesse ütleme niimoodi siis. Üks eeldab, et sa oled vähem arenenud, teine eeldab, et sa oled rohkem arenenud. Sellepärast töö juures keegi sind käre kõrvale ei võta ja poputama ei hakka, sest nad eeldavad, et sa koolist tules...et õpetatakse teile seal midagi või ei õpetata või noh. Selline suhtumine. Mitte, et mina oleks seda saanud, aga ühes teises valdkonnas, kus ma olen töötanud. Mina olen siis see, kes on pidanud neid praktikante juhendama ja siis ma olen seal käsi laiutanud, et no mitte midagi. Viis aastat õppinud ja ta ei oska elementaarset asjagi, et lihtsalt eeldatakse rohkem nendelt praktikantidelt.

Moderator: Siit korraks vist käis kellegi läbi, et keegi siit sai ka ülikoolipoolset tuge praktikal...*suunab sinna suunda, kust mälu järgi keegi sellest rääkis*.

BN3: Mina helistasin korra Kadri Ugurile, kui ma olin lihtsalt seoses no...mulle pakuti üks teema välja, mida ajada sotsiaalmeedia kaudu inimesega, kelle imik oli just ära surnud ehk siis see oli eetiline konflikt ja surma teema ja kõik siuksed asjad ja siis, kuna ma teadsin, et Kadri Ugur tegeleb selliste asjadega, siis ma lihtsalt küsisin temalt nõu ja temast oli väga palju abi ja nii, aga selliseid juhtumeid, et üldse antakse praktikandile teha mingit siukest asja, neid on nii vähe. Mul nagu läkski seda ainult ühe korra vaja.

Moderator: Kuidas teistel, läks kellelgi vaja niimoodi konkreetselt...?

BM4: Mul tegelikult tuli praegu meelde, et ma ei helistanud ega kirjutanud, aga ma lihtsalt sattusin õppejõuga kokku ja siis me tegelikult rääkisime ka just sellest. Eetikaga tuli mul meelde, et mul oli ka üks loo idee, aga sellel oli üsna siuke raske eetika küsimus ja tegelikult ma lõpuks üldse loobusin sellest, aga ma sain sessuhtes jah tuge, nõu ja näpunäited, selliseid praktilisi. Nagu kõik juba korduvalt on öelnud, et kui tunned, et on vaja, siis on sul see olemas.

Moderator: Nüüd selle teema lõpetuseks. See käis küll juba läbi ka, aga mis võiks järgnevate praktikate eel ülikool teisiti teha. Nagu ma aru sain, siis rääkida...

BM4: Rääkida rohkem seda, mis sealt tulemas on. Kuigi noh, jällegi...

BN5: Seda on nii raske ette öelda ju...

BM4: Kuigi jah, see tegelikult ju muutub eksju...Ma olin ka valmis, et nüüd läheb hulluks videote treimiseks ja ma ei tea milleks ja siis öeldi, et noh, kui tahad, võid midagi teha.

BN5: Aga minu arust Kadri Ugur hoiatas ka. Ta hoiatas lihtsalt nende asjadega, mis arvas, et tuleb on ju. Ta ei teadnud sesmõttes.

BN4: Ja, ei ma ei mõelnudki, et...ühtepidi nagu võiks hoiatada, teisalt on raske hoiatada, kui poole aastaga niimoodi muutub pärast. Kui meie oma praktikaaruannetes rääkisime, siis ta, ja ütlesime, et ei olnud nii, nagu meile räägiti. Siis ta ütles, et rääkis selle põhjal, mis oli pool aasta varem nagu jutuks tuli. Ju siis muutus nii kiiresti, et võib-olla ongi raske hoiatada. Teisalt, mingid teemad on, mis ei muutu. See jutt nendest allikatest ja nende reaktsioonidest on juttu olnud. Rääkida siis nendest, mis nii kiiresti ei muutu.

Moderator: Veel võiks ülikool midagi teisiti teha?

BN3: Ma tõin enne välja selle, et ei tasu nagu...kuidagi hirmutada või inimesi, kes on julgend teha selle valiku, milles nad võib-olla isegi natuke kahtlevad, et kas ma julgen sinna suurde toimetusse minna. Nagu omalt poolt veel süstida seda, et ah, et see on ikka päris õudne ja sa pead seal seda ja teist tegema, et ei teagi, kuidas sa hakkama saad, et nagu...siukest noh...võib-olla siukest moraallugemist või sellist asja võiks nagu natuke vähem olla. Ma arvan, et kõik, kes lähevad esimest korda, on ise ka juba piisavalt ärevuses juba.

Moderator: Nii, ja nüüd lõpetuseks. Olge hea, võtke paaridesse. Üks grupp tuleb kolmene. Saatke edasi *annab paberid ja pastakad*. Võtke palun tumedamad värvid...ja joonistage nii, nagu teie nüüd selle arutelu käigus mõtlesite, aru saite. Milline võiks olla ülikoolipoolne tugisüsteem ja milline võiks olla toimetusepoolne tugisüsteem. TEIE arvates.

BM1: Ouou..come again. Misasja...*naer*.

Moderator: *Näitab käega kahte tulpa*. Ülikoolipoolne tugisüsteem, toimetusepoolne tugisüsteem, teie arvates. Milline see võiks olla...

BM1: Võiks olla?

Moderator: Peaks olema. Ideaalne tugisüsteem. Joonistage, kirjutage, pange oma mõtted kirja. Annan aega umbes 10 minutit.

Möödub kümmekond minutit.

Moderator: Üks minut veel, sobib? Teie seal? *Näeb, et üks grupp on ainus, kes veel joonistab.*

BN5: Mida? Me illustreerime!

Moderator: Nii, nagu ma aru saan, siis me võime vaikselt alustada. Lühidalt rääkige, mis te kirja panite ja millised need teie ideaalsüsteemid oleksid. Alustame siit keskelt.

Grupp1: Ülikoolist siis eelteadmised, kuidas võiks ajakirjanik käituda üldse. Noh, ideaal. Eemm...Siis varasemate kogemuste kokkuvõte. Mis noh võib juhtuda, aga noh ei pruugi juhtuda ja siis võimalus ühendust võtta, kui on küsimusi. Ja toimetuse poolt...alguses kiirkoolitus, kuidas seal elu käib. Siis nõu andmine, kui küsida ja konstruktiivne kriitika.

Moderator: Selge. Teie palun. *Viitab käega järgmisele grupile.*

Grupp2: No ülikooli poolt loogiliselt teooria. Eelteadmised ikkagi,. Siis võiks olla üldine ülevaade toimetustest. Noh, ideaalis võiks saada ka tagasisidet töödele ja vajadusel muule abile. Toimetus – nagu nemadki ütlesid, siis kiirkoolitus toimetuse eripärade tutvustamine, ee... vajadusel küsimustele vastamine, vajadusel abi allikate leidmisele, vahetu tagasiside, vaimne toetus ja lohutamine *naer*

BM4: Massaaži ei taha või? *Naer*

Grupp2: No ma arvan, et üks kord võiks... See on kõik.

Moderator: Nii, nüüd teie. *Osutab järgmisele grupile.*

Grupp3: Mm...kooli puhul see esmane tugisüsteem oleks see, et oleksid ette valmistud kõige pealt läbi nende ainete, siis on...seda praktikat oleks nagu ettevalmistus varasemate kogemuste põhjal, aga siis mitte siukse hirmutamisega ja see teadmine, et kool pakub alati mingi suure probleemi ja kriisi puhul nagu abi. Ja toimetuse puhul kõige pealt see *manual*, kuidas asjad käivad, kas siis kirjalik või suuline. Ee...siis igakülgne abi kolleegidelt, nad saavad ise ennast targemana tunda, et neilt küsitakse ja siis selline inimlik abi, lohutus ja toetus, aga samas piisav iseseisvus, et keegi pea sul käima kogu aeg sabas ja aeg tagasisidel nii jooksuvalt kui ka pärast.

Moderator: No, nüüd on teie kord rääkida.

Grupp4: No meil on võrdlemisi samad asjad kirjas. Et ee...Meie arvates ülikooli poolt on see süsteem adekvaatne. Et ee...mitmed ained, mis me läbisime, andsid ettevalmistuse. Üks asi, mis oli eriti vajalik, oli intervjuu ja kuulamine, mida selle aine tegevuse ajal oli kole tülikas ja mind häiriv, mulle ei meeldi, kui mind filmitakse, aga need võtted, mis seal tegelikult õpetati, need oli head. Need täitsa läksid praktikas kasutusse erinevate allikate puhul. Selles suhtes on ülikooli ettevalmistus päris hea. Võib-olla jah siis täienduseks see, et...eelnevate praktikate põhjal teha mingi üldistus, et rääkida, mis nagu ootab.

Moderator: Nii ja toimetuse poole pealt...

Grupp4: Ee...need mis välja puudu jäid, et stiiliraamat ja siis tagasiside. Mina rõhutaks seda, et eriti praktika alguses esimeste lugude põhjal, et kohe alguses ei hakkaks kohe vigu tegema, mida ma edaspidi jäangi muutkui kordama. Kui selle tagasisidega tagasihoidlikud ollakse ja aega ei ole, siis vähemalt alguses. No hea oleks muidugi, kui saaks seda jooksuvalt.

Moderator: Selge ja viimane grupp.

Grupp4: Ahjaa, ja ligipääs toimetuse postkasti! *Teised omavahel: ...ja pangakontole! Naer.*

BN6: Aa, aga sul ei olnud seda üldmeili või?

BM1: Heh...ei.

BM2: Meil olid ka praktikantidel endal e-mail, kuhu mitte midagi ei tulnud.

BM4: Tartu Postimees, ma vaatasin tihtilugu kirjutati vist eraldi, et toodi kuidagi välja, et sa ei ole alaline liige, vaid Tartu Postimees teeb kuidagi väga suure vahe...

BN3: Postimees üldse teeb. Ta kirjutab suverporter, aga Päevalehes on toimetaja lihtsalt vist on ju.

BN5: Ei...sul oli reporter, kui sa tegid vaata, muidu nad ei pannud seda tiitlit sinna on ju, aga minu arust, kui intervjuu või reportaaž oli, siis...mul oli ka reporter vist.

BN3: Aga siis ongi reporter, aga muidu on kas toimetaja või ajakirjanik, aga meil ei ole suverporterit kui sellist sõna.

BN5: Siukest asja ei ole ja...

BN3: ...ega praktikanti.

BM1: No suverporter on tõesti mingi maasikakorjaja ju. Korralik alandus.

BN6: Ei olnud nii hull ju tegelikult ju. Pehmed teemad olid lihtsalt.

Grupp5: Ee...no meil on umbes sama. Kõik on peaaegu sama, aga meil on natuke ilusam pilt. *Näitab joonistust. Ülejäänud: ooo.*

Grupp3: Meil oli ka väga ilus illustratiivne!

Grupp5: Ei, meie otsustasime seda ikka mitte teha. Siin on need sambad, siin on tegelikult kuus. Tegelikult need on ioonia sambad. Korintost ma ei oska teha, see on liiga keeruline. Ee...tagasiside on siis üks samm, teooria ehk siis teadmised, mida me hakkame juba päris algusest saama ja siis praktikaeelsed näpunäited, see minu arust ei ole nagu nii vajalik võib-olla (K)... kui mu kolleegid arvavad. (Ü) No need on need, mis on näiteks viie aastaga välja kujunenud, lihtsalt mitte poole aastaga. (K) Ja siis toimetuses on ka see manuaal, millest kõik rääkisid, mis võiks tegelikult olla. See stiili mingisugune...stiile tutvustas ee...voldikuke või mis iganes juhtnöörid. Siis mul ongi siia pandud mina *näitab* teised praktikandid ja kolleegid, et me omavahel võiks suhelda ja siis küsida abi. Ma ei arva, et keegi peaks kogu aeg kõrval käia ja ütleva, et see siin on valesti või see, et...ise tuleb küsida. Ja...see on kõik!

BN7: Aa...mul on üks asi lisada. Mis mind ajas kohati praktilal paurasse tujusse oli see, kui ülikooli õpetused erinesid sellest, mis ee siis praktilal olles tõed, mis selgusid või midagi. Et kas siis ülikool võiks rohkem suhelda nende toimetustega või ma ei oskagi öelda, mis võiks teisiti teha.

BN3: Ka need, kes on käinud ise praktilal, saaksid rääkida, kuidas neid asju peaks tegema.

BN7: Aga vaata, sa tunned ennast nii väiksena selles, sa ei hakka nagu ütleva.

BN3: Ei, mitte nagu toimeetus, vaid hiljem nendele, kes neid aineid ülikoolis annavad ehk siis nagu võiks olla mingi suhtlus, et oleks kursis nagu päevakajaliste asjadega, et tele ja radio puhul ma kujutan ette, et need mingi megaerinevad, et lehte veel enam-vähem kirjutad samamoodi.

BM4: Jah, võib-olla isegi kui meil siin oli praktika arutelu, siis võiksid ka nende põhiainete õppejõud seal kohal olla, et see võib-olla oleks neil ka siuke õpetlik. See, et praegu oli kuidagi üheülbaline.

Moderator: Kas keegi tahab veel midagi lisada? Kui ei, siis ma tänan Teid, et te viitsisite siin koos ühe akadeemilise tunni istuda, ma tänan, et te viitsisite kirjutada ja joonistada. Ma kasutan teie andmeid, nii palju kui ainult sugu ja koht, kus praktilal olite. Nime ei tahaks teie kaitseks ma kusagil avaldada. Aitäh!

Lisa 2. Fookusgrupp magistrantidega

Moderator: Tere, mina olen Kristi Luha ja mul on täna teiega plaan arutleda teemal ülikoolpoolne tugisüsteem, millest loodetavasti saab ka minu bakalaureusetöö. Kui ma seminaritöö puhul uurisin nii ülikoolipoolset tugisüsteemi kui ka toimetusepoolset tugisüsteemi, siis nüüd m otsustasin, et ma võtan nii bakalaureusetudengid kui magistrandid ja keskendun ainult ülikoolpoolsele tugisüsteemile. Ma tahan, et see oleks pigem arutelu, kui niimoodi, et kõik järjest vastavad. Õigeid ja valesid vastuseid ei ole ja ma tahaksin, et te oleksite ausad. Minu lõputöösse ei lähe teie nimi, vaid ma mõtlen selle asemele muud sümbolid välja. Sellepärast pabistama ei pea. Kui on mingeid küsimusi, siis võib kohe küsida ja mida aktiivsemad te olete, seda varem me selle arutelu ka lõpetada saame. Nii, aga jagasin selle fookusgrupi kolme plokki: esimene osa on selline sissejuhatav, teises räägime ülikooli tugisüsteemist üleüldiselt ja kolmandas siis räägime probleemidest ja sellest, mida võiks teisiti teha ja lõpus on väike harjutus ka, et mu bakalaureuse töö oleks illustreeritud. Aga, esimene ring on selline tutvumine ja et teie saaksite kenasti „laine“ peale, siis ma alustan siit nurgast. Palun lõpetage lause ühe sõnaga: Minu kevadine praktika oli...

M1: Vahva.

Moderator: Miks?

M1: Ka ühe sõnaga või?

Moderator: Võid rohkem ka...

M1: See oli selline huvitav kogemus. Sai seal teha sellised vahvaid lugusid. Ma enne polnud olnud ka kusagil meediaettevõttes praktilal. Ma tegin erialamuutuse, kui ma siia tulin magistriõppesse ja siis oli lihtsalt huvitav näha, kuidas on olla ajakirjanik.

Moderator: Milliste emotsioonidega sa sinna läksid ja millistega sa sealt tulid?

M1: Ma ei teagi, kas mul oligi emotsioone. Lihtsalt läksin, aga...aga ma arvan, et mul olid sellised head emotsioonid. Sellised ootusrikkad ja ee...praktilalt tulles oli ka samamoodi selline hea tunne. Natuke oli isegi kurb ära tulla, sest hakkas juba meeldima natuke.

Moderator: Kas sa midagi kogemuste mõttes ka kaasa võtsid?

M1: Ma arvan, et kindlasti jah.

Moderator: Mis sul esimesena pähe tuleb?

M1: Minu meelest üldse see toimetuses töötamine oli minu jaoks uus kogemus. Polnud varem ette tulnud.

Moderator: Selge, aitäh. Lähme edasi.

M2: Lõpetan samamoodi ühe sõnaga, jah?

Moderator: Jah.

M2: Okei, no mina ütleksin, et see praktika oli valgustav.

Moderator: Nii ja miks?

M2: Sellepärast, et ma polnud kunagi televisiooni poole peal praktilal olnud. Ja nüüd ma sain teada, kas see on okei minu jaoks või mitte.

Moderator: Nii, mis emotsioonidega sina läksid ja tulid?

M2: Läksin, siis ma kartsin natuke, sest ma ei olnud ka kunagi suures toimetuses olnud. Ja siis ee...tulin rõõmsalt ja positiivsetes emotsioonides, et olin praktika jooksul hirmu ületanud.

Moderator: Kas sul tekkisid ka mõned uued kogemused?

M2: Ikka, kogu see tele osa oli minu jaoks uus kogemus samamoodi nagu M1gi, ma ei olnud sellises toimetuses, sellises suures toimetuses töötanud. Ma olin küll kaastöid kirjutanud ajalehtedesse, aga niimoodi kohal käia suures toimetuses ma ei olnud kunagi. Kogu see ajakirjaniku elu oli minu jaoks uus. Või noh iga päev noh jah..

Moderator: Selge, aitäh. Lähme edasi.

N1: Minu kevadine praktika oli väga põnev. Olin ka esimest korda sellises suures toimetuses. Esimest korda ka niimoodi päriselt Tallinnas elamas ja kogu see asi hakkas mulle tegelikult väga meeldima. Ma nagu sain aru, et ma nagu tahaksingi teha sellises suures toimetuses natuke nagu sellist spetsiifilisemat asja. Ma olin Äripäevas, et kus ma nagu uudiste teema ei valgu nii laiali nagu Postimehe või Päevalehe teemade puhul, et jah ma olin nagu hästi vaimustatud sellest, et ma sain natukenegi kuidagi nagu spetsialiseeruda.

Moderator: Kuidas sinu emotsioonidega oli?

N1: Ee, alguses noh jah ka natukene mingisugune selline hirm oli, et kuidas ma nagu kuidas ma jagan seda valdkonda ja neid teemasid. Aga tagasi tülles olid mu emotsioonid olid nagu veel positiivsemad kui minnes ja see mingisugune esialgne hirm oli ära läinud.

Moderator: Midagi uut ka kogemustepagasisse kaasa said?

N1: No...ma ei tea võib-olla, noh trükiajakirjandusse kui sellisesse ma olin varem teinud küll, aga mis ma nagu võib-olla nagu enda puhul õppisin, et kui ma olin eelmisel aastal raadiopraktikal ja nüüd siis uuesti jälle trükiajakirjanduses, siis ma sain aru, et see trükiajakirjandus sobib mulle ikka kõige paremini.

Moderator: Selge, lähme edasi.

M3: Minu praktika oli tõine ja sellepärast, et ee...kuna ma läksin praktikale sellise eesmärgiga, et praktika käigus omandada töövõtted, et jätkata ka selle tööga pärast nagu töökohal. Et siis poole praktika puhul usaldati mulle järjest enam ja enam ja enam. Mul oli suurem vastutus ja see oligi minu jaoks nagu rohkem töö, mitte see, et ma praktikandina võiksin teha nagu sellised vigu mida võib teha, mida vahel andestatakse jne.

Moderator: Kuidas sinul emotsioonidega oli?

M3: Väga kontrolli all.

Moderator: Läksid väga enesekindlalt, et sellest saab sinu töökoht või kuidas...

M3: Ee...ei. Või noh realses mõttes, ma läksin jah, ma teadsin, et ma lähen tööle sinna. Enne praktika ja siis see jätkub sellega.

Moderator: Ühesõnaga, sina sealt nagu päriselt ära polegi tulnud, jah?

M3: Ei ole jah. Ma olen seal endiselt.

Moderator: Väga hästi. Seega ei saa ma ka küsida, missuguseid uusi kogemusi sa kaasa said..

M3: Aei, ikka saad küsida.

Moderator: No, ma küsin.

M3: Sest, mul ei olnud sellist kogemust varem. Et-et...ma just mõtlen just vastutuse koha pealt. Vaata neid hommikusi uudiseid. See ongi minu õlul, et need hommikused uudised kokku saaksid. Kui sa oled praktikant ja läheb veidi lappesse, siis pole midagi, või noh on, aga saad andeks. Ma arvan, ma saaks praegu ka andeks, aga võib-olla ainult ühe korra.

Moderator: No selge. Okei, lähme edasi.

N2: Minu jaoks oli praktika väga selline uudne. Väga selline uus kogemus minu jaoks. Et alguses, kui ma sinna läksin, siis ma olin natuke šokis. Noh, ma ei teadnud, mis mind ees ootab ja siis mind kuidagi ehmatati ära, et ma pidin nagu väga kastist välja mõtlema, et nüüd kohe paku ideid ja siis öeldi, et ei sobi, ei sobi, ei sobi. Et algus oli natuke raske, aga siis, kui ma ise olin selline avatud, et ma parem siis suhtu niimoodi, nagu ma noh...alguses tuli mul küll selline suhtumine, et kuhu ma olen sattunud, et natuke selline jama värk. Aga siis nagu kujunes niimoodi, et mina suhtusin avatult ja siis ma nagu tõestasin end ja siis need toimetajad hakkasin nagu minusse väga hästi suhtuma, nad olid nagu lõpus äärmiselt toetavad ja siis nagu tänu sellele sain täiega lähedaid asju proovida ja kõik see oli minu jaoks nagu hästi uus.

Moderator: Kuidas sul kogemustega oli, mis sul esimesena pähe tuleb, mis sa ära õppisid, midagi uut?

N2: Ma ei tea, ma ei saa otseselt öelda, et ma oleksin õppinud neid asju, aga need olid uued asjad, mida ma sain proovida. Pidin näiteks kokku panema saate või noh ise välja mõtlema, millest saates räägitakse, kes on külalised, et mulle anti nagu selline vastutus ja siis ma sain näha, kuidas ma sellega hakkama sain. Veel, mis sain kogeda, oli see, et ma sain raadiosaadet juhtida, mis oli väga uus ja lahe kogemus. Just see, et praktikandile usaldati sellist asja teha. See andis ka mulle palju.

Moderator: Selge, lähme edasi.

M4: Minu kevadine praktika või noh, pigem talvine nagu ma arvan, et ühesõnaga kokku võttes oli sisukas, kuna nii-öelda täitsin kahte rolli. Kuna meil nimepoolest oli nagu toimetaja praktika, siis kes on Tatu Postimehes praktiliselt käinud, see teab, et ainult toimetaja tööd seal ei ole lihtsalt võimalik teha, kuna pidevalt on reporterite puudus ja pidevalt peab tegema reporteritööd väga aktiivselt. Ma arvan, et ma läksin sinna nagu heade emotsioonidega ja ma olen varem kirjutanud ka ja töökogemust on mul ka ja erinevates kollektiivides töötamise kogemust on mul ka juba oma vanuse kohta juba üsna normaalselt, ma arvan. Et mul nagu sellist hirmu ei olnud, aga mingis mõttes nagu olin selline ootusärev, et täpselt ei teadnud, mis mind ees ootab, sest peatoimetaja nagu korduvalt rõhutas mulle, et ma ei ole mitte nagu praktikant, vaid ma olen ikkagi nagu, võiksin olla selles kollektiivis nagu täie pühendusega osaline, kes nagu asendab puhkusel olijaid. Seega nagu kohe alguses öeldi mulle, et minult oodatakse palju, et keegi ei taha, et ma seal 6 nädalat istuksin ja kirju saadaksin. Ja, ära tulin...ma arvan, et ikka nagu positiivsete emotsioonidega. Ma ei tea täpselt, mida ma nüüd nii palju nagu uut kogemust sealt sain, aga noh, üks kogemus on kindlasti see, et seal kollektiivis töötamine. Noh, selles lehes töötamine, aga muidu...ausalt öeldes ma ei osagi rohkem välja tuua. Kindlasti oli mul mingeid situatsioone näiteks allikatega, mis olid uued ja mingid kogemused sellest, kust võivad teemad tulla, seal võis midagi uut olla. Töö mõttes ta siiski kordas seda varasemat, et noh, ülipalju juurde enam ei tule, et on juba kogetud ka ühte-teist.

Moderator: Aitäh, sa vastasid kõigile küsimustele tublisti ära, lähme edasi. Palun lõpeta lause, minu kevadine praktika oli...

M5: ee...see oli tõine või. Mul oli see teema, et ma läksin sinna umbes samal ajal tööle ja siis ma nagu töötasin seal ja siis panin selle praktikana kirja. Ja siis,...Kõige suurem või noh, ma teadsin, mis seal enam-vähem tehakse, kui ma sinna läksin ja enam-vähem nii see oli, siuke no selline meediatöölise töö, mitte ma ei ütleks, et ajakirjaniku töö on. Ongi nagu puhas toimetamine. Sageli on see töö lihtsalt pealkirjastamine ja siis...aga õppisin küll, nagu kõige olulisemat asja, kuigi seda õpetatakse algusest peale. Kui ikka iva ei ole mingis asjas, siis tuleb üks asi välja võtta. Mul oli võimalus nagu kui mul tuli mingi lähtematerjal, siis ma võisin seal ükstapuha mida välja jätta ja ükstapuha mida esile tõsta. Ja noh, siis ta andis mulle mingi võrdluspunkti, sest kuna ma tean, kuidas Delfis enam-vähem töö käib ja Postimehes olen ka hästi natuke olnud, et kuidas ERRis on. Selles mõttes on seal parem, et seal ei ole seda reklaamiteemat ja seal ei ole seda klikkide taga ajamist.

Moderator: Mis emotsioonidega sa sinna läksid, nagu ma aruan, siis sa pole ka sealt ära tulnud, siis ma ei saa seda „kuidas ära tulid“ küsimus küsida, seega mis emotsioonidega sa läksid?

M2: Ei olnu erilisel. Ma arvan, et kuna mul enne ka nagu tuttavaid seal töötas, siis ma enam-vähem teadsin täpselt, et kuidas see olema hakkab seal. Eks ta niimoodi ongi. Et ee...midagi otseselt uut, no ma olen ka varem töötanud siin ja seal et kardinaalset midagi uut ei olnud. Alati on ikkagi uus see, kuidas see konkreetne toimetustöö töötab, sageli kuidas nagu mingeid

tööülesandeid jagatakse, kuidas need hierarhiad on seal, et seda on kõike uus ja huvitav vaadata, et kuidas need suhted seal kujunevad ja nagu ka suuremalt, nagu ERRis. Et enam-vähem ma tajun, mis roll on telel, raadiol ja ma justkui tajun, mis roll peaks olema portaalidel. Siukest suurt pilti... vähemalt ma kasutan seda infot, mis ma sealt saan, et luua nagu enda jaoks mingit suurt pilti. Aga mis emotsioonidega... ma ei tea.

TEINE TEEMAPLOKK

Moderator: Ega kui ei olnud, siis ei olnud... *kihin*. Aga me saime ülevaate vähemalt sellest esialgselt emotsioonist ja praktikast ja nüüd me läheme edasi teise teemaploki juurde, mis on ülikoolipoolne tugisüsteem ja nüüd ma tahan, et te lihtsalt läbisegi omavahel sõna sekka ütleksite. Esimene küsimus: mida tähendab teie jaoks ülikoolipoolne tugisüsteem üldse?

M3: täpsemalt mida see tähendab?

Moderator: See on siis see, kui praktikant läheb praktikale, et siis neil on nii-öelda see tagatuba olemas, kelle toetuda. Nii-öelda siis ülikooli poolt. On need siis õppejõud või sõbrad või... kuidas teie sellest üldse aru saate.

M4: no mina olen sellest niimoodi aru saanud, et see on nagu olemas, aga... no üks ta kindlasti nagu on vajalik ja noh eriti see, et kui me pidime nagu tagasisidet andma iga nädal oma praktika kohta, et noh, nii-öelda oli meil kokku lepitud siis selline tugestaja. Et noh, näiteks sa saad reedel mingi õhtul Skype'is näiteks rääkida. Selline tugi on oli olemas. Aga ma ei tea, ma olen nagu alati natuke kahtlev selliste asjade vajalikkuses, kuna... okei, mingis mõttes tuleb tõesti olukordi ette, mida arutada ja kõik, aga mina nagu pigem tunnen seda, et tugisüsteem on sul nagunii olemas nagu praktika kohana, kus sa parasjagu oled. Reaalsed probleemid ja asjad sa ju... sa ikkagi ju lahendad ju seal. Ja kui sul on ka toimetuse inimestega mingisuguseid probleeme, siis sa noh... mina vähemalt lahendaksin need asjad nagu seal. Ma võin koolis nendest asjadest rääkida, aga noh, ma nagu inimesena tunnen, et ma pigem lahendan need probleemid ikkagi ise ära. Mina ilmselt ei läheks, ei pöörduks kohe nagu kooli poole. Me oleme ju täiskasvanud inimesed ja noh, mina üritan kevadel kooli ära lõpetada, aga osadel on aasta veel, et jah. Aga ikkagi, me peame ise tegema valikud, kus me tööle läheme, kuidas me hakkama saame. On tore, et see on olemas ja kellel vaja, saab sinna pöörduda, aga noh mina olen seda stiili, et lahendad ise ära oma probleemid. Me ei ole enam esimene kursus bakas, kus võiks nagu kõiki asju kogu aeg küsida abi või midagi. Meil on kogemust ka juba.

N2: ma ei tea, minu arust need supervisioonid oli küll, mulle olid vähemalt väga kasulikud. Et ma ei pöördunudki sinna nagu mingite otseste probleemidega, et ei olnudki nagu, et lahendame mingi probleemi, aga tänu nendele supervisioonidele nende arutelude käigus me leidsime mingeid asju, mida saaks nagu näiteks mina teha teistmoodi. Et toimetuse sees suhtlus toimuks paremini, et suhted oleks paremad ja ma tundsin et nagu see mõjus, et lõpuks me saime hästi läbi. Lihtsalt mul on võrduseks tuua praktikal, mis ma tegin suvel mitteametlikult ja seal mul ei olnud superviisorit. Ja kuna mul ei olnud praktikal otseselt probleeme, siis pärast ma alles mõtlesin, et tegelikult oleks võinud kõik minna hoopis teistmoodi, et praktika oli isegi natuke mõttetum. Praegu olid nagu kõik asjad läbi mõeldud ja mõttetatud ja ma saingi kohe nagu ellu viia mingeid muudatusi, tänu millele ma sain sellest praktikast palju rohkem kui see, mis ma suvel sain.

Moderator: Sa mainisid seda supervisiooni ja nüüd teistele ka, et kuidas teie arvates üldse see supervisioon ja eneseanalüüs praktika vältel toimis ülikooli poolt?

M2: Ma ei saa nagu aru... ühesõnaga, minu jaoks ma arvan, et ei ole vahet, kas minu vastas oleks mingi Kadri Ugur või oleks lihtsalt mingi inimene. Suvaline inimene. See on kasulik igal juhul, kui sa nagu mingeid asju läbi arutad mingi inimesega. Et oled kokku leppinud, et iga nädal mingi tund aega arutad, aga sellest nii-öelda professionaalse eneseanalüüsi, mida nad nagu tahavad tähtsustada siin instituudis ja sellest üha rohkem räägivad, et see on hästi

oluline, et see on nagu jube hägune minu jaoks. Ma ei saa...ma nagu täpselt ei oska defineerida neid asju, mis sealt ikkagi mulle kasuks tuleb, mis on see lisapädevus, mis ma sealt saan.

Moderator: Mis sa arvad, kust see hägusus nagu sinu jaoks tekib?

M2: See on nagu mingisugune tühi asi.

M4: No mina näen seda niimoodi, et on küll see väga tore asi neid asju rääkida, aga ma ei väida, et see oleks olnud nagu täiesti ilmaasjada ja nõme, aga vaata asi on selles, et ükskõik kui hästi sa ka seda raportit või aruannet ei tee, siis tegelikult sa ei suuda ikkagi ära nagu tervet seda õhkkonda selgitada. Näiteks kui sa tahad seal mingit olukorda kirjeldada või midagi, siis selle tuumani jõudmine võtab nii kaua aega. Mina küll näiteks ei suuda seda neid asju niimoodi kirja panna. Sellest olekski kasu siis, kui näiteks superviisor ongi keegi sinu toimetusest, kes näebki sind kõrvalt või on neid hetki näinud...Ma arvan, et siis oleks asi veidi sisukam.

M5: Kõige huvitavam koht (*vestlusel superviisoriga*) oli siis, kui meil tekkis mingi teoreetiline arutelu mingitest ajakirjandusväärtustest või asjadest, mis absoluutselt ei puuduta enam minu tööd...nagu see oli kõige huvitavam osa nendest supervisioonidest...Aga üldiselt see kontsept...ma ei saa nagu aru, noh pole aru saanud nagu selle...kuidas see nagu kasuks tuleb. Ma ei tea, nagu see eneseanalüüs, et see nii suurelt on ette võetud, kogu see professionaalne eneseanalüüs mis meid eristab, mis annab meile sellest instituudist meile selle lisa asja, mis teeb paremaks kui kusagil mujal õpetatud inimesed, et...Mul on nagu väga arusaamatu see asi.

Moderator: Kuidas sealpool otsas...*viitab teise laua otsa poole, et ka nemad sõna saaksid.*

M2: Minu arust ka see supervisioon on okei asi, kui aeg-ajalt on, millest rääkida, aga enamasti kõik need raportid ja asjad, see kõik on kunstlikult tekitatud, et noh, realselt ei ole mingeid juhtumeid, kus me saaksime mingi õppetunni võtta ja on vaja nagu utsitada ja raportis täpselt need punktid ka, et mida sa õppisid sellest...ja siis see on kõik nii kunstlik pseudo...

M5: Ja siis nad on rahul, kui sa ütled mingi eriti elementaarse asja, mida sa õppisid...ma õppisin seda.

M2: Jaajaa...

M5: Jaa siis, väga tore, sa oskasid nimetada midagi, mida sa õppisid. See on nagu veits siuke lasteaia teema.

M2: natuke nagu tundus ja...

M3: Ja siis oli veel see ka, et kui sa punnitad selle raporti valmis, mitte millestki pole rääkida, siis sa noh...produtseerid selle, forsseerid üle neid asju, mis tegelikult juhtusid, mis polnud nii tähtsad. Ja siis sa lähed sinna supervisioonile ja siis nämmutate tund aega seda asja, millest sul tegelikult oli suht savi, aga sa panid selle kirja sinna. Fookus läheb olulise pealt hoopis kõrvale...

M1: See läks lõpuks nii hämmamiseks ära...Ma isegi mõtlesin, et mida ma sinna nüüd häman...

Moderator: Palju teil neid kokkusaamisi ja raporteid oli?

M3: Kuus.

N1: Iga nädal oli...

Moderator: ...ja kuus korda saite kokku ka?

M1: Skype'is...

M3: Skype'is jah...

M4: Kõige pealt oli A4 raport, kuhu pidid kõik oma mõtted ära mahutama ja siis pärast oli selle kohta analüüs. Tund aega. Skype's.

Moderator: Kas mõnel oli see tunne ka, et A4 jääb väikseks? Et oleks tahtnud nagu võib-olla rohkem kirjutada?

M4: No esimene kord oli, sest ma olen harjunud nagu mula ajama. Siis ma panin mingi kaks lehekülge onju. Lihtsalt kirjutasin. Ma olin harjunud nagu et viis lauset on parem kui üks lause vaata, et noh, ütled ühe asja viie lausega ära.

M2: Ja siis veel täpselt kirjeldad ka ja süvened...

M4: Aga pärast ma hakkasin lihtsalt märksõnu panema ja siis mingi aeg tuli lihtsalt poolt A4, ma ei viitsinud enam. Mul oli mott nii kadunud nende tegemiseks.

Moderator: Kuidas selle supervisiooni ja kõige juures üldse see ülikoolipoolne ja tudengitepoolne kommunikatsioon omavahel toimis?

M2: Mul tuli vist küll kogu aeg sealt poolt...nagu õppejõudude poolt see teema, et...või mida nagu mõeldakse selle all siin?

Moderator: Et nagu kas te saite omavahel aru, kas te saite aru, mis see eesmärk on...ma toon võrdluse, et bakalaureuse tudengid ei saanud aru, mida nende käest nõutakse. Mingi hetk kadus ära see informatsioon kust kuhu ja siis lõpuarutlusel oli paljudel see, et tore, et meile üldse alguses sellest räägiti...

N2: Meil olid need ühised kokkusaamised...

M4: no ma arvan, et eks siin suhtlus nagu toimis. Me saime aru, mida meilt taheti, et noh. Need raportid, me saime aru, mida meilt taheti, aga nagu M5 mainis, siis lihtsalt see mõte jäi lõpus nagu häguseks, aga see, mida nagu tegema peab, ma arvan, et see oli nagu väga hästi kõigile nagu lahti seletatud. Aga lihtsalt jääb selline mulje või küsimus õhku, et MIKS?

N1: Mina pean küll tunnistama, et mida alguses küll esimese raportiga mõtlesin küll, et kui ma nägin neid sõnu, et kirjelda probleemi...ma olin ju üks nädal olnud, kõik oli väga tore ja ühtegi probleemi ei olnud ja siis ma olin nagu suhteliselt, et mõtlesin, et nagu mul ei ole probleemi...aga siis pärast ma sain, oma superviisoriga nagu rääkisin ja siis ütlesin, et ma nagu tõesti...et noh ja siis ta selgitas, et sul ei pea olema mingit konkreetset juhtumit, et noh, see on nagu okei.

M4: Aga noh, see on ikkagi tore, et see kommuniatsioon oli normaalne, et see ei olnu kuidagi nagu väga peale sunnitud. Need vestlused olid ikkagi nagu vabad ja noh, okei, oli küll nagu vahel raske seda tund aega leida või motti leida, et see üldse ära teha, aga samas kui see oli ära olnud, ega seal midagi halba nüüd ka ei olnud või noh, et sees kriibib, et oi, e nüüd peab seda ka rääkima...et selles suhtes oli nagu kõik tore ja mingis mõttes me kõik ikkagi natuke selles kõik õpime nagu ülikoolis, et miks seda kõike nagu nemad meile tegema peavad. Võib-olla lihtsalt see vorm ja kõik võiks olla võib-olla natuke väiksema mahuga. Ilmselt on väga raske nagu kõike seda organiseerida, sest noh, sest nagu N2 rääkis, et üks suvi oled praktikal ja tunned, et võiks olla koolipoolne tugi on ju, aga siis ei ole nagu ette nähtud. Teine kord on sul ette nähtud see tugi, aga siis võib-olla sul ei lähegi üldse seda vaja. Et siis on lihtsalt see peale sunnitud kodutööde maht, et kuus korda tee seda ja siis üks kord kirjuta see ja siis kirjuta veel mingi aruanne ja neli korda käi veel vestlemas neid samu asju uuesti üle, et siin oleks nagu natukene vaja selgust, et eile ma tõesti mõtlesin, et mida ma kirjutatan sinna selleks tagasisideks, et paneks mõne hea punkti, aga mul ei tulnud mitte ühtegi mõtet, kuidas tegelt seda asja paremaks saaks teha.

M5: Misasja?

N1: Mis töö?

M4: Ei, ma mõtlesin...semestri lõpus me peame ju hindama neid aineid ju, selles mõttes.

N1: aaa... *(teised ka rahunevad ja naeravad)*

M5: Ma juba mõtlesin, et mingi supervisioonis midagi tänaseks.

M4: Aei, kui see ka veel oleks. Et noh, ei tulnud nagu väga head ideed.

Moderator: Kuidas teie arvates...kas selline nii-öelda isiklik lähenemine, isiklik suhtlus, see kuus korda või palju teil oli neid, kas seda on vaja või seda ei peaks olema?

M1: On vaja, aga ma ei tea, kas nii palju.

M3: Einoh, ma ütleks, et ma alguses oli suht skeptiline. Tundus nagu noh mingi suht mõttetu jura. Ja noh, selle ajal tundus ka vahepeal. Aga tegelikult, tagantjäreli mõtled, siis võib-olla polekski pidanud nii skeptiline olema, et...tegelikult see polnud midagi nii hullu leida nädalas see tund ja rääkida asju. Võib-olla vahel läks teema nagu kõrvale veits, rääkisime...

M5: ...Minust kui inimesest üldiselt. *Kihin*

M3: Et noh, võib-olla oleks võinud rohkem keskenduda sellele praktikale konkreetselt, aga noh. Idee poolest, et olla tund nädalas, kus neid asju nagu enda jaoks kasvõi läbi mõtestada, ei olegi kõige halvem asi isegi. Lihtsalt, et see fookus oleks konkreetselt selle praktika peal, et teeme seda praktikast ja ma juba tean, et noh, ma tean ju inimest kes ütles, et kes seda praktikast siis teeb kui mitte sina kui inimene. Etnoh, inimest tuleb ju ka analüüsida. Aga...ma...võin ka minna kusagile raviasutusse ennast analüüsima. Aga ma ei viitsi väga, tahaks sellest praktikast rääkida.

M3: Moderator vangutab peab, nagu tahaks vastu vaielda...*kihin*

Moderator: Ei taha... Me oleme rääkinud nüüd sellest ülikoolipoolsest tugisüsteemist, aga kui te võrldate nüüd toimetuse poolse tugisüsteemidega, siis kumb teie jaoks olulisem on? Sest toimetuses...nagu te ka mainisite, on see ju ka olemas. Seal on see otsene tugi lähem võtta ja sa arutad kõik oma probleemid seal läbi. Kui te neid kahte võrldate, siis kummal on see suurem osakaal?

M3: Ma ei tea, kas keegi läheb praktika ajal niimoodi küsima, rääkima, analüüsima oma nädalat.

N2: Nädalat mitte.

M1: Mina küll vahepeal mõnda asja küsisin.

N2: Need on nagu tavalised asjad, nagu siukest toetust...aga see on ikkagi erinev kui see supervisioon. Supervisioon ongi hea, et sul on olemas selline toimetuseväline isik, siuke kõrvaltvaataja pilk ja arutate neid asju nagu väljaspool. Mul ei olnudki konkreetset mingeid probleeme, ma ei läinud ju ma ei tea mingisuguseid toimetusesiseseid suhteid arutlema, aga minu meelest me võiks kuidagi teistmoodi suhelda või ma ei tea. Aga ma arvan, et mõlemat on vaja.

M5: Minu meelset, kui need inimesed on motiveeritud, et kui sa lähed sinna toimetusse, et toimetust sinu ümber...et kui see kokkuleppe on reaalselt selline, et sa teed tööd seal, siis nad loomulikult on motiveeritud, et sind siis nii-öelda koolitada välja selle töö jaoks, et sa oleksid ikka piisavalt produktiivne. Nagu need reaalsed tegevused, ma saan aru, et sulle õpetatakse mingeid asju, kuidas-mida teha ja kuidas toimetuses nagu töötada. Kaks asja, mis on täiesti võrreldamatud. Need on nagu, et kellega ma räägin siis nagu superviisor...ma ei tea, kas sellest oleks abi, kui ma...noh, neil pole piisavalt infot ka, nad ei tea, kuidas see asi seal toimib. Seda ei saa nagu ühe...need toimetused on kõik nii erinevad, need inimsuhted ja kõik need asjad seal sees. Kui see oleks mingi ülusüvitsi...ma mõtlen näiteks, et kui see superviisor veedaks samamoodi mingi aja seal toimetuses ja siis vaataks seda inimest, et kuidas ta seal on. See võiks päris huvitav olla.

Moderator: Kuidas seal teisel pool on (*viitab teisel suunas istujatele*), et mille eest peaks siis ülikool head kandma, et tudengil läheks hästi ja mis roll on selles nagu toimetusel...tugisüsteemi näol. Ülikoolipoolne ja toimetusepoolne.

M2: Ma ei saa sellest tugisüsteemist hästi aru. Mis see asi see tegelikult on? Et...ee...see on maru uhke sõna, aga tundub, et see on lihtsalt, et ma saan rääkida kellegagi, et mul on kodus ka tugisüsteem on. Et ma saan öelda kellegi, et näe, mul läks täna praktikal halvasti.

Moderator: Ülikoolis pigem, nii palju, kui on jutuks tulnud ka teiste tudengitega, siis ongi kõik põhiliselt inimesed. Toimetuses võis see olla ka...väljaspool toimetust ka sõbrad, ülemad, ma ei tea, sinu kolleeg, kes on samal ajal praktilal. Toimetuses neid tugesid on nagu rohkem, mis ka teistega välja toodi...

M2: Mis see küsimus oli?

Moderator: Et kes mille eest peaks hoolitsema, et mida nagu peaks ülikool sulle pakkuma, kui sa oled praktilal ja mida siis nagu mida siis seal toimetuse poolt?

M2: Mhm, no ülikool...no eks ta peaks seda pakkuma, mida ta praegust pakub ikkagi. Võimalust pöörduda nende poole, aga mitte kohustust seda teha. Praegu on see kohustus.

M1: Võiks olla näiteks niimoodi, et kui sul mingi probleem on, siis tõmbad selle Skype'i kõne peale.

M2: Nojah, aga..

N2: No siis sa ei lähe ju

N1: no siis sul tekibki harjumus...

Mingi vaidlus, kust on raske selgeid sõnu välja transkribeerida..

M2: Kui sa ühes nädalas...kord nädalas vestled, siis on nagu harjumus ja siis sa saad lähedamaks selle inimesega. Saad vabamalt suhelda ja oled avatum temale, aga noh. Eks ta, ega midagi häda ei ole. Praegu võib jääda minu poolest küll niimoodi, nagu on. Muuta on seda raske.

N1: Võib-olla ma mõtlen, et see tugisüsteemide erinevus on. Üks asi võiks olla see, et ülikool peaks läbi nende vestluste aru saama sellest, et kui inimene hakkab läbi põlema või tekib suur masendus. Et see, mida ta ei saa toimetuses rääkida, et tal on mingid pinged üle pea ja perega on mingid probleemid, et ta praegu tahaks nagu vaba aega. Et ta saaks nagu mingeid selliseid asju rääkida nagu siis sellele ülikoolipoolsele juhendajale. Kui tal on kuidagi mingit abi vaja. Läheb nagu jamaks, et siis saada nagu sellist tuge.

M3: See on vastupidine arvamus sellele, mis mina ja M2 ütlesime. Kuidas sa siis nagu toimid professionaalses mõttes? Aga jaa, ma saan su arvamusel aru.

M4: Nojaa, kool nagu aitab mõtestada ja siis praktikakoht nagu peaks...

M3: Aga siis peakski olema sulle nagu konkreetselt öeldud, et nüüd ongi see, et me räägime sellest. Et me räägime nüüd endast praktilal. Et mida me tunneme ja...

N2: Aga see ongi ju see, ega sa ei hakka rääkima ju, sa ei saa superviisoritega nendega sellest professionaalsest poolest rääkida. Minu superviisor ei ole ajakirjandust õppinud, ega pole ajakirjanik. Paljud superviisorid ei ole praktikseerivad ajakirjanikud. Nad ei tea sellest asjast.

M4: Aga siis on jällegi probleem selles, et sa saad nii-öelda loosiga endale superviisori, aga nad on kõik nii erinevad. Üks pole ajakirjandust näinudki, on ise ainult lehte lugenud ja siis ta räägib sinuga sellest, kuidas sa ennast tunnend ja kuidas sa inimesena oled. Teine räägib sellest, et mis sa arvad, kuidas sul artikli pealkiri oli ja kas sisu oli hea ja kuidas läks loomeprotsess, nagu kuidas allikatega suhtlus läks. Siis on siin küll minu arust päris suur probleem.

M2: On jah.

M3: Tegelt jah.

N2: Sellepärast ongi meil nii erinevad arvamusel.

M3: Sina ju vaatasid laivis seda sisulist tööd ka. AK käis onju, vaatasid oma superviisoriga (*suunab selle poole, kes AK-s praktilal oli*). Mina tegelt vist ei rääkinud enda superviisoriga vist töö sisulisest poolest peaaegu mitte midagi.

N2: Ma ka ei rääkinud.

M4: Noh, siin on ju päris suured vastukõlad, sest rääkisin ikkagi konkreetselt sellest, kuidas ma lugu tegin, kuidas ma mingit asja ette valmistasin, need nii-öelda probleemid, mis ma sinna kirjutasin on ju, et kuidas ma neid lahendasin ja natuke võib-olla seda ka, et mida ma

tundsin, see ka natuke juurde on ju. Aga üldiselt ikka konkreetselt minu sellest ajakirjanduslikust tegevusest, aga nagu näha, siis...osad rääkisid siin.

Moderator: Te tõmbasite superviisorid loosiga?

N1: Ei, määrati.

M4: Määrati jah. Noh, nii-öelda loosiga.

Moderator: Kes teil nendeks olid, keegi kõrgemalt poolt või..

M2: Mhm, jumal.

Moderator: Või kes nendeks olid, doktorandid või...

N2: Need olid täiesti erinevad inimesed.

M3: Superviisorid, no kes seal on. Nurk ja Ugur nagu ühelt poolt siuke hingelise vaadetega inimesed ja praktikud nagu teiselt poolt nagu Brit Laak ja Signe Ivask.

Moderator: Kas neil peaks siis ka olema mingi konkreetsem kava, mida kõik teiega puudutavad. Et nii professionaalses mõttes kui ka nii-öelda psühholoogilisemat poolt?

M3: No siin võiks, ma ei teagi...

N2: Ma ei teagi..

M4: Siis võiks..

N2: No siis läheb jälle punnitamiseks kätte.

M4: Siis võiks olla näiteks rotatsiooni korras. Üks nädal juhtub mulle ajakirjanikuhuviline superviisor, kellega ma räägin sisust ja siis vhiuhvhiuh järgmine nädal ma räägin sellest, kuidas ma tunnen ja kas ma juba ei hakka äkki läbi põlema. See oleks lahendus võib-olla, äkki.

N2: Minu arvates ajakirjanduse sisuline pool võiks käia ikkagi toimetuses. Ma ei tea, mulle nagu sobis see, et toimetuses käis see professionaalne värk ja siis ülikoolis me arutasimegi minust kui praktikandist, et kuidas mina selles kollektiivis käitun ja...

M4: No seda jah, aga praegu tuleb siis välja, et meil on olnud erinev praktika natukene ju. Selles suhtes erinev ju, et päris sama asja pole siis ju kõik järelikult teinud ju.

N2: Selles mõttes ongi meil need seisukohad täiega erinevad.

M3: Tegelikult, mida ma mõtlen, et peaks tegema, et noh, kui nad tahavad praktika poolt tagasisidet, et vaadaku meie kõigi tehtud asju, jälgima...

N2: Jah, aga nad ei viitsi teha seda.

M4: Minu superviisor jälgis. Ta ütles, et oi, ma olen seda lugenud ja nüüd mul on ajaleht ees ja. Ta jälgis.

M2: No nii peakski olema.

M4: Tal oli kogu aeg teada, mis ma tegin. Selles suhtes, et mulle meeldis, et ta oli kursis, ma ei pidanud ütleva, et oi, ma kirjutasin sellest, et lehed langevad ja lund tuli. Ta ütles kohe, te oi, ma nägin. Teisipäeva kirjutasid sa sellest on ju...ja vahepeal küsis ka, et oo, sul oli see päev see, küsib nagu midagi lisaks veel juurde. Minu oma nagu jälgis seda värki.

N1: Minu oma ei jälginud..

Mingi mõmin teistelt, mis oli justkui „mhm“.

M4: Noh, näed.

M5: Ega ei tea vaata. Tõenäoliselt mitte.

N2: Einoh, me lihtsalt keskendusime erinevatele asjadele.

M5: No kui öelda, et võiks nagu jälgida, siis see teeks asja nagu palju paremaks. Võinoh, tekib palju tugevam side selle nagu selle reaalse tööga.

M4: No mulle ta ütles ja ma sain ju kohe aru, kas ta on seda lugenud või mitte. Kui ta oli kursis selle sisuasja, siis järelikult oli ta lugenud seda.

M5: See võtab väga palju aega.

N2: Minu tööd näiteks ei ole ju kuidagi näha. See on nii erinev.

M4: Nojah, samas jälgida ajakirjandust noh näiteks ma ei tea, sa tead kus ta...

M5: Ei olnud ju näha, selles suhtes, et umbes, et juhataksid saatejuhti või...

N2: Teised inimesed tegid, mida sina...

M5: ..kus sina olid osaline ainult.

N2: Jah, osad saated, mida mina valmistasin ise ette ja osad, mida mitte, et kust ta teab.

M5: Käisid idee välja...

M2: nii on nii raske tegelikult...

M3: Panin ainult pealkirja...

M4: Nojaa, aga kui see on kooli siukene protsess jõuda neid asju vaadata kuue nädala jooksul, kui ta on superviisor, siis see võiks ju olla temapoolne tööülesanne. Samamoodi, nagu ta loengut annab või teeb mingit supervisiooni asja või...kollokviumi või...

Moderator: Ma sain selle listi ka, kus teid ju tegelikult ei olnud väga palju võrreldes näiteks bakatudentidega, kellega ka kõigiga peab mingi side olema. Teil, ma saan aru oli see natuke süvendatum. Aga olgu, kirjeldage mulle mõnda situatsiooni, kus teil seda ülikoolipoolset tuge oli vaja või läks vaja?

N2: Ega me ise...meil oli ette nähtud.

N1: Meil olid kokku lepitud, et tuleb sult mõni lugu või ei tule, millest võiks rääkida.

N2: Pärast nagu mõistad, et aa...sellest oleks võinud rääkida. Ega enne mõtled nagu, et okei, ma mõtlen mingi suvalise situatsiooni, sest me tegelikult ei pidanud mingit probleemi valima, aga nagu siin selgus, siis sai siit igasuguseid asju välja lugeda. Miks sa just selle situatsiooni välja valisid, järelikult midagi ikka oli seal ja siis analüüsid ja siis saad aru, et nagu täiesti mingit tavalist situatsiooni analüüsid sai ka mingisuguseid mustreid välja lugeda või midagi nagu analüüsid.

M4: Jah, aga kui seda poleks pidanud tegema, siis poleks vist ilmset mitte keegi ju midagi kirjutanud sinna. Oi, mul on nüüd selline juhtum, ma nüüd räägiks sellest. Pigem nagu ikka räägidki kodus pruudile.

N2: Kui see on ikka päris probleem, siis sa arutadki sellest toimetuses, kus sul ongi nagu see probleem või siis räägidki sõbraga. Aga seal (*supervisioonil*) sa nagu veits teistmoodi, sa analüüsid neid asju ja ole nagu konkreetset probleemi.

KOLMAS PLOKK

Moderator: Okei, no me puudutasime ka nüüd neid probleeme. Kui me läheme nüüd kolmanda ploki juurde, siis mis need kõige suuremad probleemid on, mis praktika ajal tekkisid? Teie jaoks.

M4: Ma arvan, et ma võin kõigi eest rääkida, et kõige suurem probleem oli see, et see aruande tähtaeg tuli armutult. Kogu aeg läks meelest ära see valmis kirjutada.

M2: No ja siis pandi Moodle ka kinni pärast...

M4: Kas mõni jäi hiljaks ka või?

M3: Minu jaoks oli kõige raskem see, kuidas koolis samal ajal hakkama saada. *Pikk paus.* Tahad ju praktika ka hästi teha. Koolis ka tahaks enamusega hakkama saada. Siis lähedki hulluks peaks.

N1: Mul ka motivatsioon langes kogu aeg. Kool algas, praktika algas vahetult enne, mõni nädal jõudsin käia. Pooleks jäi vist, et kolm nädalat kooliga koos ja siis oli küll, et tundsid, et ei jõudnud enam. Nagu...

M2: Läheb praktilal keeruliseks, vähemalt esimesel poolel kindlasti.

N2: Ja siis oligi, et tuled seal Tartu-Tallinn tee peal kirjutasin seda raportit, jõudsin tagasi, siis oli kohe vaja see supervisioon otsa ja siis ma olin küll, et noh...samal ajal oli endal vaja mingeid asju lugeda ja asju teha, et see on kuidagi huvitav. Teised õppejõud ju ei arvesta, et

sa oled praktikal, et ikka on mingid testid ja esseed ja...Esimesel nädalal kohe oli ma ei tea mitu esseed ja analüüs ja ma ei tea mitu testi, et...

M1: Mõni kord oli küll niimoodi, et oli toimetuses arvutis ja mõtlesin, et mida ma nüüd teen, et kas ma teen paar mingit kooliasja valmis, mille tähtaeg kohe-kohe tuleb või siis teen mingeid jooksvaid asju, et ajaliselt oli suht raske tegelikult. Mingi aeg kindlasti.

Moderator: Kas siin ei oleks olemas mingit lahendust?

M1: Et kool ja praktika ei lange omavahel kokku. Kuidagi äkki.

N1: Kuidagi eraldi jah.

M2: Muidugi on võimalik. Oleks kõik sellel esimesel tähtajal, mis oli jaanuari alguses, oleks läinud praktikale, oleks kõik jumala korras olnud.

M4: Aga ei saa vaata kõik. Kõik ei saa kohe otse minna...

M2: No tegelikult saab.

M4: Siin on vaata see teema, et...

M2: See ei ole raske, et lepid varem kokku...

N2: Mina ei saanud.

M4: Mina oleksin ka kohe alguses läinud, aga mulle muidugi öeldi, et ära mine nii alguses. Mulle öeldi, et kuule mine noh...Ma kirjutasin, et mul algab mingi viies jaanuar praktika ja siis Ugur kirjutas vastu, et misasja, nii vara, et ära mine, mine ikka hiljem, et need supervisioonid kattuks. Ma ütlesin, et aga ma ei saa, et see toimetaja ütles, et tegelt ka, ära tule hiljem. Sa pead viiendal tulema on ju.

N1: Mul oli ka, et ma tahtsin konkreetset minna Äripäeva, nad ütlesid, et neil on jaanuaris üks inimene ees, et veebruarist. Siis ma ütlesin, et okei. Muidu ma oleksin saanud juba veebruaris minna.

M4: Ega neile meeldis, et sa said veebruarist minna, siis noh sa tegid seda praktikat nende supervisioonide ajal mingis mõttes.

N1: Jaaja..ülikool nagu tahab seda, seda küll.

M4: Ma mõtlen neid rühma omi...

M2: Aga ma lihtsalt ütlen, et varasema etteplaneerimisega oleks võimalik ja oleks sinul ka olnud, aga kes hakkab pool aastat varem ette planeerima.

N1: Nojah, ma oleks võinud detsembris kokku leppima, et jaanuaris tahan tulla.

M5: Miks nad tahavad, et need üldse kattuks? Need ühissessioonid või...

M4: Jaaja,

N1: Et kõik nagu alustavad eraldi enam-vähem samal ajal.

Sumin jälle tõusis...

M5: Aga kui seda aega hakati määrama, siis see oli nagu kõige mõttetum. Kõik rääkisid, et ma käisin seal ja seal ja..

N2: Minu arvates ka probleem pole mitte nendes supervisioonides, vaid nendes ühistes kokkusaamistes.

M5: Kui need ühissessioonid on mingi asi, mille põhjal otsustatakse, siis...

M4: Jah, kui valida, siis need individuaalsed supervisioonid võivad jääda, aga see rühma supervisioon, mida me hiljem tegime, kas me käisime kolm või neli korda...

N2: Me oleme juba kõik asjad enne läbi rääkinud need enda superviisoriga ja siis me saame kokku ja siis oma superviisoriga oled sa kõik asjad juba süvitsi läbi analüüsinud ja siis tuled siia ja siis umbes ütled, et mul läheb hästi.

M5: Neil ei olnud nagu mingit agendat või noh, ma ei tea, mida nad ootasid, et mida me tegema hakkame.

M4: No ühe korra see toimus ju ainult 45 minutit.

M5: Lihtsalt küsisid, et sina, räägi oma praktikast ja *thats it*.

N2: Võib-olla nad tahad, et neil endal oleks ülevaade, aga see võiks olla kuidagi mõtestatud või nagu et meil kõigil oleks sellest kasu, et me siia tuleme ja kokku saame, et mingi mõte võiks sellel olla.

Moderator: Kas te omavahel ka praktika ajal suhtlesite või nagu omavahel kõrvaltudengi käest nagu mingi probleemi juures pöördusite või kasvõi siis, et kuidas läheb ja täna oli raske päev ja...

M2: Ma arvan, et pigem mitte.

M4: Me küll N2ga vahepeal suhtlesime, kirjutasime. Aga see oli pigem, et oh, mul oli päris äge...

N2: Jaa, et kuidas sul läheb...

M4: Et läheb normaalselt, aga...

N2: Ei olnud nagu mingisuguseid probleeme, millest niimoodi arutleda. Sellepärast olidki need supervisioonid head, et ei olnud selliseid probleeme isegi, millele sõbraga koos lahendust otsida, aga selline teistmoodi analüüs.

M4: Selles suhtes kaastudengid on isegi juba nagu tugirühm ainuüksi sellega, et nad on ka samal ajal praktilal. Sa tead, et keegi teine veel teeb sellist asja ja kui teised hakkama saavad, siis pead sina ka nagu hakkama saama. Kui teised saavad kooliasjad samal ajal tehtud, siis pead ka nagu saama. See on iseenesest tugi juba.

N2: Mhm.

Moderator: Kui te toote nüüd paralleeli, need, kes nüüd bakalaureuses olid ka ajakirjanduses, et kas midagi saab üle kanda magistri osasse bakalaureuse omast. Kuskil on mingid erinevused, mida saaks üle kanda? Sest mina kui olin praktilal, siis meil sellist suurt supervisiooni ei olnud ja meil oli ainult see üks lõpuarutelu.

M4: See oli sügisel, eks.

Moderator: Jah.

M5: Kas ainult üks raport oli vaja bakas kirjutada? Minu meelset oli täpselt sama. Samad raportid olid.

N2: Samad raportid olid ja. Aga vähem pidi tegema.

M5: Täpselt samasuguseid asju pidi tegema. Võib-olla lähenemine oli teine, aga muidu oli küll sama.

M4: Pidi ka iga nädal saatma?

M2: Einoh vähem oli, aga pidi saatma...

N2: Bakas seda koolipoolset asja ei olnud minu meelest üldse.

M4: No neil oli puhkus ju..

M2: See oli suvel.

M4: Suvel jah. Sügisel, septembris tulime kooli, siis pidime esitama need aruanded ja asjad ja siis oli arutelu. Sellest oli siis juba...noh...osadel juba rohkem...Mina, ma mäletan, ma lihtsalt, kuna mul polnud suvel midagi paremat teha, siis ma olin ühe kuu veel noh, lisaks. Tore oli. Sain olla. Siis mul oli nagu värske kogemus ka.

Moderator: Aga kas teie arvates ei võiks seda nii-öelda nelja silma vestlust ka bakalaureusesse üle kanda? Kas see aitaks kuidagi paremini?

M4: Bakas on seda pigem vaja vist.

M2: Suvel...

M4: Kuigi jah, suvel...

M2: Kes see hakkab Tallinnast ekstra suvel siia sõitma?

N2: See on nagunii võimatu ju...

M2: Vestelda ja arutada siin palavaga...

N1: No Skype's saaks ju...

N2: Keegi ei vestle sinuga Skype's suvel ka. Mul jäi sellepärast suvine toimetajapraktika nagu ei läinud kirja, sest ma ei saanud suvel supervisioone teha, sest keegi ei tööta suvel. Selles suhtes ma arvan, et see on võimatu.

Moderator: Aga teie arvates oleks bakatudentidel seda kõike rohkem vaja?

N2: Ma ei tea. Bakas oli nagu tore. Läksid reporterina kuskile uude toimetusse ja said ise hakkama ja.

M4: Einoh, lihtsalt naljakas on see, et kui sul on esimene kogemus, siis sind visatakse nagu pea ees vette ja siis kui sa, mõni on juba aastaid töötanud kusagil ja lähed uuesti, siis kui sul on juba, noh mitte kõik teada, aga siis hakkab hull superviseerimine, vau, kuidas sul läheb ja nüüd õpetame seda ja seda ja...aga esimene kord on nagu see, et mine noh, räägi sügisel, kuidas läks.

N2: Nojah, aga mulle isegi natuke meeldis see, et pidid ise hakkama saama seal toimetuses. Ja kui seal mingid probleemid tekivad, siis arutadki seal.

M4: No tegelt praegugi pidid sa ise hakkama saama ju. No kui mul on mingi tõsisem asi, no mis see aitab.

N2: Bakas nagu ma ei teagi, ei oodanud sellist iga asja mõtestamist ja analüüsi, oli nagu pigem tore selline kogemus. Ise õpid seal.

M4: Siin oli selles koolipoolsest tugisüsteemist selles suhtes kasu, et kui, ma ei tea, kas meil siin konkreetselt oli, aga kui sa praktikale ei saa, siis kool nagu natuke aitab. Noh, helistavad kellelgi, et kuulge, võtke see praktikale.

M5: See on nende kõige suurem roll.

M4: Jajah, aga noh, paljudel ei lähe seda vaja, sest ise saab ju ka.

M3: Tegelikult seda ei ole vaja, aga ma arvan, et iseenesest see on ju hea.

M4: Ma mõtlengi, et see ongi nagu hea...

N2: ...et see võiks olla.

M4: ...mis on nende nagu selline reaalne hea ülesanne. Okei, kui sa tahad mingisse, nagu mina olin Tartu Postimehes, sinna ei ole üldse raske saada, neil on kogu aeg tööjõu puudus on ju, neil on vaja. Aga kui sa tahad kuskile ägedasse, erilisse kohta saada, mingisse Rahvusringhäälingusse mingisse...tõesti mingi äge asi, siis võib koolist olla kasu.

M5: Siin ei pea üldse nii väiksel vaatlama. Siin võiks näiteks rahvusvaheliselt neid sidemeid luua...

M4: Njaa.

M5: ...et saaks välismaale minna ja nii edasi.

N2: See on väga hea idee.

M4: Kindlasti jah.

M5: Sest kindlasti võimalused on nagu olemas, aga...sellega võiks nagu täiega tegeleda.

M4: Jah, lähed Stockholmi näiteks.

M5: Looma neid kuradi sidemeid.

M4: Või lähed hoopis Riiga...

N2: Sa tahad lihtsalt kruiisile minna.

M4: Kruiisile ma küll minna ei taha.

M5: Kas keegi on üldse kunagi välismaal käinud, tõenäoliselt mitte. Kui siis ainult enda initsiatiivil.

M4: Nojah, vahetusüliõpilasena saad võib-olla mingeid asju kuskil näiteks teha, praktikal, ma ei tea, äkki...

M3: Merle Must vist käis.

M2: Jaa, tema tegi seal Hollandis miskit...

M4: Ta oli üldse magistris seal ju...

N1: Ta magistris õpibki seal ju.

M2: No aga ta praktiseerib seal ajakirjandus ka ju

N1: Nojaa, aga kui sa oled selles mõttes seal ülikoolis, siis nemad seal võivadki...

M4: Aga ma mõtlen, et lähed kuueks nädalaks praktikale, no ma ei tea, näiteks Moskvasse...

N2: Meile siin eelmiseks suveks pakuti ka välja, et saaks Rootsi minna mingi lehe juurde.

M4: Oli jah? Aa, mingi kiri oli meil jah...

Moderator: Et siis neid pakkumisi ja koostööd võiks olla rohkem, et tudengitel oleks nagu...

M4: Noh, et see kohustuslik praktika ka näiteks...

M5: Näiteks selle magistratöö praktika raames saaks hoopis välismaale või noh, kui sa pakud välja, siis nad hakkavad selles suunas töötama. Piisavalt vara pakud välja...et see oleks tugi. Sellest toest ma saan aru.

M4: Noja, et sinuga nagu...

M5: Et sul on mingi idee, ükstupuha kui kõrge või suur see nagu on eks, siis nad aitavad nagu selle nimel töötada, et me saaksime seda teha.

M4: Võrgustiku loomine nii-öelda.

Moderator: Kas seda võiks ka nagu Eesti mõttes laiendada või paremaks muuta? Ka bakatudengid tõid välja, et tegelikult neid kohti on ju palju rohkem, kui me ise võib-olla suudame välja mõelda või kuhu oleks üldse vaja. Kõik lähevad pigem lihtsama vastupanu teed, et Postimees, Õhtuleht jne. Nad tõid ka välja, et võiks olla natukene parem. Okei, aga me saime peaaegu kõik küsimused läbi arutatud. Kas teil on selle kohta veel midagi kommenteerida, öelda?

M3: Ma mõtlesin lihtsalt, et võib-olla oleks lahe, kui tehakse mingeid eriprojekte, kus siis Tartu Ülikooli ajakirjandusinstituudis saaks ka koht, kus nagu esimesena otsitakse nagu võib-olla võimalusi kedagi värvata mingeid kaastöid tegema. Tegelt päris palju kirju tuleb ka Lendokilt, aga noh, ma mõtlen, et on ju siuksed laiendatud projektid nagu näiteks Laulupidu või mis iganes on ju.

N2: Kõige pealt vaadatakse nagu BFMi poole, aga võiks nagu meie tudengeid ka kaasata igasugustesse projektidesse.

M3: Kui ÜTI viitsiks. Asi vist pole viitsimises, võtaks nagu eesmärgiks sellise asja, et meie tudengid saaksid nagu võimalikult laiapõhjalise kogemustepagasi kasvõi projektidelt. Osaled igal pool lahedates asjades. See oleks *cool*.

M4: Nojah, üks asi on see, et me saame teoreetilise hariduse, me saame ju väga vinge, aga võib-olla kui see praktiline kogemus nagu ka on, siis nagu seda veel *upgrade*'ida, siis oleks veel ägedam.

Moderator: Kas te tunnete, et sellest kuuest nädalast jääb magistris väheks või on piisav? Või te tahaksite näiteks nii esimesel kui teisel näiteks mingit kohustuslikku 2-3 nädalat kusagil näiteks seda sama projekti tehes...

N2: No kui oleks projekt, siis...

M3: No tegelt meil on see kolm nädalat järgmine aasta ka veel (*vastanu on esimesel aastal*). Meil on rühmapraktika ka, toimub.

N2: Tegelikult niigi on inimestel probleeme, need, kes tööl käivad.

M2: Ega see pole vist magistris väga võimalik jah, et teha kauem.

N2: Kui pakutakse välja mingi projekt, siis need, kes tahavad osaleda, need saavad, siis miks mitte.

M4: Nojah, kui sa tööl ei käi, siis oleks äge, aga enamalt jaolt käiakse kusagil tööl ja siis..

M3: Aga nende projektidega pole kindlasti, noh, noh see on selline nagu Arteriga, et pakutakse välja projekt, kohale läheb kolm inimest, kellest kaks ütleb ära lihtsalt. Võib-olla peaks tudengite pool ka kuidagi seda initsiatiivi tõstma hakkama.

N2: Võib-olla jah... et ei saa ainult oodata, et meile korraldatakse, aga jah, meie poolt on..

M5: Tegelikult saaks nagu natukese mõjutada küll. Minu arust see on nagu esmane ülesanne, et selline võimalus peaks olema olema. Selles mõttes ei tohi... saab küll niimoodi mõelda ja peabki niimoodi mõtlema.

N2: Ja võib-olla, et tudengitel tekiks nagu selline harjumus, et asjades osa võtta ja praegu meil nagu ei ole seda.

M4: Nojah, sest on palju võimalusi, millest me ei teagi üldsegi mitte.

Moderator: Okei, aga nüüd selle kõige kokkuvõtteks teeme kaks kahest ja üks kolmene tiim. Pange lihtsalt nüüd kogu see jutt nii öelda kirja ideaalsena. Joonistage-kirjutage, mis iganes, aga milline on see ideaalpilt, mis teie arvates võiks olla, mis võiks olla see ülikoolipoolne tugisüsteem. Kuskile väiksel võite toimetuse poolt ka panna, aga pigem ikka ülikoolipoolne.

M2: Ehk siis tuleb joonistada?

Moderator: Joonistada, kirjutada...

10 min. pärast.

Moderator: Kas olete valmis? Kas te tahate paari sõnaga seletada ka, mis...okei, alustame teist viitab käega.

MGrupp1 : no mis siin pildi peal kirjeldatud on, no siin on kirjeldatud seda, et ülikooli tudeng on saanud hakkama mingi jamaga.. *vaidlevad, kas peatoimetaja pani ta põlema või mitte.* Ühesõnaga seda jama illustreerib see tulekahju siin ja ülikool, kes siis ideaalne tugisüsteem oleks see, kui ta siis tuleks ja aitaks vältida seda ja päästa ta siis sellest olukorrast. Mõlemad osapooled eks ju. Peaks olema selline tuletõrjuja-päästeteenistus. Et kui on vaja, siis tuleb appi, aga muidu pole hoiab kõrvale. Aga siis pole mõtet kutsuda tuletõrjet, kui tuld ei olegi. Muidu läheb nagu liiga hämamiseks ära see asi. No...probleem peab olema. Pole vaja neid tekitada iseenesest juurde. Tavaliselt ülikool teeb seda ise.

MGrupp2: Tegemist on siis joonisega, kus keskmes on praktikant ja siit läheb kahele poole. Ühele poole, kuidas OLLA parem ja teine pool, kuidas TEHA paremini. Keskendume, kuidas olla parem. Siin on objekt-subjekt-praktikant kui isik ja siis toimeetus kui ülikool annavad talle mõlemad tagasisidet. Lisaks toimeetus annab veel tagasisidet ülikoolile, ehk siis see käib ringipidi. Ehk siis, kui ülikool hakkab tagasisidet andma, siis aga ma kuulsin toimeetusest seda näiteks või mis iganes. Teine pool, kuidas teha paremini, siin on objektina, mida analüüsitakse ehk siis tehtud tooda VÄGA sisuline analüüs. Rõhk sõnal VÄGA. Et sa pead...see on tehtud artiklite puhul väga lihtne. Ja siis siin on kolm osapoolt, kes kõik seda analüüsivad. Nad on omavahelises seoses toimeetus-ülikool-praktikant ja nad on omakorda ka ämblikuvõrguna omavahel seotud selle tehtava analüüsiga.

Moderator: Väga hea, super, aitäh! Ja nüüd viimased...

MGrupp3: Me panime mõned mõtted lihtsalt kirja. Ei pannud mingit uut kontseptsiooni kirja. *Räägivad kolmekesi läbisegi.* No minu mõte oleks see, et ülikoolis antaks, no kui me mõtleme suurelt, siis ülikool toetaks ja aitaks leida lahendusi, et kuidas seda teostada. Initsiatiiv peaks tulema kooli poolt, kui sellist inimest ei ole, siis peaks tulema nende poolt. Sest sageli tuleb praktika ära teha ja siis ma mõtlen, et ah, ma teen selle kuskil suvalises kohas ära, aga miks mitte aidata meil mõelda kuidagi suuremalt, leida mingeid uusi ägedaid kohti, kuhu minna. Põhimõtteliselt kaks märksõna: seda pilti laiendada, et meisse nagu süstida mingeid ideesid või näidata, et on siuksed asjad ka olemas. Teine pool oleks siis see, et see tugisüsteem peaks siis olema individuaalsem. Tõenäoliselt nad ei tea, et mingid asjad on

olemas, neil ei ole seda pädevust. Nad on kõik nagu kuhugi kaugesse aega kinni jäänud. Nad ei ole kaasatud, nad ei tea, kuidas asjad tegelikult on. Toimetused võiksid ka kuidagi omavahel rohkem suhelda, sest tihtipeale ongi see, et me läheme kuhugi toimetusse ja tegelikult meil ei lasta olla seal toimetaja. See on nagu vundamentaalne või igav...nagu alguses räägiti sellest, et see on toimetuse praktika, aga lõpuks ikka kõik lähivad reporteriks. See ongi nagu mõeldamatult püstitatud mingi idee. Sa ei saa nagu lambist magistrist minna, et ma olen nüüd aasta õppinud magistris, et ma tulen nüüd päevatoimetajaks. Aga ma tean, et esialgne idee neil see vähemalt oli, aga see ei ole võimalik. Järelikult on alguses juba mingi viga sees. Praegu näidatakse, et viga oleks nagu toimetus ei lase meil teha midagi, aga äkki ülikool ja toimetus saaksid teha mingeid kokkuleppeid, et a la et sa saadki näiteks proovida ühe päeva olla päevatoimetaja, et keegi on kõrval või mingeid siukseid asju saaks kuidagi ikka äkki teha.

Moderator: Aga kuna teil hakkab siin kohe uus loeng, siis aitäh. *Aplaus-juhuu!* Nimesid ma oma töös ei nimeta, mul oli teist suur abi ja ma tõesti tänan.

Lisa 3. Kadri Uguri intervjuu transkriptsioon

Moderator: Jagasin oma küsimused kolme ploki. Esimeses plakis räägime süsteemist üleüldiselt ja kuidas instituut selle kujundanud on, siis tulemustest, mis välja tulid ja viimasena räägime natuke tulevikust ka. Esimesena küsiksin kohe, et millised on instituudi tugisüsteemid nii bakalaureuse tudengite jaoks kui ka magistrantide jaoks.

Kadri Ugur: No räägime siis reporteri praktikast, eksle?

Moderator: Jah.

Kadri Ugur: Reporteri praktikale läheb tudeng, kui ta on läbinud reporteritöö ja veel mõned eeldused ehk siis üks tugisüsteem on haridus. Peaksid olema mingisugused eelteadmised. Teine asi on nüüd see, et me ikkagi pakume abi ka praktikakoha leidmisel, sest noh, mõni tudeng ei leia ja siis me loomulikult aitame. Kolmas selline koht, kus me toetame ja aitame, on enne reporteri praktikale minekut on tegelikult sissejuhatavad seminarid, millega me püüame tagada seda, et inimene mõtleks oma eesmärgid hästi selgelt läbi. Sellepärast, et see toimetuse, see üldiselt töökohta minnes see imu, see imemine on niivõrd suur. Inimene hüppab sinna intensiivsesse töökeskkonda sisse ja noh korraga lööb pea tühjaks, et mitte midagi meeles ei ole. Ja tundub, et kui on ka vastuolu õpetatu ja kogetava vahel, et siis igal juhul see hetkel kogetav võidab, sest see on emotsionaalselt paeluv, seal on tempo taga, tudeng on samas on nagu üksi natukene selle tempo vastu, et selleks, et seda nii väga ei juhtuks, püüame me ikkagi nii palju kui me saame ette öelda, mis toimetuses oodata võib ja aidata tudengil endal välja mõelda, mida ma tahan seal õppida selle praktika käigus. Natukenegi selgem oleks fookus. Siis läheb baka tudeng iseseisvalt praktikale. Me eeldame, et baka tudengid reporteri rollis natukene rohkem toimetuses tõenäoliselt osatakse neid „karta“ või juhendada neid, aga see ei pea iga kord paika. Aga mina isiklikult pean oluliseks seda, et see baka, et noh, kuna nad saavad reporteritöös niivõrd põhjaliku tagasiside, niivõrd kapitaalset *coachimise* oma lugude peale, et siis mina olen selle asja enda jaoks mõtestanud niimoodi, et tegelikult on väga oluline, et nüüd saaks tudeng ka natukene iseseisvust. Et ta saab suhteliselt piiratud oskuse, mis on siis uudise kirjutamine, ta saab seda siis ka iseseisvalt proovida ilma, et ta peaks kogu aeg näiteks koolile tagasi raporteerima või saaks koolist pidevalt tagasisidet. Mõnes mõttes võib-olla oleks seda vaja teha, aga esiteks pole jõudu olnud ja teiseks ma pean ka õigeks, et inimesel ei ole kogu aeg väga palju neid toikaid ümber, mille najal püsida. Siis baka praktikal kirjutavad nad kolm A4 raportit. Kaks või kolm, see kõigub ja on natuke juhtumipõhine ja see ei ole nüüd selleks, et neid tõesti neid töös ette tulevaid olukordi lahendada, vaid see on selleks, et nad lihtsalt õpiksid märkama ühte episoodi ja õpiksid seda raporti vormi kasutama, sest see läheb makas hirmsasti vaja pärast. Seda ma otseselt siiski ei nimetaks tugisüsteemiks, vaid see on lihtsalt üks viis, kuidas oma tööd läbi mõelda. Reaalne tugisüsteem on see, et noh, alati võib praktikant mulle helistada või kirjutada. Võib-olla on nõu vaja küsida mõnelt teiselt õppejõult, aga noh, kuna suvi on selline puhkuste aeg, võib-olla tudeng jääb siis mõtlema, et kas helistada või mitte, siis mina olen küll öelnud, et minule võib ALATI teada anda, kui on mingisugune jama ja minul on ka lihtsam mõnele teisele õppejõule sisse sõita, et kuule, et meil on selline olukord, et anna nõu. Seda mõnikord kasutatakse, aga üldiselt vähe. Pigem vähe. Arvestades missuguseid olgukordi on ette tulnud, siis oleks võinud ju kasutada, aga inimene tahab olla iseseisev ja tõestada endale, et ta saab hakkama. Et kui sa tugisüsteemide kohta küsisid, siis...

Moderator: Me saime väga põhjaliku baka, aga magistris on see natuke teistmoodi...

Kadri Ugur: Magistris on see hoopis teine delat. Magistris, noh, kui ta nüüd leiab endale selle koha ära, muidugi see eelnev protsess on ka hästi sarnane, et ikkagi eesmärk peab olema ja õpiülesanne peab iseenda jaoks olema püstitatud ja siis läheb huvitavaks, sellepärast et nüüd

on kuue nädala jooksul iga praktikant kirjutab iga nädal ühe A4 raporti ja vestleb umbes tund aega superviisoriga individuaalselt. Noh, kas need on nüüd silmast silma kohtumised või on need skaibi kõned, siin väga vahet pole. See on nüüd konfidentsiaalne ehk siis neid A4 raporteid, seal me ei taha kunagi näha ühtegi nime, ei raporti peal ega sees ei ole see üldse oluline. Need raportid ei lähe ka kunagi praktika aruande juurde ja neid vestluseid ei salvestata ega dokumenteerita mitte mingil viisil. Noh, võib-olla superviisor enda jaoks teeb mõne märkme, et kust järgmine kord edasi minna, aga üldiselt jah...see on nüüd selleks, et tudengil oleks võimalik rääkida ka keerulisematest olukordadest ilma, et see kuidagi mõjutaks tema akadeemilist saavutust või midagi mida iganes, et noh, see on niivõrd tihe toetussüsteem sellepärast, et me eeldame, et maka tudengil on juba kogemust ja ta tõenäoliselt täidab ka mingisuguseid toimetaja ülesandeid või midagi muud kui reporteritöö. Ta mõtleb oma loost kaugemale ja kuna see süsteem läheb keerukamaks, siis on seda tugisüsteemi vaja, seda enam, et õppimise aeg saab ju varsti läbi ja see supervisiooni süsteem...üks asi toetab reaalses olukordades, aga teine asi on see, et see peaks andma ka harjumuse oma olukordi läbi mõtlema ka iseseisvalt, ka siis, kui superviisorit ei ole kõrval, et kas siis...et ahaa, see oli see A4 raport käis näiteks nii, et mis ma nüüd näiteks kirjutaksin sinna, kui ma praegu raportit kirjutaksin. Teine tugisüsteem on see, et kuna tudengid sisenevad kohe varsti tööturule, on kolm rühma supervisiooni kuue nädala jooksul. Neid ma pea ise nagu hästi oluliseks mitmel põhjusel. Üks põhjus on kindlasti see, et me loome kogukonda ka. Ütleme, et see individuaalsupervisioon, seda me ei lekita, seda me välja ei räägi kellegagi, aga me loome kogukonda. Me loome ajakirjanduskultuuri ja see kamp juba jõudnud või jõuab lähematel aastatel küllalt kaugemale. Ja päris kindlasti eesti ajakirjanduses töökultuuri mõttes on palju õppimist. Ütleme näiteks, et sa tuled rühma supervisioonile ja sa kuuled, kuidas teistes väljaannetes läheb. Missugused on praktikad, kuidas tehakse otsused või ei tehta neid või kuidas ressursse jaotatakse. Niivõrd palju on selliseid asju. kui sa oled ühes toimetuses, siis sa mõtled, et ahaa, nii on, järelikult nii peabki olema. Seal rühma supervisioonis sa kuuled, et a mismõttes, meie toimetuses on see hoopis teistmoodi korraldatud see asi. Et see kogemus järjest rikastab ja rikastab, et kui sa lähed siit nüüd kunagi diplomiga välja, sul on olemas vähemalt mingisugunegi pilt ees. Kõigepealt muidugi nendest võimalustest, et kui erinev võib olla töökultuur ja ajakirjanduslik ja toimetustuslik protsess, aga teine asi ka, et sa tead enam-vähem, millist töökohta sa vastu võtad või ei võta või mida või üldse eeldada või mida üldse küsida, kui sa tööle lähed või tööle oled. Tugisüsteemidest ma nimetaksin neid kahte jah.

Moderator: Need on kaks üsna erinevat ja ilmselt nad peavadki erinevad olema, kuid...

Kadri Ugur: Baka ja maka, jah?

Moderator: Baka ja maka jah, Magister on selline intensiivsem ja baka mitte, miks nad on erinevad?

Kadri Ugur: Ühest küljest, kui me ei annaks bakas, ma ei ütle, et see on parim võimalik otsus, mis praegu on, aga lihtsalt minu enda põhjendus sellele on see, et kui me ei annaks bakas inimesele vastutust ja iseseisvust, et siis võib tekkida selline õpitud abitus, et mina teen oma loo ära, aga siis Pullerits ütleb, et kas on hea või halb, või Ivask ütleb, et kas on hea või halb. Muidugi Ivask ja Pullerits on muidugi väga head, aga ühel hetkel peab ju inimene ise ka kogema, et kas see on siis hea või ei ole see minu lugu. Ma pean ju ise ka suutma selle üle ju otsustada. Teine asi on see, et meie õppejõudude hulk on kaunikesti piiratud ja igal inimesel on erinev maitse ja erinevad juhendamisevõtted, et on küllalt oluline, et baka tudeng saaks seal toimetuses ka mingisugust tagasisidet ja mitte kogu aeg ei oleks kool niimoodi kätt hoidmas. Aga maka põhjendus, miks makas nii tugev on see supervisiooni osa on see, et need on inimesed on, kes on teinud reaalse otsuse, et nad ajakirjanikud tahavad olla. Bakas on ju võimalik ka kommunikatsioonijuhtimise peale minna. See tähendab, et nagu see sisse

kasvamine ajakirjanduse maastikule võiks olla intensiivsem, samas refleksioonioskusi läheb väga vaja, juhtimisoskusi hakkab väga vaja minema ja seal tulebki olla intensiivne. Seal on ka see, et kuna ta on teinud oma valiku, et ajakirjandus on tema eriala, siis me ka panustame natuke individuaalsemalt ja need supervisioonid on VÄGA erinevad inimesiti. See ei ole üks kindel rida, et...raporti vorm on küll enamasti sama, aga ka mitte 100 protsenti. See protsess kujundatakse ikkagi absoluutselt iga praktikandi vajadustest ja eripäradest lähtuvalt.

Moderaator: Kui mina olin praktikant, siis ka mina kirjutasin praktikaaruannet, et kui palju instituut kasutab neid praktikaaruandeid nagu järgnevate praktikantide toetamiseks?

Kadri Ugur: Mingil määral kindlasti. Kasvõi juba selleks, et arutelu annab juba mingisugused jõujooned välja. Me saame ikka teada, mida me võiksime oma stuudiomis teisiti teha, aga reaalselt seda, et me nüüd võtaks need aruanded ja laseks lugeda neid, seda ei. Kui sealt tuleb välja, et ühes või teises toimetuses on näiteks need või teised eripärad, tahtmised või..

Moderaator: või nõudmised..

Kadri Ugur: Või nõudmised, siis ikka, seda ikka ju annan edasi. Mingil hetkel hakkas välja tulema see, et sa küll lähed Päevalehte praktikale, aga nemad saadavad su videosid tegema, isegi kui sa seda ei taha. Lihtsalt sind pannakse seda tegema, kuna vanad tegijad väga ei taha ja ei oska. Sina noor, sul on see tele osa tehtud, sina võta mikrofoni ja mine tee ära. Kui sellised muutused tekivad, siis me ikka ju ütleme, et on ka juhtunud nii. Me ei tea, kuidas sinuga läheb, aga igaks juhuks ole valmis.

Moderaator: Milliseid muutusi siin instituudis praktika tugisüsteemi juures ette võetud on?

Kadri Ugur: Omal ajal oli tugisüsteemi nimi Sulev Uus. Tol ajal ei olnud mitte mingisugust muud tuge, kui lihtsalt see, et tudeng saadeti praktikale ja võeti vastu. Selline natuke toestatuma praktika ajalugu ulatub meil kas äkki aastasse 2005?

Moderaator: Kümme aastat siis...

Kadri Ugur: Jah, see oli siis, kui mina tulin täiskohaga ülikooli, siis me hakkasime natuke tõsisemalt mõtlema selle peale. Siis oli ka see üleminek 3+2le ja tekkis nagu väga selge vahe vahele nende lõppastemetele ja kuna ma juhtumisi siin ajakirjanduse lõpetamise ja doktori astmesse astumise vahel olin ka superviisori koolituse saanud, siis ma lihtsalt pakkusin välja ja tundus, et see nagu võeti vastu. Me olime ja oleme üsna eesrindlikud võib öelda. Tegelikult igal pool maailmas rakendatakse järjest rohkem mingisuguseid tugisüsteeme ka praktikantidele. Eesti seda päris sellisel kujul ei ole vist kusagil, ühelgi teisel erialal, aga eks erialad ongi erinevad. Natuke ta nüüd minu nägu on, sellepärast et mina lihtsalt tekkisin siia ja pakkusin välja seda, mida mina oskan, aga ma ei ütle, et see on ideaal. Muutus on nüüd selles mõttes, et me oleme tunduvalt tugevamad selles, sest ka Brit ka Signe superviseerivad juba teist aastat. Muidu oli küll niimoodi, et kui 12 praktikanti korraga, siis mulle tohtis ainult väga pika tokiga läheneda, sellepärast et ma alustasin tihtipeale hommikul kell 7 supervisioonidega ja lõpetasin õhtul kell 11. Vahepeal tuli muud ka teha.

Moderaator: See tuli ka tulemustes välja, et kui ma palusin neil märksõnaga öelda, et mis teile meenub esimese asjana ülikoolipoolse tugisüsteemi poolt või süsteemist, siis ikka enim mainiti Kadri Ugurit.

Kadri Ugur: No see on paha lugu, aga noh, see oli see, kust sai alustada. Mina olen väga õnnelik, et mina saan niimoodi taanduda ja taustal olla. Mitte, et ma ei panustaks, ma panustan jätkuvalt, aga mitte asi ei ole enam minu nägu.

Moderaator: Esimese teema lõpetuseks, me natukene proovisime puudutasime seda teemat, et ja praktika aruanded ja kasutamine, et kuidas te üldse neid toimetusepoolseid muudatusi kasutate? Kas te suhtlete toimetustega rohkem, kuidas te saate nendest muudatustest teada, et siis praktikante hoiatada-toetada?

Kadri Ugur: See on nüüd minu otsus ja jällegi võib-olla ei ole kõige parem otsus, aga ma ei ole tahtnud väga torkida. Ikkagi, see on väga õrn tasakaalu koht, et jah, ühest küljest sa oled ülikooli tudeng ja praktikant, aga teisest küljest rahvale paistad sa välja nagu täieõiguslik ajakirjanik. Sa oled oma nime ja näoga iga issanda päev väljas ja kui nüüd keegi jookseks hirmsasti värske mähkmpakiga kogu aeg järel ja kui siis midagi juhtub, siis kohe toimetusse, et kuulge, miks te seal minu praktikandiga niimoodi teete. See minu arvates ei oleks ka päris kasuks nende tudengitele. Ma vähemalt makade puhul küll tahaks juba seda, et noh, kohane ise ära, eks ole. Me saame nendest muudatustest sageli teades näiteks baka puhul küll alles pärast praktikat, eks. Jah, aruandes alguses ja siis iseasi, kui palju tuleb välja nende kuuenädalaliste tsüklite, no midagi ikka tuleb välja. Ütleme siis niimoodi, et nende individuaalsed supervisioonid, et seal me tegelikult eriti neid toimetuse asju ei aruta. Seal me ikkagi keskendume sellele, et mis on selle konkreetse praktikandi võimalused ja ühes või teises olukorras käia... ja siis tegelikult, kui tema peab mingisuguse probleemi lahenduse oskuseni jõudma, siis mind ausalt öeldes väga Kalmre iseloom või Reikopi unerežiim ei huvita. Ma ei saa öelda, et vat, käitu nüüd niimoodi, et Kalmrele sobib selline asi. Ma tahan, et inimene õpiks mingi oskuse, mis ei sõltu väga sellest konkreetsest isikust, keda ma juhtun teadma. Sellepärast ma ei ole ise ka väga tsurkinud neid asju. Ma olen pigem olnud nagu mitte proaktiivne, vaid reaktiivne.

Moderator: Olgu, lähme siis tulemuste juurde, mis tudengeid nagu natukene häiris või neile ei meeldinud või nad tahaks, et oleks veidi teistmoodi. Kõigepealt siis baka tudengid, et nadi leidsid, et nad leidsid, et toimetuste kohta võiks saada täpsemat ülevaadet. Just tuginedes nendele aruannetele, et kuidas seda probleemi saaks lahendada või teisiti teha?

Kadri Ugur: No võib käituda kui ajakirjanik, kui sul on infovajadus, siis küsida. Ausalt öeldes minu kogemus on küll see, et mina võin rääkida-rääkida-rääkida, nagu näiteks kasvõi seda praktika juhendit võin niimoodi täht-tähelt ja tundide viisi niimoodi tutvustada tudengitele, aga siis see haihtub nende peast sel hetkel kui ma räägin. See ei jõuagi nende pähe... ja siis, kui on praktika aruande kirjutamise aeg, siis esitatakse mulle küsimus stiilis, et: „Kas meil oli mingi juhend ka selle kohta?“

Moderator: See on see praktikaelne üks kohtumine, eks...?

Kadri Ugur: Jah, üks või kaks, kuidas parasjagu olnud on. Sesmõttes ma arvan küll, et... ja siin on ka see asi, et iga inimene tunnetab seda toimetust väga erinevalt. Meil on olnud näiteks paar toimetust, kust inimesed saavad hästi vastandlike kogemusi. Kas ülihea või ülihamb ja kui nüüd see järgmise aasta tudeng võtab ühe aruande ette, siis ta võib sealt saada suhteliselt vale informatsiooni. Samas, aasta on ka möödunud, et toimetuses võivad olla inimesed muutunud, ei ole samad inimesed enam tööl, keegi oli puhkusel. Ühesõnaga, see annaks sellise suhteliselt petlikku kindlustunde, ma kardan.

Moderator: Või vastupidi, jalad täitsa alt lüüa...

Kadri Ugur: Jah, just. Või siis on väga suured eeldused ja tegelikult on kõik väga okei. Muidugi, alati võib küsida. Kui keegi on tulnud küsima või ma arvan, et ka tudengid üksteise käest küsivad küllalt palju, et siis selline džungli telefon on täiesti okei. Lihtsalt kui meie siin, õppejõudude autoriteediga paneksime kokku mingisuguse memo, et noh Eesti Meedias on nüüd selline töökultuur ja Ühinenud Ajaleheded sellised asjad, et sinna toimetusse ei soovitaks ma üldse minna ja seal on see vana tõbras, et siis läheb teil see praktika... et kui ma teile sellise asja kokku paneksin, siis sa võid ilmselt kujutleda, mis minuga eesti meediamaastikul tehtaks, kui see lekiks kuhugi.

Moderator: Tõsi, ma enne mainisin ka seda, et Kadri Ugur oli see põhiline, kes baka tudengitel fookusgrupis välja tuli, et..

Kadri Ugur: Oh õudust!

Moderator: No Signe ja Brit natukene ka tulid ka sisse, et see on täiesti arusaadav, et kui baka tudengid lähevad oma sinna praktikale, et iga seda baka tudengit niimoodi individuaalselt tunda ...

Kadri Ugur: Ei tunnegi.

Moderator:...ja toetada kindlasti raske ja üldse ei ole võimalik niimoodi üldse teha, aga kas kuidagi oleks üldse võimalik insistuudi poolt lahendada, et ei oleks üks isik, vaid võib-olla oleks natuke rohkem?

Kadri Ugur: Enam ei olegi ju. Signe ja Brit on kõrval.

Moderator: Kuidas on, kas sellest on abi?

Kadri Ugur: Absoluutselt. Tähendab see oli sündmatu, et ma nii kaua aega ma üleüldse üksi tegin seda tööd, aga ei tulnud ka inimest, kes oleks pühendunud, sest ma pakkusin siin ühele ja teisele, et kuule, õpi meetod ära, sest tegelikult supervisiooni õpitakse kaks-kolm aastat vähemalt. Kui seda õppida nüüd raha eest, siis see on üks kalleimaid haridusi. Mida mina tegin, et kui tekkisid Brit ja Signe, kes mulle „jah“ ütlesid, et meid huvitaks küll see supervisiooni õppimine, siis tegelikult me ju kaks aastat koollitasime neid välja kaks aastat. Nii et ettevalmistus oli, noh poolteist aastat tegime üsna intensiivselt tööd nende kahega ja siis alles võtsid nad oma esimesed harjutussupervisioonid ette, noh seal ma siis olin ka veel taustajõus ja natukene toetasin neid ka. See aasta on alles esimene aasta, kus nad suure osa praktikante võtsid minu käest ära.

Moderator: Palju neid tudengeid üldse on baka astmes, kes suvel praktil on?

Kadri Ugur: No nad ei ole ju ainult suvel, nad käivad talvel ka praktil...kas neid on aasta jooksul mingi kahekümne ringis äkki?

Moderator: Siis on vist on juba täitsa enam-vähem, et tudeng saab natukene personaalsemat lähenemist. Et noh, fookusgruppides tulid ka välja, et baka tudengid ütlesid, et meil on Kadri Ugur, et kuidas, me teame, et meid on ju nii palju, et kuidas me nüüd siis helistame iga õhtu temale, et me ei taha ju. Tal on niigi, meie kõigi peale on teda ainult üks, sellepärast me ei hakka teda ju tüütama. Või kuidagi nagu peegeldus nendest see välja...

Kadri Ugur: Väga inimlik nendest, aga siin on see asi ka, et bakas ma ei õpeta ju erialaseid aineid rohkem kui kuulamist. Kõik need reporteritööd ja muud, et see haakub neil üldse hoopis teiste inimestega ja üldse mitte minuga. Makas võib-olla natuke, ehkki seal on ka see, et see intervjuerimine on see põhiline asi. Nojah, okei. See olukord on siis lahenenud vähemasti.

Moderator: Te natukene mainisite ka, aga kui tihti üldse baka tudengid oma muredega Teie poole toe otsinguga pöörduvad?

Kadri Ugur: Väga vähe. Ütleme igal suvel kaks-kolm olukorda, kus tudeng tunneb, et ta jääb hätta.

Moderator: Aga kas pärast praktika aruandes peegeldub see, et tegelikult oleks võinud rohkem abi küsida?

Kadri Ugur: Mm...

Moderator: Jah, muidugi, see on väga individuaalne.

Kadri Ugur: Vaata, siin on nüüd see, et, mina ei üle küll...võib-olla ma olen halvasti lugenud, äkki loed ise uuesti üle need aruanded, aga ma ei ole küll kusagilt lugenud seda, et keegi kurdaks, et ülikoolipoolset tuge oleks vähe. Ma ei mäleta küll, et oleks olnud aruandes seda. Võib-olla see kusagil on, aga ma olen selle lihtalt siis mööda lugenud selle.

Moderator: Ega ka tulemustes ei olnud seda, et oleks nagu kuidagi vähe olnud seda, vaid pigem nad ütlesid seda, et...üks tudeng tõi välja selle, et tal tekkis selline probleem, aga ta kirjutas emotsioonide põhjal kõik ära, aga siis vaatas, et ahhaa, siin on mingisugune piirang,

raportil on piirang ja siis ta ütles, et aga ma ei mahu ju sinna piirangusse, et ta oli juba kolm lehekülge kirjutanud, aga siis ta kustutas kõik ära.

Kadri Ugur: Väga hea, kirjutas kõik välja.

Moderaator: Ta ütleski, et mingisugune raam võiks olla, aga tema noh...ja siis teised töid välja, et ahhaa, et helistada võis ka ja siis nad said aru, et seal oli taas mingisugune kommunikatsiooniprobleem. „Kas helistada võis ka?“ Ahha, no mina oleks siis helistanud, aga ma arvasin, et ei või helistada. Siis oli jälle selline...

Kadri Ugur: No igale ühele annan paberi peal juhendi, saadan meili ja seal on kirjas kõik minu kontaktandmed koos soovitusena, et võib igal ajal ühendust võtta.

Moderaator: Ega mul oli ka fookusgrupis selline tunne, et no kus te olite siis, kui sellest räägiti.

Kadri Ugur: Jah, ei, sellega ma olen juba harjunud. Sellel A4 raportil, ma ei tea, kuivõrd sind see taust huvitab, et miks ta just selline on. Seda ma nüüd küll ei taha, et tudengid hakkaksid lihtsalt oma päeva peal tekkinud emotsioone õppejõudude peale niimoodi lennutama. Väga hea, et ta kirjutas kolm lehekülge ja kustutas ära, et ta sai selle tunde ära ventileerida, aga see A4 raport on tegelikult ülilihtne ja ülikaval meetod, justnimelt selleks, et see emotsioon nagu taltsutada ära niisugusele astmele, et me saame asjast rääkida asjana. Mitte, et ma ei ütle, et emotsiooni vaja ei ole, aga emotsionaalselt noh, oma emotsionaalse tasakaalu eest vastutab ikka iga inimene teatud määral ise. Kui sa tuled ikka õppejõu käest nõu küsima, siis sa pead olema ka juba natukene läbi mõelnud, milles ma probleemi näen.

Moderaator: Ja natuke lahterdada seda..

Kadri Ugur: Jah, natuke. Aga muidugi, loomulikult kiirabi korras...ma ei ütle inimesele, et kuule, ma selle teemaga nüüd praegu ei tegele. Ma olen teinud ka niimoodi, et ma olen öelnud bakadele, et okei, sa ise vaata, et kas te saadate oma raportid jooksul või enne või pärast või...nii, nagu teil tuju tuleb, aga et ma loen nad kõik läbi, siis kui nad laekuvad ja KUI ma näen seal midagi sellist, mis vajab kiiret reageerimist, siis ma olen ka alati tagasi reageerinud. Kui seal ei ole väga kiiret sellist sekkumise vajadust, kui ma näen, et te olete asjaga juba põhimõtteliselt õigel teel ja hakkama saanud, siis ma ei võta temaga ühendust. Selliseid raporteid on küll olnud ka, neid on isegi natuke rohkem olnud kui neid otseseid nõuküsimiseid kirjakesi. Ma näen, et asi on akuutne või inimene on teinud mingisuguse otsuse, millega ta ei ole päris rahul ise või ei ole asi välja tulnud või on keegi andnud halba tagasisidet või mis iganes ja tudengil on jäänud olukorrast vähemalt minu hinnangul pisut vildakas pilt, et siis ma küll on kirjana lihtsalt tagasisidet andnud, et mõtle nüüd natuke ka, et võib-olla ei olnud asi nii hull.

Moderaator: Kui me lähme magistritudengite juurde, siis nende arutelust tuli välja, kui nad omavahel hakkasid suhtlema, et nende superviisorid pöörasid väga erinevatele aspektidele rõhku. Kes lootis saada võib-olla näpunäiteid, kuidas pealkirjastada paremini, lõike sättida, sest noh tuli ju välja, et paljud pidid tegema siiski ikkagi ka reporteritööd ja teised ütlesid, et nemad oleksid tahtnud just sellist psühholoogilist tuge rohkem. Mis võib olla selle olukorra selgituseks või kuidas saaks seda probleemi lahendada, et nad saaks mõlemat?

Kadri Ugur: Vaat, nad saavad täpselt seda, mida nad küsivad ehk siis tudeng valib, mida ta oma raportisse kirjutab. Kui sul on probleem pealkirjastamisega, kirjuta sellest raport. Kui sa tahad psühholoogilist toetust saada, kirjuta sellest raport. Selles mõttes, et see, millega superviisoreid tegeletakse, see on absoluutselt tudengi enda valik, sest superviisor ei too teemat mitte kunagi. Me ei tee niimoodi, et kuule täna meil oleks vaja rääkida...mis mõttes temal? Me ei tee seda lihtsalt ja sul on see *nips* toimetaja seal, siis räägi temast. Kui sul on see probleem, kirjuta, räägi. Selles mõttes on jah hästi vahva. Muidugi on nad pärast hästi

üllatunud, kui nad saavad teada, et räägitakse väga erinevatest asjadest, aga neil läheb meelest ära, et millest need teemad tulevad.

Moderaator: Paljud töid ka selle välja, et näiteks teisel nädalal ei oska tuua mingisugust probleemi välja sinna A4 raportisse ja siis nad kirjutavad sinna midagi, et oleks kirjutatud, et oleks millestki rääkida ja siis see jutt veereb absoluutselt kuhugi mujale ja siis neil ongi, et noh, mille jaoks see tund aega siis oli? Kas ma nagu sain sealt midagi? Kui ma rääkisin oma juhendajatega, siis nad ütlesid ka, et ega nad ei saa ju aru, et see ei pea ju olema probleem, millest nad kirjutama peavad.

Kadri Ugur: See on jah...Kui sa seda A4 raportit nüüd vaatad, siis seal on vähe sõnu, aga seal on neid päris mitu ikka ja seal on üks kord kasutatud sõna „probleem“. Me räägime sellest ka hästi palju, et see ei pea olema ebaõnnestumine, see ei pea olema jama, vaid see on üks meeldejääv töösituatsioon. See on see, millest me räägime. Aga jah, millegipärast põlvkondade viisi kõik otsivad taga, et peab olema mingisugune probleem, mille tuleb sul siis superviisori juurde minna. Ei pea olema väga hullu probleemi.

Moderaator: Kas on siis mingisugune kommuniaktsiooni probleem juhendajate ja tudengite vahel või?

Kadri Ugur: Ei ole. Seal on hoopiski see asi...

Moderaator: Lugemisoskus?

Kadri Ugur: Ka lugemisoskus, mõnes mõttes ka lugemisoskus, aga seal on ka natuke selline kultuuri küsimus. Arvatakse, et abi tuleb otsida siis, kui on suur häda. Kui ma saan ise veel hakkama, siis abi ei otsi. Tegelikult supervisioon töötab natukene teistmoodi. See ei ole kiirabi ega hädade lahendamine, vaid see on kasvamise toetamine. Meil ei ole kultuuris sellist harjunust, et me käiksimme näiteks noh, me ei käi pihil, me ei räägi oma otsustest ei preestrile, me ei käi psühholoogi juures, me ei tegele oma arengukriisidega, me ei tegele oma traumaatiliste kriisidega, me ei otsi abi. Üks arenguestlus kooliaasta jooksul ja siis peaks olema nagu arenetud. Aga see, et tegelikult...noh ei ole ju nii suurt probleemi ka, et peaks kohe nagu tormama, et mis ma üldse sellest raportist siis teen. Ei, ma saan aru, kust see tuleb, aga see on pigem minu meelest kultuuri eripära ja kui päris aus olla, siis kui minul oleks praegu superviisor, ma käituksin täpselt samamoodi kui tudengid. Ma mõtleksin ka, et no KUI suur see jama siis ikkagi nüüd on, mille sees ma nüüd olen. Kas ma ikka vajan abi või ei vaja. Tõenäoliselt ma leian, et ahh, pole see asi nii hull midagi ja normaalne elu ja saame hakkama. See väikene sundus peab olema. Meil on kokku lepitud kuus korda või midagi. See sund on see, mis tegelikult sunnib meid mõtlema, et a mis mul siis see nädal tegelikult oli, mis mulle sellest nädalast üldse meelde jäi.

Moderaator: Korraks nagu teha see paus...

Kadri Ugur: Korraks nagu teha see paus jah. See on selline ajaga mängida, mida supervisioon võimaldab. Nüüd ma lähen vist liiga kaugele sinu teemadest...

Moderaator: Kui nad ei julge küsida seda abi või millest me täna nüüd räägime, et me tahaks seda või toda. Üks tudeng tõi makas väga ägeda idee välja, et siis me võiks teha ju rotatsiooni superviisorite vahel. Üks nädal ma räägin ühega psühholoogilise arengu teemadel ja teisel nädalal me siis räägime sellest, millest ma kirjalikult kõike saan paremini teha. Kas see oleks ka mingisugune variant?

Kadri Ugur: Ei ole. Siis kaob ära see vajadus mõtelda ja olla tähelepanelik. Siis ma tean, et ahh, järgmine nädal see psühhologiseerib minuga...ühesõnaga, siis ei ole see tudeng, siis ta ei mõtle enam läbi seda oma tööprotsessi. Mis mul siis nüüd see nädal on.

Moderaator: Siis ta võtab ühe ja teise jätab kõrvale?

Kadri Ugur: Jah, just täpselt. Seal peab olema vabadus. See peab tulema spontaanselt ja sellest perioodist. See peab olema värske.

Moderaator: See supervisioon ja A4 raportid, mina siin saan väga hästi aru, mille jaoks need vajalikud on, eriti kui ma seda uurin. Siiski, mõlemad tudengirühmad ikkagi tõdesid, et pigem on see ikkagi tüütu kohustus. Kuidas saab neid selleni viia, mis see eesmärk tegelikult on?

Kadri Ugur: Eneseareng ongi väga tüütu kohustus. Seal on alati vastupanu, muuseum. Tähendab, iga inimene tahaks jääda...noh, mingi selline tunne on meis kõigis, et me tahaks mõelda, et ma olen täiuslik ja hea sellisena nagu ma olen. Kalli-kalli ja ärge palun muutke mind. Aga jah, ma lasen natuke siin piitsutada. Ma julgen öelda, et 30-40ndates jõutakse arusaamiseni, milles oli neid supervisioone vaja.

Moderaator: Tegelikult meile ju räägiti sellest selles praktika-eelses loengus läbi, millest seda vaja on.

Kadri Ugur: Absoluutselt.

Moderaator: Aga jah, mitte keegi vist väga ei võta seda tõsiselt või ei mäleta...

Kadri Ugur: Jah. Selles mõttes ma tean täpselt, millest sa räägid ja selles jutus ja noh, ma oleksin väga üllatunud, kui tudengid ei oleks neid asju välja toonud. Mis on muidugi veel üks asi, mida tudengil on raske tunnetada, on see, kuidas me tegelikult neid raporteid loeme. See on täiesti omaette teema. Mida nendest lühikestest lausetest võtta on. Paraku tuleb tihtipeale välja see, et tudeng ise ka ei tea, mida ta kirja pannud on. Ja siin ma nüüd võtan vastutuse...palju raporteid lugenud ja...Mina ikkagi ju näen, et raportis on väga tugev emotsioon. Olgu see hirm, olgu see mingisugune ebaõnnestumine. Ja tudeng väidab mulle, et oh, see pole midagi, see polnud üldse kohutav olukord, et mul polnud mingeid tundeid seal. Ja siis kui ma saan nagu pulkade kaupa näidata, et vaata, siin kasutate sa väljendit „muutusin väga murelikuks“ ja siin on sul väljend, et „sain aru, et asi on täitsa untsus“, siin on väljend „ma ei tea, kas ma saan selle asjaga tulevikus hakkama“. Ühesõnaga. Nad ei pane isegi tähele, kui nad need asjad kirja panevad ja siis justkui unustavad ja kõik oleks okei. Neid asju on vaja näidata tudengile selgelt, et mis sinu sees tegelikult selles olukorras toimus, et miks sa siis läksid nii endast välja või miks sul ei tulnud töö hästi välja või miks sa tegid vale otsuse. Sa olid hirmul, sa olid väsinud, sa olid pettunud. Sul oli infopuudus, sa ei julgenud seda küsida, näiteks, mida sul oli vaja teada ja siit tulid need põhjused. Selles mõttes see on jah selline oma kogemuse kasutamine.

Moderaator: Kas siin on tudengid kuidagi erinevad ka, et ma saan aru, makas võiksid nad natuke juba olla...püüda mõtestada või on need probleemid mõlemas astmes samad?

Kadri Ugur: Probleemid mitte ei ole ainult mõlemas astmes samasugused, vaid kui me jätkaks neid supervisioone ka nii, nagu neid peaks tegema kaks aastat järjest, isegi siis oleks kõik need samad probleemid.

Moderaator: Kasvamine...

Kadri Ugur: Jah, see on kasvamine. See on tibu sammudega. Ja ka selleks on see portsess oluline, et tudeng ise näeks, kuhu ta välja jõuab. Kasvõi kuue nädalaga. See on tegelikult ju pikk aeg, aga enamasti toimib sellega tegelikult päris korralik areng. Muidugi, kes on ikka vastupanus ja ei taha mitte midagi külge võtta, selle ei...no ei saa sundida. Nende jaoks, kes ei taha ise areneda või kellel ei ole selliseid küsimusi enda jaoks, kuidas ma võiksin olla parem ajakirjanik, siis...kellel seda pole, siis neid me võime superviseerida või mittesuperviseerida, sellest pole mingit tolku. Aga võimaluse anname küll kõigile.

Moderaator: Maka tudengid tõid ka selle välja, et kui neid bakas visati pea ees vette ja katsu ise hakkama saada, siis makas neid nii individuaalselt ja intensiivselt nagu pandi mõtlema selle kõige peale, siis nad ütlesid, et seda võiks ju ikkagi natuke ka bakas olla. See jääb kõik tööjõu taha või selle iseseisvuse taha?

Kadri Ugur: See on see, mis ma natuke ka enne rääkisin, et tuleb ka proovida korra ka iseseisev olla.

Moderator: Kuidas te ise hindate seda tudengite tagasisidet just selle praktika tugisüsteemi suhtes?

Kadri Ugur: Nüüd nende tulemuste valguses?

Moderator: Jah.

Kadri Ugur: Väga ootuspärane. Ma muud ei ütlegi. Aastad on toonud igasugust muud tagasisidet ka või veel räägemat igas suunas, kus nad on üliharulolevad. Kusjuures huvitav on see, et tihtipeale see, mida...on väga erinev see, mida inimene tunneb ja mida ta räägib. Ja vahel on olnud ka selliseid olukordi, et inimene, kes on tegelikult supervisioonide toel teinud tegelikult päris suure avastuse enda jaoks või noh, saanud midagi enda kohta väga suurt teada või vaatab asju enda jaoks asju hoopis uue pilguga, et seal tuleb siis natuke ka see asi, et ega siis ei või ju tunnistada, et see muutus tuli tänu supervisioonile. Siis tahaks ju kiiresti mõtlema hakata, et noh, ma ju ise jõudsin selleni, superviisor võib-olla hoopis segas. Sellist asja tuleb ka, see on väga tavaline. Need inimesed, kes meid edasi kõvasti *pushivad*, need...me püüame teha näo, et me ei mäletagi neid. See on väga inimlik. Teinekord ma kuulan, kuidas mõni mõned aastad tagasi praktiliselt käinud inimene, olen lihtsalt kuulnud, kuidas ta räägib nendest supervisioonidest. Siis ma mõtlen küll, et mina oma suud lahti ei tee, aga ma mäletan väga hästi, kuidas meil see asi käis. Aga mina suud lahti ei tee. Konfidentsiaalsus on muidugi täielik.

Moderator: Kas seda supervisiooni saaks kuidagi, kas kaks või kolm loengut enne praktikat ka nii ilusti nagu te praegu mulle rääkisite lahti kõik need asjad ja eesmärgid, kas sellest võiks olla rohkem kasu? See oleks võib-olla selline 1EAPline aine, loeng. Ma näen siin lihtsalt seda, et nad ei saa aru sellest, mis asi see on.

Kadri Ugur: Loengud on väga mõttetud ja mina nagu ei võta seda üldse väga traagiliselt. Loengut võib alati pidada, aga see tegelikult ikkagi ei anna eriti midagi. Selle koha pealt küll ei ole midagi muud, kui pea ees vette ja õppigu ujuma. Õpite töö käigus ja korraga saate teada, mis enam-vähem toimub. Mis muidugi ei tähenda, et siin selles mõttes muidugi ei tähenda, et siin küll on idee olemas, et siin sellised praktikumid võiksid olla küll enne praktikale minekut, kus siis tõepoolest...Tähendab, on võimalik ka raporteid rühmas lugeda. Meie ei ole seda kunagi teinud, aga see on põhimõtteliselt võimalik. Seda võiks kaaluda küll. Kui tunniplaan laseb, et siis mingisuguses kolmeses-neljases rühmas lihtsalt igaüks ühe raporti kirjutab ja siis seda koos loetakse ja arutletakse, et mis seal siis täpselt on.

Moderator: See võib-olla paneb neid eeldama või mõtlema, et mis neid ees ootab...või?

Kadri Ugur: Ei pruugi. Täheleb, ei ole olemas sellist...noh, mis tagaks nagu sellise absoluutselt ühesuguse turvalisuse kõigile. See on kaalumise koht, et kas sellist praktikumi oleks vaja või ei ole. Jube ajamahukas ja eeldab väga head sellist ajalist distsipliini tudengite käest. Ma võin võtta siia kolm inimest ja võtame igalt ühelt ühe raporti. Kõik saavad selle ööpäev ette ära. Kõik loevad üksteise raportid läbi. Loevad seda, mida nad lugeda oskavad. Aga see pole 100 protsenti see sama, sest kui rühmas tehakse sellist raport, juhtumianalüüs, siis läheb see analüüs enamasti juhtumi peale. Analüüsitaksegi seda ühte *case'i*, et kuidas sellega edasi minna näiteks. Ütleme, et tõepoolest keeleteoimetaja pipardab, et missuguseid suhtlemisvõtteid, missuguseid asju ta kasutab, et enam ei pipardaks nii palju või et sellega toime tulla, aga kui me räägime individuaalsupervisioonist, siis nagu ei ole seda rühma, seal me ei räägi sellest konkreetsest juhtumist, vaid see on läinud rong mõnes mõttes. Me vaatame, et mis me sellest saame üles nokkida järgmiste olukordade jaoks või iseenda jaoks. No näiteks, et sa ütled, et keeleteoimetaja pipardab, aga huvitav, miks see sind häirib, miks see sulle korda läheb? Saad sa aru, seal on väike erinevus olemas. See on nüüd noorte inimeste mõtlemiskoht.

Moderator: Nüüd lõpetuseks, et kuhu nende supervisioonidega areneda üldse saab, teades, et nüüd on olemas ka kaks kõrvalõppejõudu? Kas oleks vaja teha mingisuguseid muudatusi või parandada midagi selles süsteemis?

Kadri Ugur: Siin tulevad nüüd...no jah, Brit ja Signe on nüüd olemas, aga järgmine teema on ikkagi akadeemilised nõudmised. Tunniplaanide paigutamine ja selline asi. Et jah, me ei saa ideaali pakkuda. Kui me saaks teha seda asja nii, nagu seda tegelikult tehakse, siis oleks absoluutselt igal tudengil, vähemalt maka astmes kaks aastat kestev supervisiooni protsess. Praegu nad lihtsalt elavad need kuus nädalat üle, no kohati ka supervisioonide toel ja kohati supervisioonide kiuste. Tutvuvad meetodiga ja võib-olla õpivad siis midagi. Tegelikult selline ajakirjanikuks kasvamine võiks olla tõesti tervenisti toetatav protsess. Muidugi üks asi on, mida sa pead teadma, kui sa nüüd tudengite tulemustega silmitsi seisad on see, et nad töötavad meeletu ülekoormusega. Eneseareng ja õppimine on väga paljudel tegelikult alles kolmandal kohal. Esimesel on eraelu, teisel kohal on päris töö või leivatöö, sest raha tuleb teenida ja kolmandal kohal on siis see, et ahah, ma olen magistriõppes ka. Ja siis selles magistriõppes on ka veel omakorda hierarhiad, et mis ainet peetakse oluliseks ja mida mitte ja praktikat üldiselt peetakse väga vähe oluliseks, sest ma ju nagunii töötan juba. Praktika on natuke tüütu, tülikas ja mõttetu ja sunnib oma töökohal tegema igasuguseid ebapopulaarseid ja valusaid otsuseid.

Moderator: Makas tuli ka välja see, et nad hullult tahaks panustada ja teha igal pool hästi hakkama saada ja siis ongi see, et mingil hetkel nagu kõik kattub. Et neil on sess ja õppejõud ei arvesta üldse sellega, et nad on ju tegelikult praktikal.

Kadri Ugur: See on meie iga-aastane sõda. Me ei ole seda suutnud veel edukalt lahendada, sellepärast et kohati võetakse ka väga erinevaid aineid ja me oma ainetes katsume küll nii palju arvestada, et kui saab. Päris kõike muidugi ei saa nii teha nagu ideaal. Muidugi, mis me nüüd teeme, meil tuleb tegelikult selline professionaalne enesearengu aine küll. Hakkame nüüd natuke rohkem silma peal hoidma sellel, kuidas meie maka tudengid niimoodi kasvavad ja kuidas nad oma stuudiumit juhivad ja.

Moderator: See tundub ju hea olevat...

Kadri Ugur: No ei tea ju. Mina võin kui ka...kui keegi veenab mind, et ei ole üldse mõtet teha ei praktikaid ega supervisioone, siis eks ma võin ju järgi ka jätta, aga siia maani tundub, et ise veel ei jätaks küll.

Moderator: Aga aitäh, sain kõik, mis ma vajan.

Lisa 4. Bakalaureusetudengite fookusgrupi kava

Tutvustus/sissejuhatus

Tere, mina olen Kristi Luha, Tartu ülikooli ühiskonnateaduste instituudi bakalaureuse tudeng. Kutsusin teid siia selleks, et viia läbi üks vestlusring nende vahel, kes käisid suvel ajakirjanduslikul praktikal. Meie vestluse baasil valmib minu seminaritöö, mis peaks laias laastus kajastama Tartu Ülikooli ajakirjandusõppe suunatud tugisüsteeme ülikooli poolt ja toimetuse poolt nende praktika ajal ning kindlasti on suur osa sellest tööst tudengite mõtisklused ja arutelu. Minu jaoks on oluline, et te oleksite ausad, õigeid-valesid vastuseid pole, kuulame teineteise mõtteid ära ja kui teil on midagi lisada, siis see on igati teretulnud. Kui te ei saa näiteks tõstatatud küsimusest aru, siis palun andke märku, selgitan selle lahti. Märgin oma töös teie ajakirjandusliku tausta, vanuse, soo ja selle, kas tegu oli kirjutava või audiovisuaalse materjaliga tegeleva toimetusega. Kõik see informatsioon on vajalik selleks, et eri kogemused saaksid laiapõhjalisema tausta. Ma kasutan teie mõtete salvestamiseks diktofoni ja ühtaegu teen märkmeid, et öeldu oleks võimalikult täpselt üles tähendatud. Kui teil on küsimusi või mõtteid seoses fookusgrupiintervjuuga, siis palun andke märku. Lahendame need kohe.

Eesmärk: Selgitada kohaletulnutele, miks nad seal on, kuidas materjali kasutatakse ja kuidas neile viidatakse töös. Vastata tekkinud küsimustele ja leppida kokku reeglites.

Individuaalne kaasamine: palun kirjutage paberile oma nimi, vanus, milline on teie ajakirjandusliku töö taust, kus te kevadsemestril praktikal olite, mis ametikoha ülesandeid täitsite, tehke seda võimalikult täpselt (nt nii veebi- kui ka ajalehereporter, arvamustoimetaja, kes kirjutab ainult lehte vms).

Eesmärk: Koguda informatsiooni ja täpsustusi inimeste kohta, kes fookusgrupist osa võtavad.

Teema 1 Missugused on kogemused?

Eesmärk: Individuaalne lähenemine. Ülevaade kogemustest ja meeleoludest.

Lõpetage lause: minu kevadine praktika oli ... (aitab kokku võtta ja fokuseerida kogemust)

Palun selgitage, miks te lause just nii lõpetasite (kirjeldav). Mis teid ajendas nii ütleva? (täpsustav).

Millise meeleoluga te praktikale läksite? Miks just sellisega (analüüsiv)?

Millise meeleoluga te praktikalt tulite? Miks?

Mida te praktikalt oskuste mõttes kaasa võtsite?

Mida te praktikalt peale oskuste kaasa võtsite?

Teema 2 Toimetusepoolne tugisüsteem. Diskussioon.

Missugused märksõnad teil peas tekivad, kui ütlen tugisüsteem toimetuses? Pakkuge julgelt välja.

Kus on toimetuses teie kogemuse baasil tuge vaja? Kes seda peaks pakkuma?

Kus praktikandid tuge vajavad? Kes seda peaks pakkuma?

Kuidas teie praktika ajal toimetuses tugisüsteem väljendus?

Kas saite vajadusel tuge? (kas küsimus – filtreeriv)

Kirjeldage palun situatsiooni, kus teil oli tuge vaja ja kuidas see lahenes. Mida ootasite lahendusena? Kuidas ootused ning päriselu omavahel suhestusid? (Oht delikaatsusele, peaks kaaluma ümbersõnastust või välja jätmist)

Eesmärk: Leian, et see on vestlusingis juba intensiivsem osa. See ei toimi, kui osalejad pole meeolus, sest see osa nõuab juba keskendumist ja eneserefleksiooni ja analüüsi.

Teema 3 Ülikoolipoolne tugisüsteem. Diskussioon.

Mida tähendab teie jaoks ülikoolipoolne tugisüsteem?

Kus seda võiks praktikate puhul vaja minna?

Kui võrrelda toimetuse- ja ülikoolipoolseid tugisüsteeme, siis mis vahe neil on?

Kuidas teie praktika ajal ülikoolipoolne tugisüsteem toimis?

Mida võiks järgmise praktika mõttes teha teisiti?

Kirjeldage mõnda situatsiooni, kus on praktikatel ülikooli-poolne tugi vajalik. 20 min

Eesmärk: Ühtelugu intensiivne osa. Oluline määratleda, mida tudengid tugisüsteemiks ülikoolis peavad ning missuguseid ülesandeid ülikoolipoolsele tugisüsteemile pannakse. Jällegi on ohuks see, et ei juleta ennast väljendada, sest küsitud on ka kriitiline tagasiside tugisüsteemile.

Harjutus: Palun võtke nüüd paaridesse, vaadake palun oma esimesi joonistusi, mõelge nende üle ja arutage oma paarilisega, selgitage neile, mida te joonistasite ja miks. Vaadake, palju teil läheb neid kokku. Püüdke koostöös joonistada oma nägemus ideaalsest tugisüsteemist praktikatel märkides nii ülikooli kui ka töökoha tugisüsteemid. Pange need omavahel suhestuma. Joonistage vabal viisil, nii, nagu ise tunnete.

Palun selgitage, mida te joonistasite ja mida see sümboliseerib.

Eesmärk: Loov lähenemine, et näha, kuidas jaotavad tudengid tugisüsteemide vajalikkust ülikooli ja praktikakoha vahel. Eesmärk on saada informatsiooni teise nurga alt ja panna nad oma mõtteid visualiseerima.

Lõpetus: Vestluringi küsimused on nüüdseks saanud oma vastused, aitäh, et võtsite osa ja avaldasite oma arvamust. Nüüd on kõigil veel võimalus veel uuringu või tänase vestluse kohta midagi öelda. (Igaüks ütleb midagi). Aitäh ja kena päeva!

Eesmärk: Tänada ja anda võimalus öelda midagi, mis võibolla vestluringi vältel pähe torkas.

Pärast fookusintervjuud: Täna kõiki veel kirja teel selle eest, et nad osalesid ja avaldan esimesed tulemused ülevaatlikult. Hoida neid kursis ja anda ülevaade, kuidas ma neile ja toimetustele viitan (et neid mõnevõrra rahustada).

Lisa 5. Magistrantide fookusgrupi kava

Tutvustus/sissejuhatus: Tere, mina olen Kristi Luha, Tartu ülikooli ühiskonnateaduste instituudi bakalaureuse tudeng. Kutsusin teid siia selleks, et viia läbi üks vestlusring nende vahel, kes käisid kevadsemestril ajakirjanduslikul praktikal. Meie vestluse baasil valmib minu bakalaureusetöö, mis peaks laias laastus kajastama Tartu Ülikooli ajakirjandusõppe tudengitele (nii bakalaureuse kui ka magistritasandil) suunatud tugisüsteeme Ülikooli poolt just nende praktika ajal ning kindlasti on suur osa sellest tööst tudengite mõtisklused ja arutelu. Minu jaoks on oluline, et te oleksite ausad, õigeid-valesid vastuseid pole, kuulame teineteise mõtteid ära ja kui teil on midagi lisada, siis see on igati teretulnud. Kui te ei saa näiteks tõstatatud küsimusest aru, siis palun andke märku, selgitan selle lahti. Märgin oma töös teie ajakirjandusliku tausta, vanuse, soo ja selle, kas tegu oli kirjutava või audiovisuaalse materjaliga tegeleva toimetusega ning teie täpse ametiposti (kas toimetaja või reporter). Kõik see informatsioon on vajalik selleks, et eri kogemused saaksid laiapõhjalisema tausta.

Ma kasutan teie mõtete salvestamiseks diktofoni ja ühtaegu teen märkmeid, et öeldu oleks võimalikult täpselt üles tähendatud.

Kui teil on küsimusi või mõtteid seoses fookusgrupiintervjuuga, siis palun andke märku. Lahendame need kohe. Loodan, et meie koosviibimine ei võta kauem kui tunnike.

Individuaalne kaasamine: palun kirjutage paberile oma nimi, vanus, milline on teie ajakirjandusliku töö taust, kus te kevadsemestril praktikal olite, mis ametikoha ülesandeid täitsite (nt nii veebi- kui ka ajalehereporter, arvamustoimetaja, kes kirjutab ainult lehte vms).

Eesmärk: Selgitada kohaletulnutele, miks nad seal on, kuidas materjali kasutatakse ja kuidas neile viidatakse töös. Vastata tekkinud küsimustele ja leppida kokku reeglites.

Teema 1 Missugused on kogemused? Individuaalne lähenemine. Ülevaade kogemustest ja meeleoludest.

Lõpetage lause: minu kevadine praktika oli ... (aitab kokku võtta ja fokuseerida kogemust)

Palun selgitage, miks te lause just nii lõpetasite (kirjeldav).

Mis teid ajendas nii ütleva? (täpsustav).

Millise meeleoluga te praktikale läksite? Miks just sellisega (analüüsiv)?

Millise meeleoluga te praktikalt tulite? Miks?

Mida te praktikalt oskuste mõttes kaasa võtsite?

Mida te praktikalt peale oskuste kaasa võtsite?

Eesmärk: Sissejuhatus ja meelestamine, teema fookuse koondamine

Teema 2 Ülikoolipoolne tugisüsteem. Diskussioon.

Mida tähendab teie jaoks ülikoolipoolne tugisüsteem?

Kus seda võiks praktikate puhul vaja minna?

Kuidas teie praktika ajal ülikoolipoolne tugisüsteem toimis?

Kuidas toimis teie arvates supervisioon ja eneseanalüüs praktika vältel?

Kas kommuniatsioon ülikooli ja tudengi vahel toimis?(täpsustav)

Kui võrdlete seda bakalaureuse astme tasandiga, kas oskate välja tuua erinevusi?

Kui võrrelda toimetuse (eeldusel, et see tuleb jutuks ja kui ei tule, siis ütlen, et on ka toimetus ju toeks)- ja ülikoolipoolseid tugisüsteeme, siis mis vahe neil on?

Kirjeldage mõnda situatsiooni, kus on praktikatel ülikooli-poolne tugi vajalik.

Eesmärk: Süvenenud teemaarendus Ülikooli tugisüsteemi kohta

Teema 3 Probleemid ja lahendused. Diskussioon.

Milline võiks olla ühe magistrandi ja ka bakalaureuse tudengi jaoks ideaalne praktikakogemus?

Milline on suurim probleem praktikakogemuse juures jättes kõrvale personaalsed probleemid?

Mida ülikool võiks oma praktikasüsteemi juures teisiti teha?

Kas on midagi, mida võiks magistri tasandil praktika kogemusest ka juba bakalaureuse praktikale (neil, kellel on see kogemus) taandada?

Eesmärk: Magistrantide nägemus probleemidest praktika läbiviimisel, mõju tudengile, kuidas muuta paremaks

Harjutus: Harjutus gruppides ideaalse süsteemi kohta.

Lõpetus: Vestlusringi küsimused on nüüdseks saanud oma vastused, aitäh, et võtsite osa ja avaldasite oma arvamust. Nüüd on kõigil veel võimalus uuringu või tänase vestluse kohta midagi öelda. Kui keegi midagi lisada ega küsida ei soovi, siis mina tänan!. Kena päeva!

Eesmärk: Täna ja anda võimalus öelda midagi, mis võibolla vestlusringi vältel pähe torkas.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kristi Luha (sündinud 1992. aastal 1. novembril)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Tartu Ülikooli poolne ajakirjandustudengite toetamine ajakirjanduspraktika ajal

mille juhendajad on Signe Ivask (MA) Ja Brit Laak (MA)

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 27.05.2015

